Computer Learning in Pashto

د کمپیوټر زده کړه په پښتو ژبه

2020

1399

Ketabton.com

لیکنه او ترتیب :

استاد جعفر هاشمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

TABLE OF CONTENTS

Computer Definitionد کمپیوټر تعریف 4
Advantages of computerد کمپیوټر ګټې 4
Weakness of Computer د کمپیوټر کمزورتیاوي 6
Using of Computerد کمپیوټر استعمال 7
Computer Generationد کمپیوټر تولید 10
Types of computerد کمپیوټر ډولونه 11
Computer Function د کمپیوټر دندې 13
Computer Componentsد کمپیوټر برخې 14
Keyboard 15
Mouse 16
Joystick 17
Light pen 17
Track ball 18
Scanner 18
Digitizer 18
)Micro phone(........ 19
Barcode Reader 20
Optical mark reader OMR 20
Central Processing Unitمرکزي پروسیس کوونکی واحد 21
ALU 21
Memory or Storage Unit 21
Control Unit 22
Output Unitراکړیزې برخې 22
Monitor 23
Flite panel Display 24
Printer 25
Computer Memories د کمپیوټر ذخیرې 27
Cache Memory 27
Primary memory or RAM: 28
Secondary Memory 29
Computer Memory Unitsد کمپیوټر د میموري واحدات 30
Computer Mother Boardد کمپیوټر مادر بورډ 31

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Two Big Parts of Computerد کمپیوټر دوه لوی برخې 32
Hardware 32
Software 33
System Software او Application Software 33
System Software 33
Application Software........ 34
Relationship Between Hardware and Softwareد هارډویر او سافټویر اړیکه 35
Computer Number Systemد کمپیوټر د اعدادو یا شمیر جوړښت 35
Convert Decimal to binary and binary to Decimalد اعدادو بدلول 36
Computer Data and Informationد کمپیوټر ډیټا او معلومات 37
Data Processing Cycleد ډیټا د پروسیس جریان 38
Computer Networkingد کمپیوټر انټرنیټ 39
Internet and Intranetانټرنیټ او انټرانیټ 42
Computer Operating System د کمپیوټر چلوونکی سیستم........ 43
دOperating System یا OS.دندې په لاندې ډول دي 44
Types of Operating Systemد چلوونکي سیستم ډولونه 45
Microsoft Windows OS 46
Mac OS X 47
Linux 47
Mobile Operating System........ 48
OS Servicesد چلوونکي سیستم خدمات 49
Threatتهدید یا خطر 51
Computer Threatsد کمپیوټر تهدید کوونکي 52
Computer Virusesد کمپیوټر وایروس 53
- Computer Related Jobsد کمپیوټر سره تړلې دندې 55
Windows 8.1 installation from CDله سي ډي څخه د وینډو انسټال 56
Windows installation from USB 64
Making Bootable USB for Windows 10-8.1-7........ 71
Windows 10 Installition from USB 79
Book References د کتاب ماخذونه 89

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر تعریف Computer Definition

اوس مهال په نړۍ کې ډېر زيات معلومات او داسي شيان موجود دي چي په کمپيوټر پوري تړلي دي نو له همدي امله مونږ ته اړينه ده تر څو په کمپيوټر پوهه شو او يا يي وپيژنو.

د کمپيوټر تعريف : کمپيوټر يو بريښنايز او په معلوماتو يا (Data) باندي پروسيس کوونکی ماشين دی کوم چي معلومات د (Input) په توګه اخلي او هغه ورکړل شوي معلومات له ځأن سره (Store) يا ذخيره کوي او همدارنګه (Process) يا عمليه ورباندي ترسره کوي او له (Process) وروسته يي (Output) يا (Information) ته بدلوي.

Jafar Hashimee

د کمپيوټر ګټي Advantages of computer

(Speed) يا سرعت : کمپيوټر يو ډير تيز يا چټک ماشين دی دا ماشين ددي وړتيا لري تر څو په يو غټ مقدار (Data) باندي په ډير لږ وخت کي محاسبه وکړي . کمپيوټر د خپل (Speed) يا سرعت داندازه کولو واحدات لري چي عبارت دي له مايکرو سيکنډ، نانو سيکنډ، او پيکو سيکنډ . څخه کمپيوټر د خپل تيزوالي له امله په ميليونونه محاسبات په څو ثانيو کي ترسره کوي په داسي حال کي چي انسان ددي قيسمه عمل د ترسره کولو لپاره زيات وخت ته اړتيا لري.

(Accuracy) يا دقت : ددي تر څنګ چي کمپيوټر ډير لوړ سرعت لري ډير زيات دقت هم لري . هر قيسم محاسبات 100% له غلطيو څخه پاک ترسره کوي . په دي صورت کي چي ورکړل شوي (Data) يا معلومات درست يا صحيح وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Storage Capability) د ساتلو یا ذخیره کولو قابلیت : (Memory) یا حافظه د کمپیوټر یوه مهمه ځانګړتیا ده او همدارنګه کمپیوټ له انسان څخه زیات د ذخیره کولو قابلیت لري .
کمپیوټر دا وړتیا لري تر څو زیات شمیر معلومات له ځان سره ذخیره کړي یا یي وساتي .
کمپیوټر هر ډول (Data) یا معلومات له ځان سره ذخیره کوي لکه : (Pictures) (Adios) (Videos) (Text) یا لیکنه او داسي نور..

(Diligence) یا زیارکښ : کمپیوټر هیڅ ډول ستړیا نه لري او همدارنګه کمپیوټر کولی شي یو کار په جاري ډول ترسره کړي په غیر له کومي غلطۍ او ستړیا څخه او همدارنګه کمپیوټر کولی شي یو کار په بیا بیا ځلي یا یو کار په تکراري ډول په پوره دقت او سرعت ترسره کړي .

(Versatility) یا د بدلیدلو قابلیت : کمپیوټر یو هر اړخیز ماشین دی کمپیوټر کولی شي په یو وخت کي څو وظیفي ترسره کړي مثال : لکه په یو وخت کی یو پروسیس ترسره کول او دهغي تر څنګ د تاش یا پتي (Game) یا لوبه کول.

(Reliability) یا د باور وړ : کمپیوټر یو د باور وړ ماشین دی او په دي ماشین کي عصري یا اوسني بریښنایز وسایل یا پرزي زیات ژوند یا دخرابیدلو وخت یي زیات دی . او همدارنګه کمپیوټر داسي (Design) شوی یا جوړ شوی چي ساتنه یي او په هغه کي بدلون راوستل اسانه دي .

(Automation) یا اتومات : کمپیوټر یو اتومات ماشین دی . اتوماتوالی عبارت دی له هغي وړتیا څخه تر څو ورکړل شوي دنده په اتومات ډول ترسره کړي لکه . کله چي مونږ کمپیوټر ته یو پروګرام داخل کړو یا یي (Input) کړو هغه پروګرام پرته زمونږ له لاسوهني د کمپیوټر په (Memory) کي ذخیره کیږي او بیا پروګرام او (Instruction) یا لاربښووني د ورکړل شوي پروګرام (Execution) یا چلیدل کنټرولوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Reduction in paper Works and Cost) یا په پاڼو باندي کار او د هغي مصارف راکمول : په یو دفتر کي کمپیوټر ددي لپاره استعمالیږي تر څو په پاڼو یا ورقو باندي د لیکلو کار راکم او روانه پروسه چټکه شي . او همدارنګه مونږ وخت په وخت کولی شو په کمپیوټر باندي لیکل شوي پایل کي په اسانی سره تغیر راولو او په پایل کي موجوده (Data) یا معلومات (Edit) یا سم کړو په داسي حال کي چي په پاڼه باندي لیکل شوي پایل کي د تغیر راوستلو لپاره په بله پاڼه د نوي پایل د لیکلو ضرورت وي .

د کمپیوټر کمزورتیاوي *Weakness of Computer*

کمپیوټر یو ماشین دی او نه شي کولی چي هر ډول کار ترسره کړي لکه د انسان په شان. کمپیوټر ته باید (Instruction) یا لارښووني ورکړل شي تر څو یو کار ترسره کړي او نه شي کولی چي پرته له (Program) یا لارښوونو کومه دنده ترسره کړي .

(Dependency) یا تکیه کول : کمپیوټر د انسان د انسترکشن یا لارښوونو په واسطه عمل ترسره کوي نو له همدي امله دا په انسان پوري تړلی یا په انسان باندي تکیه کوونکی ماشین دی .

(Environment) یا چاپیریال : ددي ماشین د استعمالولو چاپیریال باید له دوړو یا (Dust) څخه پاک وي .

(Felling) احساس یا حس کول : کمپیوټر احساس نه لري او نه شي کولی چي د انسان په شان د تجربي ، علم ، او ذایقي له مخي یو شی وپیژني .

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر استعمال Using of Computer

(In Business) په تجارت کي : کمپیوټر د تجارت په برخه کي د مالي محاسباتو لکه دبودیجي یا (Budgets) معلومول ، تجارتي اعلانات، د پیریدونکو یا (Customers) ډیتابس جوړول او په (Stack) یا ګودام کي د موجوده موادو ساتنه او حفاظت او داسي نورو دندو لپاره استعمالیږي .

(Banking) یا بانکداري : نن ورځ بانکونه په مکمل یا (Complete) ډول په کمپیوټر پوري تړلي دي . چي د خپلو پیریدونکو لپاره لاندي اسانتیاوي برابروي (Online accounting) په دي اکاونټ کي ترسره کیدونکي کارونه عبارت دي له . په اکاونټ کي دموجوده پیسو مقدار معلومول ، پیسي ذخیره کول ، پیسي حواله کول ، او همدارنګه د پیسو راکړه ورکړه ترسره کیږي . (ATM) په بانکي برخه کي دا یو اتومات ماشین دی چي له بانک سره وصل وي چي دخپلو پیریدونکو لپاره دبانک سره معامله اسانه کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Education) یا تعلیم : کمپیوټر د پوهنې په برخه کې زیاتې اسانتیاوې برابروي لکه . د شاګردانو لپاره نوم لیکنه او د هغوی لپاره حاضري برابرول ، او هغوی لپاره یو ډیټابس جوړول چې دهغوی لاس ته راوړنې په کې ذخیره یا وساتل شي او داسې نورو ډېرو برخو لپاره استعمالیږي .

(Marketing) یا بازار موندنه : کمپیوټر دبازار موندنې په برخه کې د تجارت یا بازار موندنې لپاره د اعلاناتو جوړولو او خپرولو لپاره او همدارنګه د (Online) یا انترنیټ له لارې د اخستلو او خرڅولو لپاره او داسې نورو برخو کې استعمالیږي .

(Health care) یا دصحت ساتل : کمپیوټر د صحت په برخه کې په لاندې ځایونو کې استعمالیږي لکه . مریضانو ته د درمل یا (Drugs) ورکولو په ځای کې ، د مریضانو ریکارډ ساتلو لپاره ، د درملو د ختمیدلو یا (Expire Date) معلومولو لپاره ، د مختلفو ناروغیو څیړل او د ناروغۍ علت یا وجه معلومول ، د مختلفو ټیسټونو کول او د هغې ریپوټ برابرول ، د جراحې عملیاتو ترسره کول او داسې نورو برخو لپاره استعمالیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

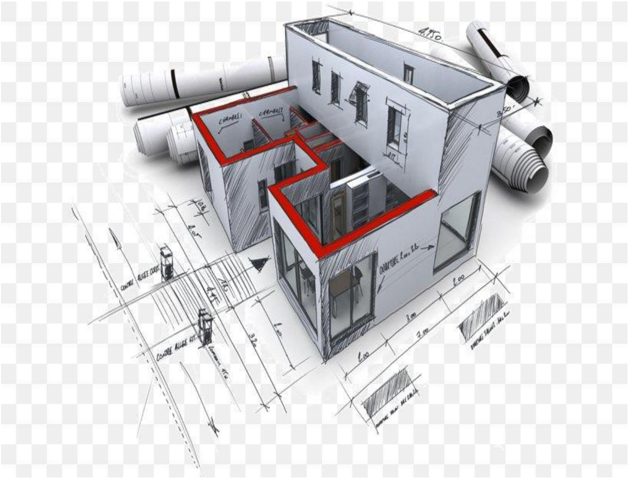

(Engineering Design) یا انجینري نقشي : په دي برخه کي کمپیوټر د ډول ډول شیانو د نقشو یا ډیزاین کولو لپاره استعمالیږي لکه د ودانیو په برخه کي د ودانیو لپاره تصویران او نقشي برابرول او د هغو (Edit) کولو او سمولو ، د مزدورانو ، سامان ، او داسي نورو شیانو یا موادو لپاره (Database) یا د معلوماتو ذخیره جوړول او داسي نورو شیانو لپاره استعمالیږي .

(Military) یا فوج : اوس مهال کمپیوټر په فوجي او دفاعي برخه کي په ډیره زیاته اندازه استعمالیږي لکه . عصري یا (Modern) ټانکونه ، مزایل او داسي نورو وسلو کنټرول یا اداره کول ، د (Drone) یا بي پیلوټه کمرو او الوتکو کنټرول ، د چاپو وهلو لپاره پلان جوړول ، د فوجیانو سره خبرو کولو ،پیغام استولو ، ویډیو کنفرانس او داسي نورو ډیرو برخو کي استعمالیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Government) یا دولت : د دولت یا هیواد په سطحه کمپیوټر په زیاتو برخو کې په کار وړل کیږي یا استعمالیږي چې ځینې یې په لاندې ډول ذکر شوي لکه . د مالیاتو یا بودیجې معلومول ، د ووټ یا رایه ورکوونکو لیست جوړول ، د برقي یا (Electronic) تذکرو او پاسپورټونو جوړول ، د هوا حالات معلومول او داسې نورو زیاتو برخو کې کمپیوټر مهم رول یا نقش لوبوي .

Computer Generation د کمپیوټر تولید

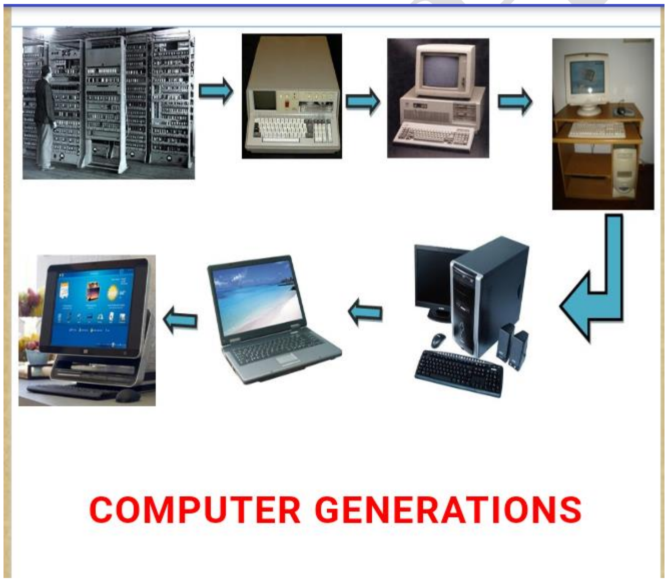

(Generation) یا نسل د کمپیوټر په اصطلاح کې په ټکنالوژۍ کې د بدلون له راتللو څخه عبارت دی . او همدارنګه له دې څخه یادونه کوي چې په مخکې یا تیر وخت کې کمپیوټر څنګه وو او څه ډول استعمالیدو په تیره زمانه کې جینریشن په (Hardware) هارډویر کې د بدلون راتلل او یا پرمختګ ورکولو څخه عبارت وو . خو په اوس وخت یا اوس مهال جینریشن کې (Hardware) او (Software) دواړه برخې چې ټول کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی دی شاملې دي . له پخوا څخه تر نن وخت پورې مونږ د کمپیوټر په برخه کې (5) جینریشن لرو چې هر جینریشن د کمپیوټر په (Processor) یا عملیه کوونکی چې د هارډویر یوه برخه ده په هغه کې د پرمتګ له امله طبقه بندي شوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په لاندي جدول کي هر يو جينريشن له خپل تاريخ او په پروسيسور کي له ځانګړي بدلون يا پرمختګ راتللو سره تشريح شوی .

Generation Number	Generation Date	Processor in use
1	1946-1959	Vacuum Tube
2	1959-1965	Transistor
3	1965-1971	Integrated circuit
4	1971-1980	VLSI micro processor
5	1980-Today	ULSI micro processor

r Hashanee

Types of computer د کمپيوټر ډولونه

(Personal computer) شخصي کمپيوټر : دا کمپيوټر په يو وخت کي يو کس يا يو (User) کولی شي استعمال يې کړي چي بنه او قوي مايکرو پروسيسور لري . چي په دوه (Styles) يا شکلونو کي راځي چي عبارت دي له (PC) او (Mac) څخه دا ډول کمپيوټر چي په تجارت ، تعليم ، انټرنيټ ، ساعت تيری لپاره ګيم کول ، صحت يا روغتيا او داسي نورو برخو کي استعماليږي يا کار تري اخستل کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(WorkStation) دا ډول کمپیوټر هم په یو وخت کي د یو (User) یا کس د استعمالولو وړتیا لري . خو دشخصي کمپیوټر په پرتله قوي او تیز مایکروپروسیسور لري چي د انجنیري کارونو په برخه کي تري کار اخستل کیږي .

(Mini Computer) دا ډول کمپیوټر په یو وخت کي د سلګونه (Users) یا استعمالوونکو لپاره د استعمال وړتیا لري .

(Mainframe) دا ډول کمپیوټر هم لکه د میني کمپیوټر په شان په یو وخت کي د سلګونه استعمالوونکو لپاره د استعمال وړتیا لري خو د سافتویر ټکنالوژي یي له میني کمپیوټر سره توپیر لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Supper Computer) دا يو زيات تيز او لوی کمپيوټر دی چي په سلګونه ميليونه (Instruction) يا لار ښوونې په يوه ثانه يا سيکنډ کي (Process) کولی يا چلولی شي چي د هوا حالاتو دمعلومولو لپاره ، هستوي انرژی دپلټلو لپاره او داسي نورو غټو کارونو او دندو د ترسره کولو لپاره تري کار اخستل کيږي .

Computer Function د کمپيوټر دندي

Hashamee

تول **(Digital)** يا عصري کمپيوټرونه لاندي (5) دندي يا وظيفي ترسره کوي تر څو لومړني معلومات يا (Input) شوي ډيټا ګټورو معلوماتو (Information) يا (Output) ته تبديل کړي تر څو د (User) يا د کمپيوټر استعمالوونکي لپاره د پوهي او استفادي وړ وګرځي چي عبارت دي له .

- **(Input)** يا د ډيټا اخستل : دا هغه پروسه يا مرحله ده چي په دي مرحله کي (Data) يا لومړني معلومات او (Instruction) يا لاربښووني کمپيوټر ته دا خيليږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

- **(Data Storage)** یا د معلوماتو ذخیره کول : په دي مرحله کي کمپیوټر هغه (Data) یا لومړني معلومات چي کمپیوټر ته د (Input) په مرحله کي ورکړل شوي له ځان سره (Store) یا ذخیره کوي تر څو پروسیس ته اماده شي .

- **(Data processing)** یا په ډیټا عملیه ترسره کول : په دي مرحله کي کمپیوټر هغه ته په ورکړل شوي ډیټا باندي ریاضیکي او منطقي عملیي ترسره کوي تر څو ورکړل شوي لومړني معلومات یا (Data) وروستیو او ګټورو معلوماتو یا (Information) ته تبدیل کړي .

- **(Output)** یا د معلوماتو را اخستل : په دي مرحله کي کمپیوټر خپل (User) یا استعمالوونکي ته تولید شوي ګټور معلومات یا (Information) د فرینټ ، سکرین ته دکتلو او یا د همداسي نورو لارو وړاندي کوي یا ورکوي .

- **(Control the work flow)** یا د ټولو کړنو کنټرول : په دي مرحله کي یا د کمپیوټر دا برخه پورته ټولو مرحلو ته لارښوونه او د هغو کنټرول ترسره کوي تر څو دغه مرحلي په سمه توګه پرته له کومي ستونزي ترسره شي .

Computer Components د کمپیوټر برخي

Input Unit ورکړیزي برخي: دا د کمپیوټر هغه برخي دي چي د هغو په واسطه (User) یا استعمالوونکی کولی شي چي کمپیوټر ته ډیټا داخل کړي او همدارنګه د کمپیوټر دا برخي د استعمالوونکي او کمپیوټر تر منځ د معلوماتو د داخلولو لپاره رابطه جوړوي تول

(Input Devices) یا ورکړیز وسایل ورکړل شوي معلومات د کمپیوټر لپاره د پوهیدلو وړ شکل ته بدلوي . چي ځیني مهمي برخي یي په لاندي ډول ذکر شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Keyboard کيبورډ يوه عامه او مشهوره اينفوټ اله ده چي د هغي په واسطه مونږ کمپيوټر ته معلومات داخلولی شو. کيبورډ په معمول ډول د ليکلو لپاره استعماليږي خو په

کيبورډ کي ځيني داسي بټني شته يا موجودي دي چي د ځانګړو وظيفو د سرته رسولو لپاره استعماليږي . اوس مهال دوه ډوله کيبورډ موجود دي (Wireless) يا بي مزيي اوبل (Wired) يا مزی لرونکي او همدارنګه کيبورډ دوه سايزه لري چي يو يي (84) بټني او بل يي (101) اويا (102) بټني لري خو په اوس وخت کي د (104) او يا د (108) بټنو درلودونکی کيبورډ هم منځ ته راغلی . چي لاندي برخي يا بټني لري.

(Typing key) يا د ليکلو بټني چي عبارت دي له (A-Z) پوري توري او له (0-9) اعداد په کي شامل دي .

(Numeric keypad) نمبر لرونکي بټني چي ددي بټنو په واسطه

مونږ کولی شو کمپيوټر ته اعداد لرونکي ډيټا داخل کړو چي دا بټني په مجموع کي يو سيټ د (17) بټنو دی چي په کالکوليټرو او نور د حساب په ماشينونو کي هم استعماليږي .

(Function key) وظيفوي بټني دا بټني د يوي خاصي وظيفي د سر ته رسولو لپاره استعماليږي چي د کيبورډ په اول قط کي ځای پر ځای شوي دي چي په اوس مهال کيبورډونو کي (12) داني موجودي دي چي عبارت دي له (F1-F12) پوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Control key) کنټرولوونکي بټني چي د سکرين پر مخ د کرسر د کنټرولولو او دسکرين د کنټرول لپاره استعماليږي چي عبارت دي له په Right يا ښي طرف کي ځلور غشی لرونکي بټني او همدارنګه (Insert,Home,End,Delete,Pageup,Pagedown,Ctrl,Alt,Esc)

(Special purpose key) خاص هدف لرونکي بټني . کيبورډ د پورته ذکر شوو بټنو تر څنګ ځيني خاص هدف لرونکي بټني هم لري چي د خاص هدف لپاره استعماليږي لکه (Numlock,Capslock,Shift,Enter,PrintScreen,Tab,Spacebar)

Mouse موس يا موږک چي نوم يي له شکل څخه اخستل شوی ځکه چي موږک ته ورته شکل لري او هغه کيبل يا مزی چي د هغه په واسطه له کمپيوټر سره وصل کيږي د موږک لکۍ ته ورته دی خو اوس مهال دوه ډوله موس موجود دي چي يو يي (Wireless) يا بي مزي اوبل يي (Wired) يا مزی لرونکي دي. موس يوه اشاره کوونکي او د کمپيوټر د سکرين پر مخ د کرسر يا فواينټر د کنټرولولو لپاره يوه مشهوره وسيله ده . چي په خپل منځ کي د يو کوچني بکس او بال درلودونکي ده چي ددی په واسطه د موس حرکات حس کيږي او کله چي د موس بټن کليک شي يا ووهل شي (CPU) يا مرکزي پروسيس کوونکي واحد ته

سيګنل استوي . په عمومي ډول موس دري بټني لري چي يوه يي (Right) يا ښي طرف او بله يي (Left) يا چپ طرف او همدارنګه ددي دواړو بټنو تر منځ يو (Wheel) يا ټاير لري . چي د چپ طرف بټن د يوي برخي د انتخابولو لپاره ، ښي طرف بټن د يو پايل سره د تړلو افشنو ليست راتللو لپاره او همدارنګه ټاير يي د يوي صفحي ښکته پورته بيولو لپاره استعماليږي .
موس ددي لپاره استعماليږي تر څو دسکرين پر مخ د فواينټر موقعيت وښايي او د هغه کنټرول ترسره کړي او همدارنګه مونږ نه شو کولی چي موس د کيبورډ په شان د ليکلو لپاره استعمال کړو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موس ګټې په لاندې ډول دي .

- استعمال يې اسان دی
- قيمت يې لږ دی مقصد ډير ګران نه دی
- د کيبورډ د (Arrow key) او ټچ په نسبت (Pointer) يا اشاره کوونکي ته ډير تيز يا په سرعت سره حرکت ورکوي.

Joystick جايسټيک دا (Device) يا اله هم د موس په شان يا موس ته ورته وظيفه ترسره کوي چې په زياته اندازه د (CAD) په نوم سافټوير چې د ډيزاين لپاره ترې کار اخستل کيږي استعماليږي او ددې تر څنګ د کمپيوټري ګيمونو د کولو او کنټرولولو لپاره استعماليږي. چې جوړښت يې په دې ډول دی دا يو سټيک دی چې يو بال يې په لاندې سر کې چې د بکس په منځ کې وي او بل بال يې په پاس سرکې موجود دی يا لري يې او همدارنګه څلورو خواوو ته حرکت کولی شي .

Light pen دا هم يوه اشاره کوونکې وسيله يا اله ده چې قلم ته ورته شکل لري او د سکرين پر مخ د يوې برخې د انتخابولو او د سکرين پر مخ د تصوير رسمولو لپاره استعماليږي دا يو ټيوب دی چې په خپل منځ کې يوه برقي سترګه يا لايټ لري چې د هغې په واسطه تشخيص يا ليدنه کوي. کله چې د لايټ فين څوکه د سکرين پر مخ حرکت وکړي او بټن يې کليک شي په لايټ فين کې موجوده سينسر يا حس کوونکی د سکرين هغه برخه يا (Location) معلوموي او CPU ته يې سيګنل استوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

Track ball دا یوه Input اله ده چي په زیاته اندازه په (Note book) او (Laptop) کمپیوټرونو کي د موس په ځای استعمالیږي. دا یو نیم دننه شوی بال دی چي په دغه بال باندي د ګوتو د حرکت له امله فواینټر حرکت کوي او همدارنګه دا اله له موس څخه لږ ځای ته ضرورت لري دا ځکه چي فواینټر ته دحرکت ورکولو لپاره د موس په شان حرکت نه ورکول کیږي او یوائې د بال په سر د ګوتو د کشولو یا حرکت له امله فواینټرحرکت کوي (Track ball) په مختلفو شکلونو کي راځي لکه . بال ته ورته شکل ، بټن او یا هم مربعي شکل لري .

Scanner سکینر دا هم یوه (Input) یا ورکړیزه اله ده چي د فوټوکاپی د ماشین په شان کار کوي. ددي الي استعمال ددي لپاره دی کله چي ډیټا د پاني پر مخ موجوده وي او مونږ غواړو چي د لا زیات سمبالښت لپاره یي د کمپیوټر هارډ ډیسک ته واستوو . سکینر د موجوده سرچیني څخه تصویر او یا نوره ډیټا اخلي او (Binary) یا د اعدادو شکل یا (0) او (1) ته یي بدلوي یا (Convert) کوي تر څو په هارډ ډیسک کي (Store) یا ذخیره شي .

Digitizer دا هم یو Input اله ده چي ډیټا باینري یا د اعدادو شکل ته اړوي لکه. (Analog) سیګنل (Digital) ته بدلول یا اړول او داسي نور .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Micro phone) دا هم یوه (Input) یا
ورکړیزه اله ده چي (Sound) یا اواز او
خبري په باینري یا د اعدادو په شکل کي
کمپیوتر ته داخلوي .

Magnetic ink card reader MICR
دا یوه Input اله ده چي په خاصه توګه
په بانکونو کي د پیسو په چیک یا تیکت
باندي د پروسیس کولو لپاره استعمالیږي
او همدارنګه دا ددي لپاره استعمالیږي
چي له غلطیو څخه پاکه او ډیره تیزه اله
ده.

Optical character reader OCR

دا هم یوه Input وسیله ده چي پرینټ
شوی (Text) توري یا لیکنه سکین کوي
او باینري یا د اعدادو شکل ته یي اړوي
تر څو په میموري کي ستور یا ذخیره
شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Barcode Reader دا هم یوه Input اله ده
چي د بارکوډ شوي ډیټا د لوستلو یا
(Read) کولو لپاره استعمالیږي. بارکوډ
شوي ډیټا عبارت ده له هغه ډیټا څخه چي
د سپینو یا (Lights) او تورو یا (Darks)
کرښو په شکل (Save) یا ذخیره شوي
وي . دا اله د بارکوډ لیبل یا تصویر سکین
کوي او د تورو او اعدادو شکل ته یي
اړوي چي بیا د پوهیدلو وړ ګرځي په هغه
کمپیوټر کي چي (Barcode Reader)
ورسره (Connect) یا وصل وي .

OMR Optical mark reader
دا هم یوه سکین کوونکي اله ده
چي د قلم او یا پنسل په واسطه
جوړي شوي کرښي سکین کوي.
دا په خاصه توګه د امتحان په
ځواب پاڼو کي د څلور ځوابه
پوښتنو د انتخابولو لپاره
استعمالیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرکزي پروسيس کوونکی واحد Central Processing Unit

CPU چي د کمپيوټر مغز يا (Brain) هم ورته ويل کيږي په ډيټا باندي هر ډول عمليي ترسره کوي او ورکړل شوي ډيټا او دهغي نتيجه يا (Result) او لارښووني يا (Instruction) له ځان سره ذخيره کوي او همدارنګه د کمپيوټر د ټولو برخو او عمليو کنټرول کوي. (CPU) په خپله (3) برخي لري چي عبارت دي له .

(Arithmetic and Logic Unit(ALU)   (Memory)   او   (Control Unit)

ALU دا د CPU هغه برخه ده چي په ورکړل شوي ډيټا باندي رياضيکي او منطقي عمليي ترسره کوي.

(Arithmetic) يا رياضيکي عمليي عبارت دي د له ضرب، تقسيم، جمعه، منفي او داسي نورو څخه

(Logic) منطقي عمليي عبارت دي له . دلوی او کوچني عددونو مقايسه ، مساوي او مختلف ، د ډيټا انتخابول او اډيټ کول او داسي نوري عمليي

د CPU په دي برخو يا (ALU) کي ترسره کيږي .

Memory or Storage Unit د CPU دا برخه کولی شي له ځان سره (Instruction) يا لارښووني ډيټا او د هغي نتيجه ذخيره کړي. او کله چي ضرورت شي د CPU دا برخه د کمپيوټر نورو برخو ته معلومات يا (Information) ليږي همدارنګه دي برخي ته . داخلي ، لمړنی ، اصلي ميموری او يا (RAM) هم ويل کيږي . د سفيد ، سايز او وړتيا له مخي دري ډوله ميموري يا ذخيري لري چي عبارت دي له (Cache Memory) (primary Memory) (Secondary Memory)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(دميموري وظيفي)

- هغه ډيټا او انسټرکشن ذخيره کوي چي پروسيس لپاره ورته ضرورت وي.
- د پروسيس منځنۍ نتيجه يا ريزلټ له ځان سره ذخيره کوي.
- د پروسيس وروستۍ نتيجه له ځان سره ذخيره کوي مخکي له دي نه چي (Output) ته ورکړل شي.
- او همدارنګه ټول (Input) او (Output) د ډيټا ليږد راليږد (CPU) ته د (RAM) له لاري ترسره کيږي .

Control Unit د CPU دا برخه د کمپيوټر د ټولو برخو (Operation) يا عمليي کنټرولوي. چي ددي برخي وظيفي په لاندي ډول ذکر شوي دي .

- د کمپيوټر د نورو برخو تر منځ د ډيټا د ليږد کنټرول دی.
- او همدارنګه دا برخه د کمپيوټر نوري برخي کنټرولوي او هغوی ته لار ښوونه کوي.

Output Unit راکړيزي برخي

Output دا هغه وسايل يا الات دي چي د دي په واسطه مونږ کولی شو له کمپيوټر څخه معلومات يا (Information) را واخلو يا يي تر لاسه کړو

دا وسايل د کمپيوټر او د هغه (User) يا استعمالوونکي تر منځ يو لينک يا رابطه ده . او همدارنګه دا وسايل د کمپيوټر له خوانه ورکړل شوي معلومات د استعمالوونکي لپاره د پوهيدلو وړ شکل ته اړوي تر څو يوزر ورباندي پوهه شي او ګټه تري واخلي . دلته څو مهم (Output) وسايل چي په کمپيوټر کي استعماليږي يادونه تري کوو

(Monitors ,Printers ,Graphic plotter) او داسي نور....

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Monitor یا سکرین د کتلو یا لیدلو وړ وسیلي ته ویل کیږي چي د کمپیوټر یوه ډېره مهمه اوټپوټ وسیله ده. د یو تصویر کوچنی برخي چي ډاټ یا (Pixel) ورته ویل کیږي را یو ځای شوي او یو مستطیل ډوله شکل یي جوړ کړی چي سکرین یا (Monitor) ورته ویل کیږي . همدارنګه د یو تصویر روښانتیا یا ښه ښکاره کیدل د هغه تصویر د پیکسل تعداد یا شمیر په زیاتوالي پوري اړه لري. چي هر پیکسل بیا د دري رنګونو درلودونکی دی چي له دي رنګونو څخه هر ډول رنګ منځ ته راځي چي عبارت دي له (R.G.B) یا سور ، شین ، او ابي یا اسماني.

دلته دوه ډوله سکرینونه یا (Monitors) موجود دي چي په لاندي ډول دي.

(Cathode Ray Tube(CRT) او (Flat Panel Display)

CRT دا سکرین د تصویر له کوچنیو برخو څخه چي پیکسل نومیږي جوړ شوی ځرنګه چي د پیکسلونو کوچنیوالی او ډیر والی د تصویر په روښانتیا کي مرسته کوي په دي سکرین کي د یو (e) توري د ښودلو لپا له یو څخه زیاتو پیکسلو ته ضرورت دی تر څو ټول توری وښایي. دا سکرین په یو وخت کي د معلوم نمبر تورو د ښودلو وړتیا لري . ځرنګه چي سکرین په (Character box) باندي ویشل کیږي . کله چي مونږ یو توری لیکو هغه د سکرین پرمخ د ځان لپاره یو لوکیشن (Fixed) کوي یا یي نیسي . زیادتره سکرینونه دا وړ تیا لري تر څو په یو وخت کي (80) توري په افقي ډول او (25) لاین توري په عمودي ډول وښایي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(CRT) مانیتور یا سکرین لاندي تاوانونه لري

- سایز يي ډير دی یا غټ دی
- او همدارنګه ډير برق مصرف کوي

Flite panel Display په دي ډول سکرين کي شامل وسايل يا هغه وسايل چي دا ډول سکرين لري عبارت دي له

(Calculator, Laptop computers screen,Vedio Games)

او همدارنګه دا سکرين د (CRT) په نسبت کم يا لږ سايز او لږ برق مصرفوي يا ضرورت ورته لري چي په دوه برخو ويشل شوي

(Emissive Display) دا اله بريښنايي انرژي نوري انرژۍ ته اړوي لکه .(LED,
(TvScreen, Pc Computer Screen او
داسي نور يي مثالونه دي.

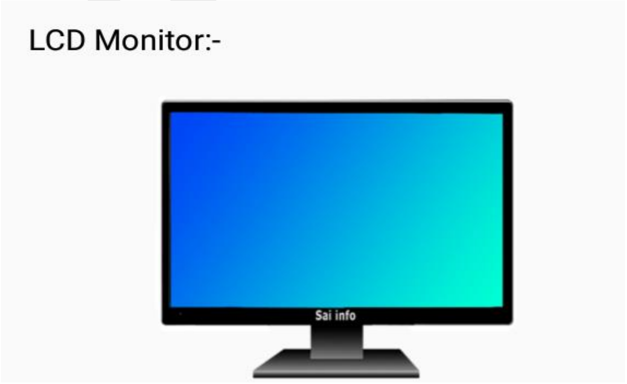

(Non Emissive Display) دا سکرينونه د اپتيکل اپيکټ په استعمالولو سره له نورو سرچينو څخه (Sunlight) او يا (Light) را اخلي او د تصوير شکل ته يي بدلوي لکه(LCD)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Printer پرینټر یوه Output وسیله ده چي د پاني پرمخ د معلوماتو د چاپ کولو لپاره استعمالیږي. چي په مجموع کي دوه ډوله Printer یا چاپوونکي موجود دي چي عبارت دي له

Impact یا اغیزه اچوونکی او Non-Impact یا بي اغیزي

Impact printer: یا اغیزه کوونکی چاپګر د پاني پر مخ د تورو د چاپولو لپاره په تورو باندي Striking کوي یا لرزیږي او د پاني پرمخ یي چاپوي. چي ځانګړتیاوي یي په لاندي ډول دي

- قیمت یي لږ یا ازان دی
- ډیر شور کوي
- د ډیر یا غټ چاپ لپاره ګټور دی ځکه چي اقتصادي دی

چي دا پرینټر یا چاپګر هم په دوه ډولو ویشل شوی دی

Character Printer یا توری چاپوونکی او Line Printer یا کرښه چاپ کوونکی

Character printer: دا پرینټر په یو وخت کي د یو توري د چاپ کولو وړتیا لري چي دا هم په دوه ډوله دی Dot Matrix او Daisy Wheel printer.

Line Printer: یا کرښه چاپ کوونکی چي له نوم څخه یي معلومیږي دا پرینټر په یو وخت کي د یو لاین د چاپ کولو وړتیا لري دا هم په دوه ډوله دي

Drum printer او Chain Printer

Jafar Hashame

(c) ketabton.com: The Digital Library

None Impact Printer: یا بې اغیزي پرنټر دا ډول پرینټر په یو وخت کې د یوې پاڼې د چاپ کولو وړتیا لري چې له دې امله ورته Page Printer هم ویل کیږي چې دا پرینټر هم په دوه ډولو ویشل شوي دي.

Laser printer او Inkjet Printer چې ددې ډول پرینټرو یا چاپګرو ځانګړتیاوې یا خصوصیات په لاندې ډول ذکر شوي دي

- د اغیزه کوونکي پرینټر په نسبت تیز دی او شور هم نه کوي
- ښه کوالټي یا د چاپ کولو وړتیا لري
- او همدارنګه د مختلف ډول Fonts او د تورو سایز Support یا وړتیا لري

Laser Printer: دا پرینټر چې یو بې اغیزي پرینټر دی چې د Laser light په استعمالولو سره د پاڼې پر مخ لیکنه چاپوي چې ښه Speed یا چټکتیا او همدارنګه ښه کوالټي لري.

Inkjet printer: دا هم یو بې اغیزي پرینټر دی چې د پاڼې پرمخ د رنګ د کوچنیو ځاځکو په شیندلو سره لیکنه چاپوي چې په اوس وخت کې دا دوه ډوله پرینټر ښه کوالټي لري او همدارنګه ډیر دقیق او چټک دي او د Inkjet printer په واسطه مونږه کولی شو رنګه کاپي هم چاپ کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر ذخیري Computer Memories

د کمپیوټر میموري یا حافضه د انسان د مغزو په شان کار کوي چي Data او Instruction یا لارښووني له ځان سره ذخیره کوي.

کمپیوټر میموري په کمپیوټر کي د ذخیره کولو لپاره Space یا خالیګا ده چي په هغه کي پروسیس شوي ډیټا او همدارنګه هغه ډیټا چي پروسیس کولو ته ضرورت لري Store یا ذخیره کیږي . د کمپیوټر میموري په داخل کي په زیات شمیر کوچنیو برخو ویشل شوي چي هري برخي ته یي Cell یا حجره ویل کیږي چي هر یو Location یا Cell یو خاص ادرس لري چي له صفر څخه شروع کیږي او د میموري په Capacity یا سایز پوري اړه لري .

لکه د مثال په توګه که چیري یو کمپیوټر 64K میموري ولري 64*1024=65536

میموري Location به ولري او همدارنګه ددي میموري Location ادرس به له صفر څخه شروع یعني 5535—0 پوري حسابیږي مطلب د اصلي عدد څخه چي 65536 دی یو منفي کیږي ا بیا له صفر څخه حساب شروع کیږي تر 5535 پوري ادرس لري . چي په بنیادي ډول د کمپیوټر میموري په دري لاندي برخو ویشل شوي .

Cache Memory, Main or Primary Memory, Secondary Memory

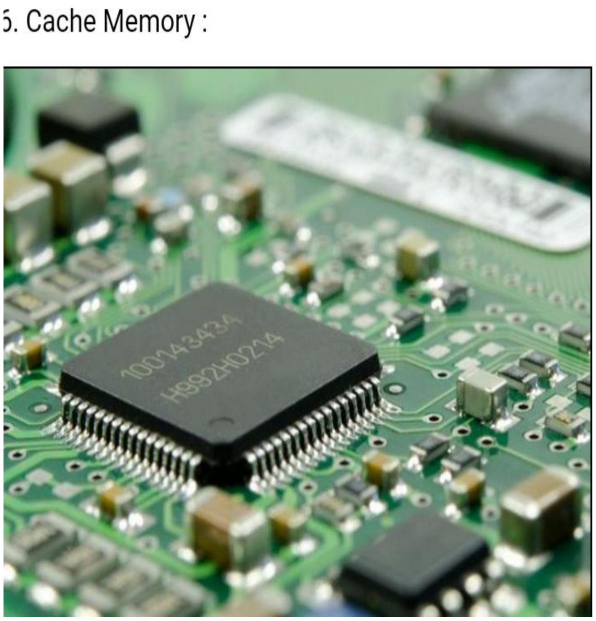

Cache Memory: دا یوه تیزه کوچنۍ او ډیر قیمت لرونکي Semiconductor میموري ده چي CPU ته د چټکتیا ورکولو لپاره استعمالیږي چي د Primary Memory یا RAM او CPU تر منځ د پردي په شکل موقعیت لري یا پرته ده. چي په دي میموري کي د ډیټا او یا پروګرام هغه برخه چي CPU یي بیا بیا ځلي استعمالوي ذخیره کیږي یا ساتل کیږي له ډیسک څخه ډیټا د Operating System یا ویندو په واسطه کیش میموري ته راوړل کیږي او له دي ځایه بیا CPU ته ځي یا CPU له کیش میموري څخه ډیټا Access کوي یا تر لاسه کوي یي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د Cache یا کیش میموري ګټي او تاوانونه په لاندي ډول دي.

ګټي: د CPU لپاره يي د Access Time یا د لاسرسي وخت لږ دی یا CPU لاسرسی ورته اسان دی.

او هغه ډیټا له ځان سره ساتي چي CPU يي د يو پروسيس په وخت کي بيا بيا ځل استعمال ته ضرورت لري.

تاوانونه: د ذخيره کولو لپاره لږ ظرفيت لري یا سایز يي کم دی.

دا یوه Volatile یا بدلیدونکي میموري ده مطلب په هغه صورت کي چي کمپيوټر بند شي دا میموري له ځان سره ستور شوي یا ذخيره شوي ډیټا له لاسه ورکوي .

او همدارنګه دا میموري ډیره ګرانه یا یا د اخستلو لپاره اوچت قیمت لري

Primary memory or RAM: دا ډول میموري یوه Internal یا داخلي او همدارنګه Read/Write میموري ده. دا میموري یا RAM هغه ډیټا او انسټرکشن له ځان سره ساتي په کوم چي اوس مهال کمپيوټر پروسيس یا کار کوي . دا میموري هم لږ ظرفيت لري خو د کیش میموري په نسبت يي ظرفيت ډير دی او همدارنګه دا میموري هم لکه د کیش میموري په شان Volatile خاصيت لري يعني په هغه صورت کي چي کمپيوټر بند شي له ځان سره ستور شوي ډیټا له لاسه ورکوي یا Lost کوي يي چي له همدي امله ورته Temporary یا لنډ مهالي میموري هم وايي. دا میموري هم یوه Semiconductor میموري ده چي سفيډ يي د کیش میموري په نسبت کم دی چي په دوه برخو ویشل شوي. RAM او ROM چي لاندي ځانګړتیاوي لري.

- دا یوه Semiconductor میموري ده
- Main or internal Memory چي اصلي یا داخلي میموري هم ورته ویل کيږي
- Volatile خاصيت لري يعني کله چي کمپيوټر بند شي ډیټا له لاسه ورکوي
- دا د کمپيوټر لپاره Working یا کاري میموري ده چي سفيډ يي له کیش میموري څخه کم او له Secondary میموري څخه زيات دی .
- او همدارنګه کمپيوټر نه شي کولی چي پرته له دي میموري څخه وچليږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Secondary Memory: دا میموري چي د بهرنی یا External میموري په نوم هم پيژندل کیږي او همدارنګه دا میموري Non Volatile یا نه بدلیدونکی خاصیت لري یعني د کمپیوټر د بندیدو په صورت کي له ځان سره Store شوي یا ذخیره شوي ډیټا له لاسه نه ورکوي او له ځان سره یي د دایم لپاره ساتي چي له همدي امله ورته Permanent Memory یا دایمي میموري هم ویل کیږي. ددي

Hard Disk

میموري Speed یا تیزوالی د RAM په نسبت کم دی خو سایز یي له دي میموري څخه زیات دی . او همدارنګه CPU نه شي کولی چي په مستقیم ډول له دي میموري څخه ډیټا ترلاسه کړي بلکي د Input او Output په توګه له دي میموري څخه ډیټا ترلاسه کوي او ورکوي یي یعني ډیټا له Hard Disk یا Secondary میموري څخه Primary میموري یا RAM ته ځي او بیا له هغه ځایه CPU ته ځي . ددي میموري مثالونه لکه . Disk, CD Rom, DVD او داسي نور....

د Secondary میموري ځانګړتیاوي په لاندي ډول ذکر شوي دي

- دا یوه External یا خارجي میموري ده
- دا ډول میموري Magnetic او Optical میموریاني دي
- دا میموري د Backup ملاتړي یا کومکي میموري په نوم هم پيژندل کیږي
- دا یوه Non Volatile یا نه بدلیدونکي میموري ده مطلب ډیټا په دایمي ډول له ځان سره ساتي
- او همدارنګه دا میموري په کمپیوټر کي د Storage یا ذخیره ګا په توګه استعمالیږي
- کیدای شي چي کمپیوټر له دي میموري څخه پرته هم وچلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر د میموري واحدات Computer Memory Units

د میموري یا Storage د اندازه کولو واحدات :عبارت له هغه مقدار ډیټا یا معلوماتو څخه دی چي یوه میموري یي له ځان سره Store یا ذخیره کوي. چي په لاندي ډول ذکر شوي دي .

Bit یا Binary Digit: دا د کمپیوټر میموري د اندازه کولو کوچنی واحد دی چي عبارت له (0) او (1) څخه دی چي یا به صفر وي او یا به یو وي چي ON او OFF هم ورته ویل کیږي.

Nibble : نیبل: چي څلور بیټ مساوي له یو نیبل سره دي

Byte بایټ: چي اته بیټ مساوي دي له یو بایټ سره دي او همدارنګه یو بایټ عبارت دی له یو توري څخه.

چي جدول یي په لاندي ډول دی.

8 Bits	=	1	Byte
1024 Byte	=	1	Kilo Byte (KB)
1024 KB	=	1	Mega Byte (MB)
1024 MB	=	1	Giga Byte (GB)
1024 GB	=	1	Tetra Byte (TB)
1024 TB	=	1	Peta Byte

Jafar Hasharnee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر مادر بورډ *Computer Mother Board*

مادر بورډ چې Main board یا عمومي بورډ هم ورته ویل کیږي چې د کمپیوټر ټولي داخلي او خارجي برخي له یو بل سره نښلوي یا وصل کوي

لکه . Hard Drive , Memory ,CPU,Sound Card, Video Card ,Optical Drive او داسي نوري برخي په مستقیم او یا غیر مستقیم ډول د کیبل له لاري له یو بل سره وصل کوي . او همدارنګه مادر بورډ ته د کمپیوټر د ملا د تیر نسبت هم کیږي یا ویل کیږي .

مادر بورډ د کمپیوټر دا ټولي برخي ددي لپاره سره وصلوي یا Connect کوي تر څو په منظم او ښه ډول یوه وظیفه ترسره کړي .

مادر بورډ د کمپیوټر د بیلا بیلو برخو یا Components د نښلولو لپاره Ports یا Slots یعني سوري او ځایونه لري .

لکه. VGA Port, Parallel port , Usb port او داسي نور چي د کیبل په ورکولو یا Plug in په واسطه یا Connect نښلول کیږي .

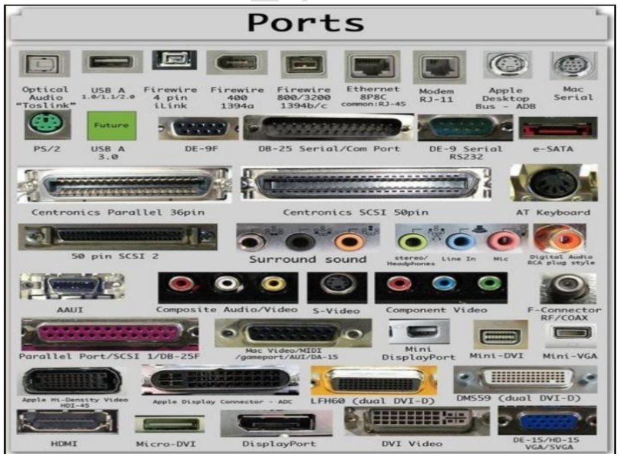

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر دوه لوی برخي Two Big Parts of Computer

د کمپیوټر دوه عمده او لوئ برخي چي ټول کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی دی عبارت دي له Hardware او Software څخه چي ددي دواړو برخو له یو ځای کیدو څخه کمپیوټر منځ ته راغلی دی .

Hardware: د کمپیوټر ټولي فزیکي یا بدني برخي چي کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی هارډ ویر ورته ویل کیږي. یا په بل عبارت Hardware دکمپیوټر هغه ټولي برخي چي مونږ یي په لاس نیولی او لمس کولی شو چي دکمپیوټر لاندي برخي په کي شاملي دي .

Input Device: لکه. موس ، کیبورډ ،مایکرو فون او داسي نور......

Output Device: لکه. Monitor یا سکرین ، فرینټر ، سپیکر او داسي نور...

External Storage Device: یا خارجي ذخیري لکه. هارډ ډیسک،ډي وي ډي ،سي ډي ، یو ایس بي ، او داسي نور....

Internal Components: یا داخلي برخي لکه. CPU, Mother board, RAM او داسي نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Software: سافټویر د پروګرامونو او Instruction یا لارښوونو مجموعه یا ټولګه ده چې د یوې خاصې وظیفې او یو خاص Problem یا مشکل د حل کولو لپاره د پروګرامرانو له خواجوړیږي لکه. MS Word, Excel, Games, Windows او داسې نور چې په دوه برخو ویشل شوي دي چې عبارت دي له.

System Software او Application Software

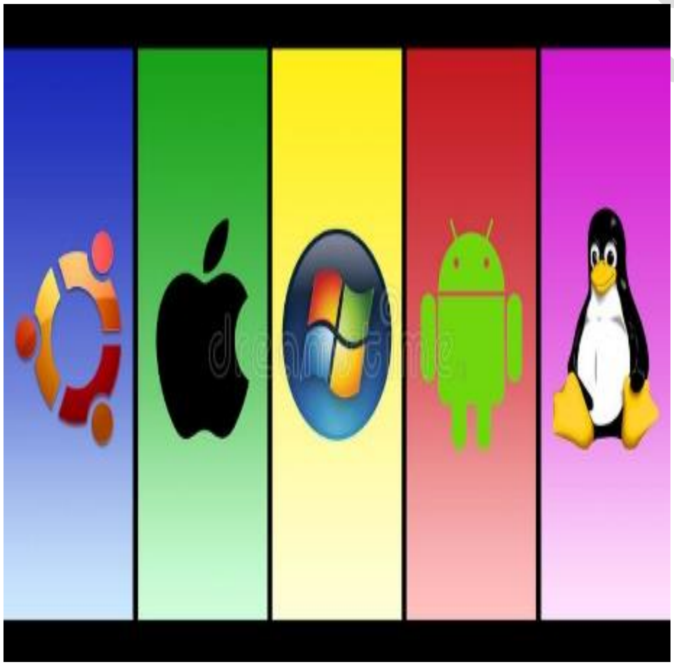

System Software: دا سافټویر د هغه پروګرامونو مجموعه ده چې ددې لپاره جوړ شوي یا جوړیږي تر څو په خپلواکه توګه یا په خپل سرکمپیوټر وچلوي او کنټرول یې کړي او همدارنګه د کمپیوټر Processing ته وړتیا او پراختیا ورکوي. په عمومي ډول System Software د کمپیوټر جوړوونکو کمپنیو له خوا تیاریږي یا جوړیږي . ددې سافټویر ټول پروګرام په Low Level Language یا ژبه کې لیکل کیږي یا جوړیږي دا ددې لپاره تر څو د هارډویر سره په اساسي ډول تماس ولري .

دا ډول سافټویر د کمپیوټر د هارډویر او User یا د کمپیوټر تر منځ Interface برابروي یا اړیکه جوړوي . د System Software مثالونه لاندې ذکر شوي

Operating System or Windows, Compiler, Interpreter, Assembler او داسې نور...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د System Software ځانګړتیاوي په لاندي ډول دي

- د System يا ماشين سره نږدي اړيکه لري
- Speed يا چټکتيا يي زياته ده
- جوړول يي سخت کار دی
- پوهيدل وربانديې ډير سخت دي
- ساتنه او تنظيم يي سخت کار دی
- په عمومي ډول په Low Level Language کي ليکل کيږي

Application Software: دا ډول سافتوير د يو خاص مقصد او يا يوي خاصي وظيفي د ترسره کولو لپاره جوړيږي. دا سافتوير په کمپيوټر ليب کي د Application Software د کټګورۍ لاندي جوړيږي . دا ډول سافتوير کيدای شي يو پروګرام وي لکه Notepad چي د ساده ليکني يا اډيټ کولو لپاره استعماليږي . او يا هم کيدای شي چي د پروګرامونو مجموعه يا ټولګه وي چي Software Package ورته ويل کيږي چي دا پروګرامونه په شريکه يا ګډه توګه کار کوي تر څو يوه وظيفه ترسره کړي لکه Spreadsheet Package او داسي نور....

ددي ډول سافتوير مثالونه په لاندي ډول ذکر شوي دي

Payroll Software, Students Record Software, Income Tax Software, Microsoft Office Suite, MS Word, MS Excel, MS PowerPoint او داسي نور....

د Application Software ځانګړتیاوي په لاندي ډول دي

- د User يا استعمالوونکي سره نږدي اړيکه لري
- جوړول يي اسان دي ډير سخت نه دي
- د System software په نسبت لږه چټکتيا لري
- په عمومي ډول په High Level Language کي ليکل کيږي
- پوهيدل وربانديې اسان دي
- سايز يي زيات او زيات Storage ته اړتيا لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هارډویر او سافټویر اړیکه Relationship Between Hardware and Software

- د کمپیوټر هارډویر او سافټویر په یو بل باندي تکیه کوي او همدارنګه دا دواړه باید په شریکه کار وکړي تر څو کمپیوټر یو ښه Output تولید کړي.
- مونږ نه شو کولی چي له سافټویر څخه د هارډویر له ملاتړ یا Support څخه پرته کار واخلو او همدارنګه مونږ نه شو کولی چي له هارډویر څخه د سافټویر له ملاتړ څخه پرته ګټه واخلو
- که چیري مونږ غواړو چي په کمپیوټر باندي یوه خاصه وظیفه ترسره کړو نو د هغه وظیفي د ترسره کولو لپاره ځانګړی سافټویر باید هارډویر ته Load یا اضافه یا انسټال شي.
- د هارډویر اخستل یو ځل لګښت ته اړتیا لري خو تر څنګ یي سافټویر جوړول یا Development ډیر سخت او جاري لګښت ته اړتیا لري
- د مختلفو وظیفو د ترسره کولو لپاره باید مختلف سافټویر هارډویر ته انسټال یا اضافه شي
- سافټویر د هارډویر او استعمالوونکي تر منځ د لینک یا رابطي په توګه کار کوي
- که چیري هارډویر ته د کمپیوټر زړه ووایو نو سافټویر ته یي روح ویلی شو مقصد دواړه په پوره ډول په یو او بل پوري تړلي دي.

د کمپیوټر د اعدادو یا شمیر جوړښت Computer Number System

کله چي مونږ یو توری یا یوه کلمه لیکو نو کمپیوټر دغه توري د اعدادو شکل ته اړوي ځکه چي کمپیوټر یوائې په اعدادو یا Binary System (0) او (1) باندي پوهیږي . چي په لاندي ډول ذکر شوي دي.

Binary Number System: په دي سیستم کي دوه اعداد استعمالیږي چي بنسټ او قاعده یي په (2) اعدادو ولاړه ده چي عبارت دي له (0) او (1) څخه.

Octal Number System: په دي سیستم کي اته عددونه استعمال شوي چي بنسټ او قاعده یي په (8) عدد ولاړه ده چي عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7)

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Decimal Number System: دا د هغه اعدادو سیستم دی چې مونږ یې په ورځني ژوند کې استعمالوو چې په دې سیستم کې لس اعداد استعمال شوي چې عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7,8,9) څخه

Hex Decimal Number System: په دې سیستم کې چې قاعده یې په (16) اعدادو ولاړه ده لس اعداد او شپږ توري په کې شامل دي

چې عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7,8,9 A,B,C,D,E,F) څخه

Convert Decimal to binary and binary to Decimal د اعدادو بدلول

د مثال په توګه که چیرې مونږ غواړو چې (29) عدد چې یو Decimal عدد دی او غواړو چې دا عدد Binary یا د کمپیوټر لپاره د پوهیدلو وړ اعدادو (0) او (1) ته واړوو نو ددی عمل د ترسره کولو لپاره باید لاندې مرحلې ترسره کړو.

(1) راکړل شوی عدد چې (29) دی . د باینري عدد چې قاعده یې (2) ده

یعني راکړل شوی عدد (29) په (2) تقسیموو او د هر یو Step یا مرحلې باقي مانده له ځان سره لیکو . او کله چې د ټولو عملیو په اخر کې یو عدد باقي پاتې شي د هغه باقي مانده په شمول د پورته تیر شوو ټولو مرحلو باقي مانده عددونو سټ د راکړل شوي Decimal عدد باینري شکل دی .لکه په لاندې جدول کې چې دا عمل ترسره شوی دی

مرحلې	عملیه	نتیجه	باقي مانده
مرحله 1	29/2	14	1
مرحله 2	14/2	7	0
مرحله 3	7/2	3	1
مرحله 4	3/2	1	1
مرحله 5	1/2	0	1

په پورته باقي مانده کالم کې ټول موجوده اعدادو سټ یعني (1.0.1.1.1) د راکړل شوي Decimal عدد باینري شکل دی. چې په پورته باقي مانده کالم کې راکړل شوی لومړی باقي مانده په ښې طرف کې اول بیا دوهم باقي مانده دوهم او همدغسې دوام ورکوو تر څو دغه سیټ ترتیب شي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) او اوس غواړو چي د مثال په ډول همدغه راکړل شوی یا لاس ته راغلی باینري عدد Decimal ته واړوو ددي عمل د ترسره کولو لپاره لاندي مرحلو ته ضرورت دی . لکه څنګه چي ویل شوي په باینري سیستم کي (0) د OFF او (1) د ON په معنا دی نو له همدي ځایه لومړی د باینري عدد قاعده چي (2) دي د طاقت په شکل لیکو او بیا یي د راکړل شوي باینري شکل یا عدد په واسطه ON او OFF معلوموو او بیا یي ON برخي سره جمعه کوو تر څو د راکړل شوي باینري عدد Decimal شکل لاس ته راوړو لکه په لاندي ډول چي دا عمل ترسره شوی دی .

2^8	2^7	2^6	2^5	2^4	2^3	2^2	2^1	2^0
256	128	64	32	16	8	4	2	1
				1 ON	1 ON	1 ON	0 OFF	1 ON

$$(29) = 16 + 8 + 4 + 1$$

Computer Data and Information د کمپیوټر ډیټا او معلومات

Data: مونږ کولی شو ډیټا په دي ډول تعریف کړو. د حقیقتونو ، نظریو، او لاربنوونو وړاندي کول . او یا په بل عبارت لومړنیو خامو موادو او یا معلوماتو ته چي لا پروسیس ته اړتیا لري ډیټا ویل کیږي.چي عبارت دي له توري ، اعداد ، سمبولونه ، تصویر ، اډیو ، ویډیو او داسي نور د ډیټا مثالونه دي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Information: معلومات یوه اداره شوي او منظم شوي ډیټا ده چي د ترلاسه کوونکي لپاره په پوره معنا د پوهيدلو وړ وي. او همدارنګه Information هغه ډیټا ده چي مختلف ډول مراحل او پروسیس ورباندي ترسره شوی وي او پوره معنا لروونکي او د پوهيدلو وړ وي د User یا استعمالوونکي لپاره. لکه په لاندي مثال کي چي یادونه شوي.

4 Information	= 2+2 خام مواد یا لومړنی ډیټا

د ډیټا د پروسیس جریان Data Processing Cycle

کمپیوټر ته په ورکړل شوي ډیټا باندي د پروسیس سیکل عبارت دی له

Input Data + Processing = Output or Information

- د Data processing Cycle: په لومړنی مرحله کي چي د استعمالوونکي یا User له خوانه ډیټا کمپیوټر ته داخلیږي دي مرحلي ته Input یا وراچول او ورکول ویل کیږي.
- د Data Processing Cycle: په دوهمه مرحله کي کمپیوټر په ورکړل شوي ډیټا باندي پروسیس کوي او مختلف ډول عملیي ورباندي ترسره کوي تر څو د یوزر لپاره د پوهيدلو وړ شکل یا Information ته یي واړوي چي دي مرحلي ته Processing ویل کیږي.
- د :Data processing Cycle: په دریمه مرحله کي کمپیوټر خپل تولید شوي Information یا معلومات چي د تیرو دوه مرحلو په واسطه لاس ته راغلي استعمالوونکي یا User ته یي ورکوي چي دي مرحلي ته Output ویل کیږي.

Jafar Hashamee

Data Processing Cycle

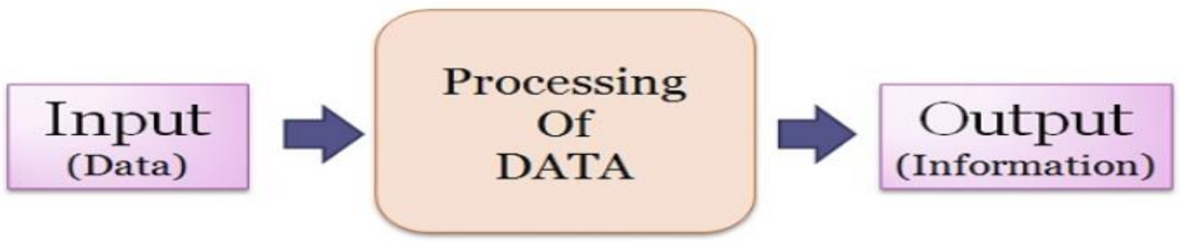

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپيوټر انټرنيټ *Computer Networking*

Internet: دا يوه نړيواله شبکه ده يا هغه سيستم دی چې په کې زيات شمير کمپيوټر له يو او بل سره وصل يا Connect کيږي تر څو معلومات او سرچيني له يو بل سره شريک يا Share کړي.

د کمپيوټر نيټورک ځانګړتياوي په لاندي ډول دي .

- له يو کمپيوټر څخه بل کمپيوټر ته د معلوماتو او سرچينو شريکول.
- يو پايل په يوکمپيوټر کي ستور وي او د نورو کمپيوټرونو څخه هغه پايل ته لاسرسی پيدا کول.
- کله چي له يو کمپيوټر سره Scanner, Printer, Fax Machin وصل وي نو د انټرنيټ له لاري نور کمپيوټرونه هم کولی شي له دي وسايلو څخه استفاده وکړي.
- د کمپيوټر نيټورک لپاره لاندي وسايل ضروري دي.

External and Internal Network Card, Router, Distributer

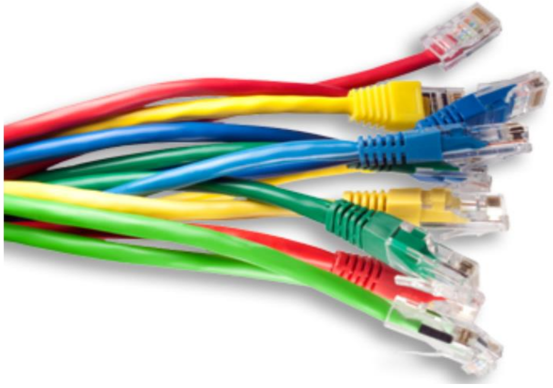

Network Cable: کيبل ددي لپاره استعماليږي تر څو کمپيوټرونه له يوبل سره Connect يا وصل کړي چي په دي برخه کي زيا استعماليدوونکی کيبل RJ-45 دی.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Distributer: کله چي مونږ یو کمپیوټر له بل سره وصل کوو د Serial port له لاري يي وصل کوو خو که کله وغواړو چي ډیر کمپیوټرونه له یو او بل سره وصل کړو نو

Serial port بیا دا کار نه شي ترسره کولی. نو ددي ستونزي د حل لپاره یوي مرکزي باډي یا Distributer ته ضرورت دی چي ددي لاري بیا کولی شو کمپیوټرونه ، سکینر،پرینټراو داسي نور وسایل وصل کړو چي دغه مرکزي باډي بیا Network Traffic کنټرولوي.

Router: دا اله د مرکزي باډي په توګه په انټرنیټ کي استعمالیږي چي ددي لاري کمپیوټرونه او نور وسایل له یو او بل سره وصل کیدلی شي. همدارنګه دا اله د یادو وسایلو د وصل کولو لپاره خپل سوري لري چي Ports ورته ویل کیږي چي کمپیوټر او نور وسایل له Router سره د Network Cable په واسطه وصل کیږي . خو په اوس زمانه کي داسي روټر هم موجود دي یا راغلي دي چي کمپیوټرونه او نور وسایل پرته له کیبل څخه هم ورسره وصل کولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Network Card: دا د کمپیوټر یوه مهمه برخه ده چي پرته له دي څخه یو کمپیوټر نه شي کولی چي له انټرنیټ سره وصل شي او همدارنګه دا اله یا برخه د نیټورک برابروونکي یا Network Interface Card(NIC) په نوم هم پیژندل کیږي زیادتره کمپیوټر خپل نیټورک کارډ لري چي په دوه ډوله دي.

Internal and External Network Card یا داخلي او خارجي نیټورک کارډ

Internal Network Card: ددي نیټورک کارډ لپاره په مادربورډ کي خپل سوري یا Ports موجود دي چي د هغي لاري Insert کیږي یا داخلږي.

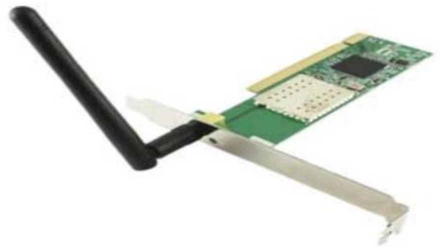

External Network Card: دا نیټورک کارډ په دوه ډوله دي Wireless او USB base

Wireless: دا نیټورک کارډ ددي ضرورت لري تر څو مادر بورډ ته داخل شي او همدانګه دا د انټرنیټ سره د وصل کیدلو لپاره کیبل ته اړتیا نه لري.

USB base: ددي نیټورک کارډ استعمال اسان دی او له کمپیوټر سره د Usb port له لاري وصل کیږي او کمپیوټر په اتوماد ډول دا کارډ معلوموي او د هغه لپاره ضروري Driver انسټالوي هغه ډرایور چي په اتوماد ډول د انټرنیټ Support کوي یا چلوي یي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

انټرنیټ او انترانیت Internet and Intranet

Internet: دا یو پراخه نړیوال او معیاري سیستم دی د کمپیوټرو د وصل کولو لپاره او همدارنګه په معیاري Protocol سره چي TCP/IP دی استعمالیږي. په انټرنیټ کي هر یو کمپیوټر په خپل خاص IP ادرس سره پیژندل کیږي .IP ادرس د نمبرو یو خاص ګروپ دی چي مثال یي عبارت دی له (110.22.33.114) څخه کوم چي د کمپیوټر Location یا موقعیت معلوموي او همدارنګه کمپیوټر یو خاص (DNS) Doman Name Server استعمالوي

او دا ددي لپاره استعمالیږي تر څو Name یا نوم IP ادرس ته واړوي نو له همدي لاري User کولی شي چي یو کمپیوټر د Name یا نوم له لاري پیدا کړي. چي مثال یي دا دی

کله چي مونږ Google Search کي ولیکو(https://WWW.Totourilspoint.com)

نو DNS دا پته یو خاص IP ادرس ته بدلوي او بیا د همدي ادرس له لاري هغه کمپیوټر ته ځي په کوم کي چي دا ویب سایټ پروت دی یا موجود دی.

یادونه: انټرنیټ د هرچا لپاره په ټوله نړۍ کي د لاسرسي وړ دی.

Intranet: انترانیت دا یو داسي سیستم دی چي په دي کي معلوم شمیر کمپیوټرونه سره وصل وي او په انترانیټ کي وصل شوي کمپیوټرونه بهر نړۍ ته لاسرسی نه لري یا هغه کمپیوټرونو ته لاسرسی نه لري چي د انترانیت څخه بهر وي.

په معمول ډول هره اداره یا Organization خپل انترانیټ او غږي لري او همدغه غړي کولی شي چي ددي اداري په انترانیټ کي موجوده یا وصل کمپیوټرو ته لاسرسی ولري او همدارنګه په انترانیټ کي هم یو کمپیوټر د خپل خاص IP ادرس له مخي پیژندل کیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انټرنیټ او انټرانیټ تر منځ توپیرونه په لاندي ډول دي

- انټرنیټ په عمومي ډول د ټولي نړۍ د کمپیوټرو لپاره دی خو په مقابل کي انټرانیټ په ځو کمپیوټرو پوري تړلی او خاص وي
- انټرنیټ په پراخه او ښه ډول ویب سایټو ته لاسرسی برابروي خو انټرانیټ بیا بندیزونه لري
- انټرنیټ د انټرانیټ په پرتله لږ محفوظیت یا Security لري خو انټرانیټ بیا ډیر زیات محفوظ او Secure دی.

د کمپیوټر چلوونکی سیستم *Computer Operating System*

Operating System یا OS هغه پروګرام دی چي لاندي ځانګړتیاوي لري.

- OS هغه پروګرام دی چي د Hardware او Software ترمنځ د Interface یا نښلوونکي چاپیریال په توګه کار کوي.
- دا هغه سره تړلي او خاص پروګرامونه دي چي د کمپیوټر ټولي سرچیني او عملیي کنټرولوي.
- دا هغه پروګرامونه دي چي په کمپیوټرکي د نورو پروګرامونو چلیدل کنټرولوي لکه Application او نور System سافټویر کنټرولوي.
- د اپریټینګ سیستم کار دا دی تر څو کمپیوټر هوسا اوپه ګټوره توګه کار وکړي
- یوزر ته هوسا او ښه چاپیریال برابروي ترڅو له کمپیوټر څخه استفاده وکړي.
- OS د یو منځګړي په توګه د یوزر او هارډویر تر منځ فعالیت کوي او یوزر ته دا زمینه برابروي ترڅو له نورو سرچینو څخه استفاده وکړي.
- د کمپیوټر ټولي سرچیني اداره کوي او کنټرولوي.
- همدارنګه OS دا معلوموي چي څوک او له کومي سرچیني څخه استفاده کوي او همدارنګه د سرچیني غوښتونکو ته چي مختلف پروګرامونه او یوزران دي د سرچیني ورکولو اونه ورکولو پریکړه او مختلف مشکلات حل کول.
- د یوزر او پروګرام ترمنځ د سرچینو د شریکولو لپاره مناسب چاپیریال جوړول .

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د Operating System يا OS دندي په لاندي ډول دي.

Memory Management: ددي معلومول چي د Primary Memory يا RAMکومه برخه استعمال شوي او د چا له خوا استعمال شوي او کومه برخه يي نه ده استعمال شوي او کله چي يو پروسيس يا پروګرام د ميموري غوښتنه وکړي هغه ته ميموري ورکول يا برابرول.

Processor Management: CPU ته د پروسيس ورکول او يا نه ورکول اداره کوي او کنټرولوي يي.

Device Management: د ټولو وسايلو معلومول چي Input/output کنټرول هم ورته ويل کيږي او همدارنګه دا پريکړه کول چي کوم پروسيس بايد Device ترلاسه کړي څه وخت او د څومره Time يا وخت لپاره.

File Management: د سرچينو ورکول اونه ورکو او همدارنګه دا پريکړه کول چي څوک دي Resources يا سرچيني ترلاسه کړي.

Security: په کمپيوترکي موجوده ډيټا ته د بي اجازي لاسرسي مخنيوی کول لکه د Password په واسطه او يا د نورو تخنيکونو په واسطه مخنيوی کول.

Job Accounting: د هغه وخت او سرچيني معلومول چي د کوم پروسيس او يا د کوم يوزر له خوا استعمال شوي وي.

Control Over System Performance: له سيستم څخه دخدمت د غوښتلو ريکارډ کول يا په ياد ساتل.

Interaction with Operator: د OS علم د متقابل عمل کوي چي ځواب يي د سکرين له لاري بنودل کيږي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Error Detecting Aid: د مشکلاتو یا د Error په معلوملو کي مرسته کول چي د Error Message ښودلو او نورو لارو ترسره کيږي

Coordination Between Other Software and User: د یوزر او سافتویرو ترمنځ لارښوونه یا یوزر او نورسیستم سافتویرو ته لارښوونه کول لکه. Compiler, Interpreter, Assembler او داسي نور.

Types of Operating System   *د چلوونکي سیستم ډولونه*

زیادتره خلک هغه اپریتینګ سیستمونه استعمالوي چي په نوي اخستل شوي کمپیوټر کي یي له مخکي څخه Install یا نسب وي خو مونږ کولی شو چي انستال شوی OS یا اپریتینګ سیستم

Upgrade او Change یا بدل کړو او پر ځای یي بل OS په خپل کمپیوټر کي انستال کړو.

همدارنګه د Personal Computer یا شخصي کمپیوټر لپاره دري عام OS عبارت دي له Linux, Apple Mac OS X, Microsoft Window څخه.

عصري یا Modern اپریتینګ سیستمونه په شکلیز ډول کار کوي یا (GUI)

یعني Graphical User Interface دي . چي دا ډول OS تاسو ته دا اجازه درکوي تر څو د موس Pointer یا اشاره کوونکی په یو Icon یا شکل ودروی او کلیک وربادي وکړی نو تاسو ته به له دي شکل سره تړلي هرڅه د سکرین پرمخ د لیکني او شکل یا تصویر سره ښکاره شي په واضح ډول سره یي بیا تاسو لیدلی شی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او همدارنګه عصري GUI اپریتینګ سیستمونه ددې لپاره جوړ شوي یا جوړیږي چې User یا استعمالوونکي ته د کمپیوټر استعمال اسانه او په ښه ډول تري استفاده وکړي.

د GUI – OS د راتلو څخه مخکې کمپیوټرونو Command Line Interface (CMD)

درلودو په دې Interface کې به User هر یو Command بیل بیل لیکلو او په مقابل کې به کمپیوټرونو د ورکړل شوي Command جواب یواځې د Text یا لیکنې سره د سکرین پر مخ ښکاره کولو چې بیا له CMD څخه وروسته Microsoft کمپنی د (Windows OS) رامنځته کړو.

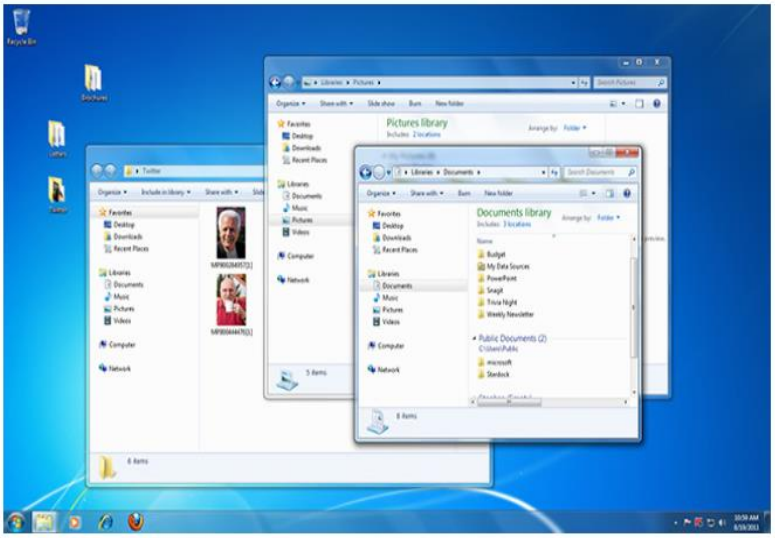

The Windows GUI

OS Microsoft Windows

د 1980 کال په منځ کې رامنځته شو. چې اوس مهال زیات (Microsoft OS) موجود دي

چې ددې کمپنی تر ټولو اوسنی یا Recent Version یې (Windows 10) ده چې په (2015) کال کې جوړه شوي ده او همدارنګه (Windows 8) په (2012) (Windows 7) په (2009) او (Windows Vista) په (2007) کې رامنځته شوي

چې اوس مهال (Recent Version) یا نوی ورژن د PC یا Personal Computer یا شخصي کمپیوټر Smart Phone , Tablet او نورو لپاره (Windows 10) ده

او همدارنګه د Server Computers لپاره بیا (Windows 2019) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Mac OS X: دا Operating System هم د OS یوه سلسله ده چي د Apple کمپنی له خوا جوړيږي چي په ټولو نوي اختسل شوو Macintosh کمپيوټرونو کي دا OS له مخکي څخه Install يا نسب وي چي مختلف ورژن يي عبارت دي له.

The OS X GUI

Mojave. Sep 2018—
yosemite.2014—Mountain Lion.2012—Lion.2011

او Snow Leopard.2009 او همدارنګه Apple کمپني هم (Mac OS X Server) د سرور کمپيوټرو لپاره وړاندي کوي . چي په 2014 کال کي د Mac OS X ماركيټ يا استعمال 9.5% وو په داسي حال کي چي Microsoft Windows نيږدي 90% مارکيټ درلوده د Apple کمپنۍ د مارکيټ د کموالي یوه وجه دا وه چي ددي کمپنۍ کمپيوټرونه ډير قيمته يا ګرانبيه وو خو تر څنګ يي بيا ځيني خلک يا وګړي د Mac OS X شکل يا Graphic خوښوي چي د هر چا په ذوق يا خوښي پوري اړه لري.

Linux: دا اپريټنګ سيستم د Open Source له کورنی څخه دی يعني هر څوک کولی شي په ټوله نړۍ کي دا OS په Free يا مفت ډول ترلاسه کړي.

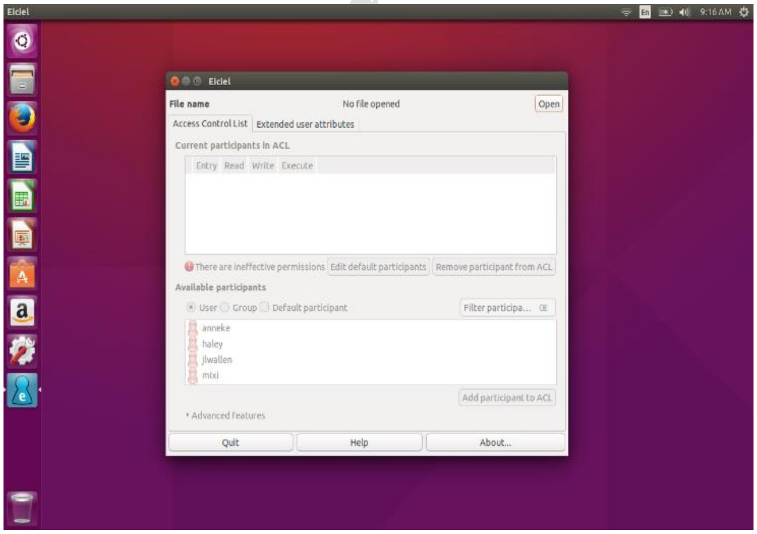

د لينيکس کرنل په 1991 کي رامنځته شو او ددي OS مارکيټ په 2014 کال کي له 2% څخه هم کم وو خو په هر حال زيادتره Server Computer همدا يعني لينيکس OS استعمالوي ځکه چي Customize يي اسان دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Mobile Operating System: دا OS په موبايلونو لکه.

Smart Watch, Tablet, Smart phone او داسي نور Mobile Devices کي استعماليږي

د Mobile OS مثالونه په لاندي ډول ذکر شوي دي

لکه (Google Android) (Windows Phone) (Apple iOS)

چي ددي OS په واسطه تاسو کولی شی په خپلو موبايلونو کي فلمونه وګورئ،

انټرنيټ وکاروی ، ګيمونه وربادي وکړئ او همدارنګه د جنتري يا Cleanedr Manage

او داسي نور کارونه ترسره کړی . چي مشهور OS يي Windows, iOS, Android دي.

Android: دا OS د Google کمپنۍ په واسطه Design شوی یا جوړ شوی دی چي استعال يي خورا يا ډير اسان دی او هغه سيستمونه چي Android OS استعمالوي په ټوله نړۍ کي يي شمير له يو بيليون څخه زيات دی.

iOS: دا OS يو پرمختللی ، هوښيار ، او محفوظ Mobile Operating Systemدی

چي په iPhone, iPad, iPod Touch موبايلو کي استعماليږي.

Windows: دا يو محفوظ، ساده او اسان استعمالوونکی OS دی چي

په Skype, OneDrive, Outlook په شمول مهمي نقتي لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

OS Services د چلوونکي سیستم خدمات

یو Operating System یا OS د یو پروګرام او یوزر لپاره لاندي خدمات وړاندي کوي.

د پروګرام لپاره د چلېدلو وړ چاپېریال برابروي او همدارنګه د یوزر لپاره داسي چاپېریال برابرو تر څو په کمپیوټر کي د خپلي خوښي پروګرام په بنه او ګټوره توګه استعمال کړي یا ګټه تري واخلي چي ځیني مهم خدمات چي یو OS یې برابروي په لاندي ډول دي.

Program Execution: میموري ته د یو پروګرام Load کول، د پروګرام چلول یا Execution ، د پروګرام د چلولو کنټرول، د همهاله پروسیس یا Interrupt لپاره طریقه یا حل لار لټول، د پروسیس د پوهولو لپاره لار برابرول، د Deadlock یا ځنډ او ټکر لپاره طریقه یا لار برابرول او کنټرولول او داسي نور...

Input/output Operation: مطلب د Read/Write یا د لیکلو او لوستلو، Delete کولو یا ختمولو، او ایډیټ یا سمون راوستلو لپاره چي هر یو پایل او یا هر یو I/O وسیلي یا Device ته ضرورت شي هغو ته لاسرسی برابروي او کنټرولوي یې

File System Manipulation: پایل د یوبل سره تړلو معلوماتو مجموعي ته ویل کیږي. کمپیوټر کولی شي چي پایلونه د ډیر وخت لپاره په Secondary Storage لکه Hard Disk, CD, DVD, او داسي نورو کي ذخیره کړي. OS د پایل Management یا اداره کولو په برخه کي لاندي کارونه ترسره کوي

- مثال کله چي یو پروګرام غواړي چي یو پایل Read او یا Write کړي نو OS پروګرام ته دا اجازه ورکوي تر څو په یو پایل باندي عملیې ترسره کړي.
- او همدارنګه دا اجازت ورکوي تر څو یو پایل یوازي Read یا ولولي او یا همداسي Read او Write دواړه عمل ترسره کړي یعني هم یې ولولي او هم وکولی شي چي تغیر په کي راولي او یا یې ختم کړي.

Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

- OS یوزر ته داسي چاپیریال برابروي تر څو یوزر وکولی شي یو پایل Create او یا Delete کړي او همدارنګه نوملړونه Create/Delete کړي.
- او همدارنګه OS یوزر ته دا اجازه ورکوي ترڅو له خپلي ډیتا څخه Backup یا دوهمه کاپي واخلي چي د ډیتا په ساتلو کي مهم رول لري.

Communication: OS مختلف ډول Process ته چي د کمپیوټر په داخل کي وي او یا مختلفو کمپیوټرونو ته چي د انټرنیټ له لاري سره وصل یا Connectوي د Communication یا خبرو اترو لار او اړیکه برابروي چي دا کار په دوه طریقو ترسره کیږي.

Share Memory یا د میموري په شریکولو سره.

Message Passing یا د پیغام په استولو سره ترسره کیږي.

Error Handling: Error یا مشکل هروخت او هر چرته پیښیدلی یا پیدا کیدلی شي لکه په Memory, Input/output Devices, CPU او داسي نورو کي. د مشکل د کنټرول لپاره یو

OS لاندي کارونه ترسره کوي.

- OS په منظم ډول Possible Error یا ممکنه مشکل چیک کوي.
- OS د هر ډول سرچینو لپاره تقسیم اوقات برابروي لکه د CPU لپاره.
  تقسیم اوقات ددي لپاره برابروي تر څو CPU په منظم ډول استعمال شي او بنه کاروکړي یا ترسره یي کړي.

Jafar Hasharee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Protection: OS هرډول بې له اجازې لاسرسی کمپیوټرته کنټرولوي او همدارنګه په سیستم کې موجوده ډیټا ته د غیر قانوني یا پرته له اجازې لاسرسي مخنیوی کوي چې دا کار لکه د یوزر لپاره Password او داسې نورو تخنیکونو له لارې ترسره کوي.

Threat تهدید یا خطر

په هر محیط کې هره پیښه چې په پټه او بدمرغۍ سره او غیرقانوني لاسرسی چې په ډیټا کې خرابتیا، افشاکول، او یا بدلون رامنځته کوي او همدارنګه په خدمتونو باندې بندیز لګول د Threat په توګه پیژندل کیږي.

د کمپیوټر Threat ډولونه په لاندې ډول دي.

فزیکي ویجاړی لکه: اور،اوبه چټلتیا او داسې نور.

طبیعي پیښې لکه: زلزله، اورغورځوونکې فعالیتونه او نور.

د خدمت له لاسه ورکول لکه: برق،Airconditio,Telecommunication او نورو تخنیکي وسایلو ناکامیدل لکه په سامان الاتو کې ستونزه په سافټویر کې ستونزه او همدارنګه د ظرفیت یا ذخیرې ډکیدل او داسې نور.

Deliberates: لکه جاسوسي او په ډیټا باندې غیرقانوني پروسیس ترسره کول او نور.

د Threat سرچینې لکه Internal او External هغه ځایونه چې Threat ورڅخه منځته راځي.

Internal یا داخلي لکه: پیریدونکي، ملګري، قراردادیان،خرڅوونکي او نور.

External یا خارجي لکه: انټرنیټي جرمونه، مسلکي هیکران، جاسوسي، زیانمنونکي فعالیتونه لکه Worm, Virus او داسې نور چې خطرناک دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Virus Threat: دا د کمپيوټر هغه پروګرامونه دي چي د پروګرامرانو له خوا ددي لپاره جوړيږي تر څو د User له اجازي پرته د کمپيوټر نورمال حالت يا Normal Function خرابوي يا ودروي يي او له خطر سره يي مخ کوي.

Spyware: دا د کمپيوټر هغه پروګرامونه دي چي د پروګرامرانوله خوا جوړيږي او د User Online يا انټرنيټي فعاليتونه څاري او د User له رضايت يا اجازي څخه پرته د خپلي ګټي لپاره پروګرامونه انستالوي او همدارنګه شخصي معلومات يا ډيټا غلا کوي.

Hackers: د ا هغه پروګرامران دي چي نور کاروونکي په خطر کي اچوي يا يي تهديد کوي او د خپلو شخصي ګټو په خاطر د نورو کمپيوټرونو ته ننوزي ددي لپاره چي هلته موجوده معلومات غلا،خراب او يا تغير په کي راولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Phishing Threat: دا هغه غیر قانوني فعالیتونه دي د کومو له لارې چې Phishing Man یا چلبازان کوشش کوي چې د چلبازو ایمیلونو او مسیجونو د لیږلو په واسطه د یو شخص یا یوزر شخصي ډیټا غلا کړي.

د کمپیوټر وایروس *Computer Viruses*

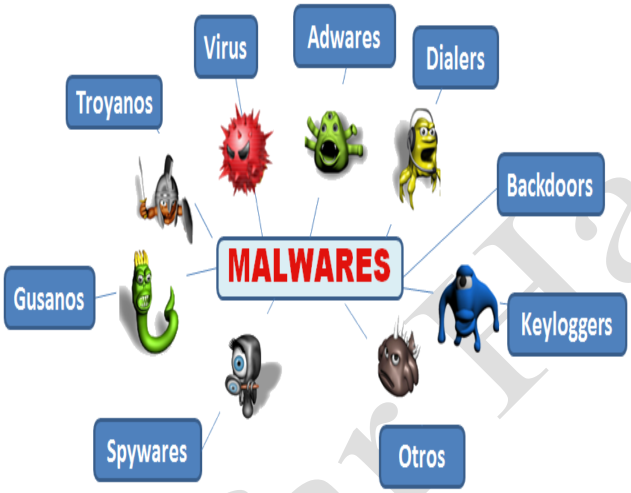

ویروس د کمپیوټر پروګرامونه یا کوډونه دي چې د پروګرامرانو له خوا جوړیږي او ددې وړتیا لري تر څو ستاسو په کمپیوټر کې موجوده ډیټا تر تاثیر لاندې راولي او خرابه یې کړي کمپیوټر وایروس هڅه کوي چې ستاسو کمپیوټرونو ته داخل شي او کله چې کمپیوټرته داخل شي پرته د یوزر له اجازې په زیات شمیر کاپي کیږي او تولو پولډرو ته ځان رسوي چې په کمپیوټر کې موجوده ډیټا تر تاثیر لاندې راولي.

او همدارنګه وایروس هغه بدنیته او زیانمن پروګرامونه دي کله چې کمپیوټر ته داخل شي نورو پروګرامونو ته سرایت کوي او بدلون ورپه کې راولي او همدارنګه خپل کوډ ورته ورداخلوي . وایروس کولی شي چې د کمپیوټر Data File او Boot Sector او داسې نورې برخې تر تاثیر لاندې راولي. چې ځینې کمپیوټر وایروس په لاندې ډول دي

Worms: دا د کمپیوټر هغه پروګرامونه دي چې په خپله حرکت کوي او په چټکۍ سره خوریږي او همدارنګه دا دي ته ضرورت نه لري چې د بل پروګرام یوه برخه شي یا ځان ورپورې ونښلوي دا په خپله زیاتیږي او سرایت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Trojan Horse: دا هم د تخریبوونکو پروګرامونو یوه ټولګه یا مجموعه ده چې په کمپیوټر کې پاتې کیږي او خپل شکل ته بدلون ورکوي او په کمپیوټر کې موجوده نارمل سافتویر یا د سافټویر عادي حالت تر تاثیر لاندي راولي دا وایرس په خپله سرایت نه کوي خو دا امکان لري چې دغه وایرس په پروګرام کې پاتې شي او شکل ته یې بدلون ورکړي.

Bombs: دا هم د تروجن هارس په شان دی خو دا وایرس بیا ځیني ځانګړتیاوي لري او همدارنګه دا په خپل ټاکل شوي وخت او نیټه کې حرکت کوي او خوریږي.

کمپیوټر ته د وایروس د راتللو لارې او سرچینې

- له انټرنیټ څخه د ډاونلوډ په صورت کې.
- Removable Storage لکه USB میموري کارډ او داسي نور.
- Email Attachment له امیل سره تړلي پایلونو له لارې.
- د ناپیژانده سافټویرو او خدماتو استعمال له لارې.
- غیرمحفوظ سافټویر او یا هم د کمزوري پاسورډ له امله.

څنګه خپل کمپیوټرونه له Threat and Virus څخه وساتو

د لاندي نقاطو په عملي کولو سره خپل کمپیوټر له Threat او Virus څخه وساتی

- په خپل کمپیوټر کې له Updated Antivirus څخه استفاده وکړی.
- او همدارنګه Updated firewall په استعمالولو سره ځان وساتی.
- هر وخت له خپلې مهمې ډیټا څخه Backup یا کاپي واخلی.
- له انټرنیټ څخه د پروګرامونو د ډاونلوډولو او انسټالولو په وخت کې احتیاط وکړی.
- د Updated File Encryption Program په انسټالولو سره.
- د ایمیل لوستلو په وخت کې له ایمیل سره تړلي یا زمیمه شیانو ته پاملرنه کول.
- خپل ماشومان د انټرنیټ له تهدید او خطر څخه خبر کړی او هغوی ته د خوندي Browsing یا انټرنیټ څخه استفاده کولو لارې چاري ور وښایی..

(c) ketabton.com: The Digital Library

• Computer Related Jobs د کمپیوټر سره تړلي دندي

په اوس وخت یا زمانه کي هغه وظیفي چي د کمپیوټر په مرسته ترسره کیږي او یا په کمپیوټر پوري تړلي وظیفي دي او هغه خلک چي دا وظیفي ترسره کوي عبارت دي له.

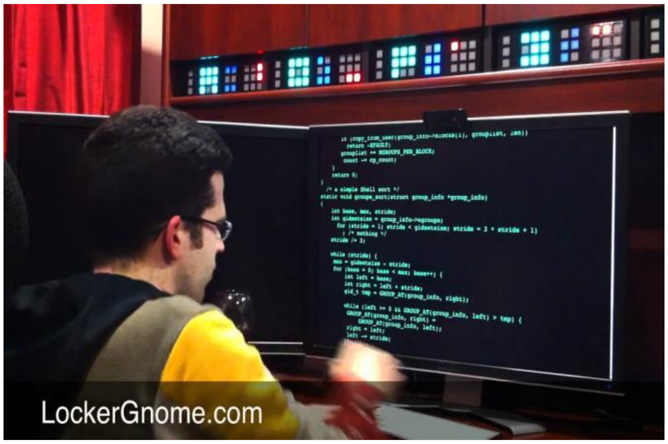

Programmer: هغه کس چي پوره تکړه وي او قانوني پوهه ولري تر څو د کمپیوټر لپاره یو پروګرام ولیکي یا یې جوړ کړي د پروګرامر په توګه پیژندل کیږي.

هغه کوډ یا پروګرام چي د پروګرامر له خوا لیکل کیږي دا د Instruction یا لارښوونو مجموعه ده چي کمپیوټر ته ددي لپاره ورکول کیږي چي کمپیوټر باید څه وکړي ، څنګه یې وکړي ، او کله یې وکړي.

System Analyst: دا هغه کس دی چي د یو سافتویر یا سیستم ډیزاین ، Development او Implementingکوي او یا په زوړ او موجوده سیستم کي نور نقاط اضافه کوي تر څو بله یا اضافه وظیفه ترسره کړي.

Database Administrator: یا په ساده ډول DBA هغه ترینګ شوی کس دی څوک چي د Database او Storage Management مسول وي.

Network Administrator: په یو نیټورک کي د یو کمپیوټر انستالول، سازول،اوSupport کول لکه Local Area Network او Wide Area Network کي او د انټرنیټ نوري برخي په بیلا بیلو ادارو کي Manage کوي یا تنظیموي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Web Designer: هغه پوهه او معمار کس چي د يو ښه، ګټور او ارتباط لرونکي ويبسايټ د جوړولو وړتيا لري چي هغه په خپل ويبسايټ کي له Contents, Images او معلومات يا Information ځای پر ځای کوي ترڅو د يو يوزر لپاره د خوښي وړ وګرځي.

Information Security Analyst: دا يوه ډيره د پام وړ دنده ده چي په دي کي د کمپيوټر Security يا امنيت يا د ټول نيټورک امنيت ساتل کيږي.

له سي ډي څخه د ويندو انستال *Windows 8.1 installation from CD*

له سي ډي څخه کمپيوټر ته د ويندو د انستالولو لپاره لاندي طريقي يا مرحلي بايد ترسره شي

چي په دي مرحلو کي هغه افشني يا ځايونه چي ستاسو لاسوهني يا ترتيباتو ته ضرورت لري چي په تفصيل سره تاسو ته ښودل شوي دي.

(1) د Windows CD چي د هري ويندوز وي راواخلئ که (10-8.1-7) وي د کمپيوټر په CD Drive کي يي په صحيح ډول کيږدئ چي دلته مونږ د ويندوز (8.1) انستاليشن کوو چي په تصوير کي تاسو وينئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) کله مو چي سي ډي په CD drive کي کينودله خپل کمپيوټر Restart کړئ
او کله چي لاندي پرده راښکاره شوه که چيري تاسو Dell کمپيوټر لرئ
F12 او که Hp لرئ F9 او همدارنګه که د نورو کمپنيو کمپيوټرونه لرئ
نو بيا هم په پورته دوه بټنو کي له يوي څخه استفاده وکړئ چي دلته مونږ
Dell کمپيوټر لرو نو د Dell کمپيوټر لپاره د کمپيوټر له Restart څخه
وروسته د لاندي پردي په ښکاره کيدلو سره زر تر زره په پرلپسي ډول 3
واري F12 بټن او ورپسي Enter بټن ووهئ.

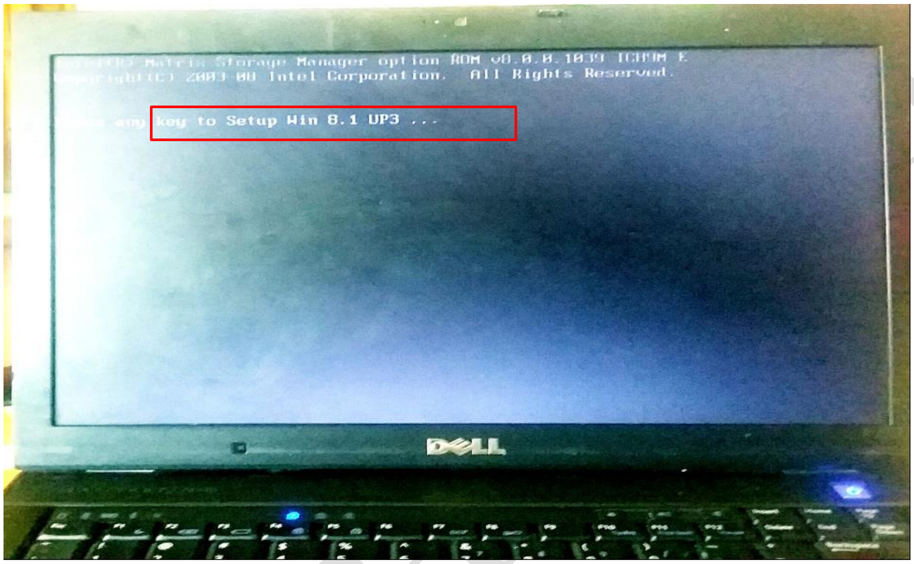

(3) او له پاس پردي څخه وروسته بيا لاندي پرده راځي چي په لاندي پرده چي
په وينډوز 8.1 کي د Loading file پرده ده او تا سو بايد انتظار وکړئ

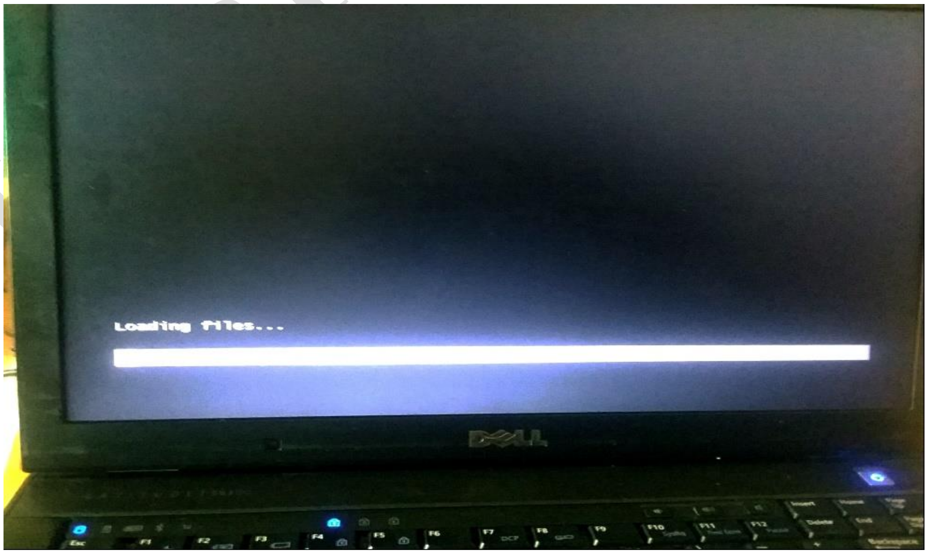

(c) ketabton.com: The Digital Library

(4) له پاس پردي ځخه وروسته په لاندي پرده کي په Next کلیک وکړی.

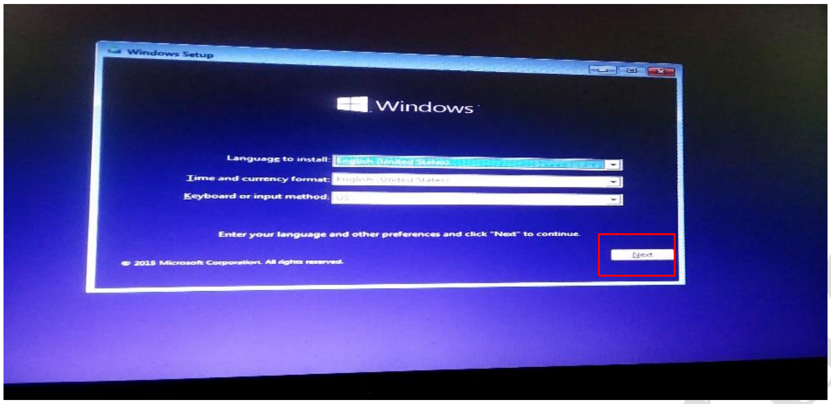

(5) له پاس پردي ځخه وروسته په لاندي پرده کي په Install Now کلیک وکړی او بیا انتظار وکړی.

(6) په لاندي پرده کي په I accept the license term ټیک مارک ولګوی او بیا وروسته په Next باندي کلیک وکړی.

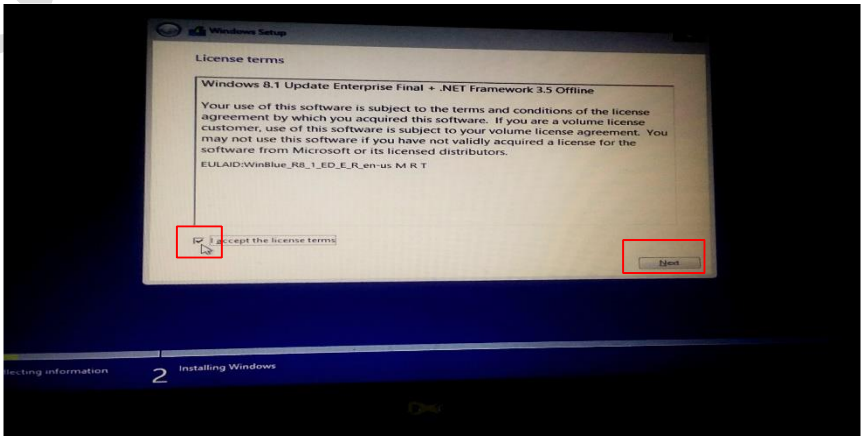

(c) ketabton.com: The Digital Library

(7)   په لاندي پرده کي په دوهم کمانډ باندي کلیک وکړی.

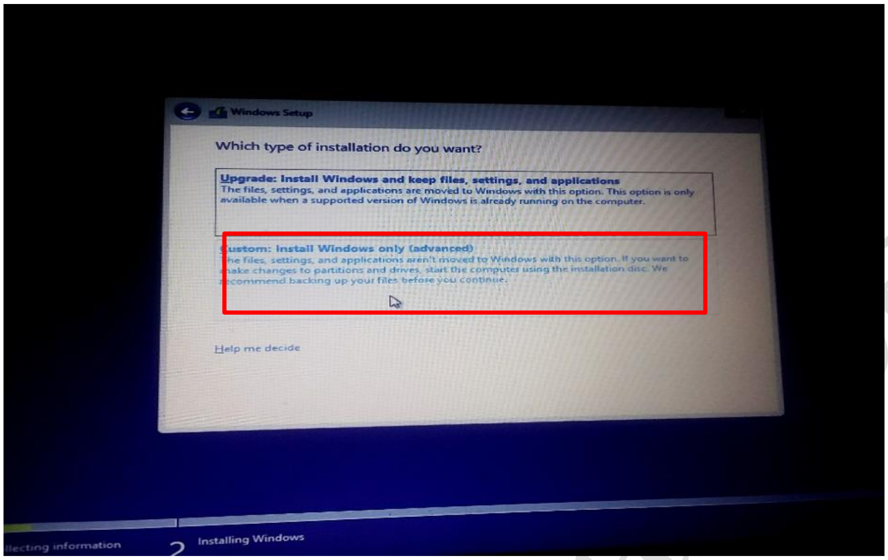

(8)   د لاندي پردي په رابنکاره کیدلو سره تیره یا زړه ویندوز چي په کوم Drive کي وي هغه Drive انتخاب کړی او بیا وروسته په لاندي برخه کي په Format باندي کلیک وکړی او بیا یي OK کړی.

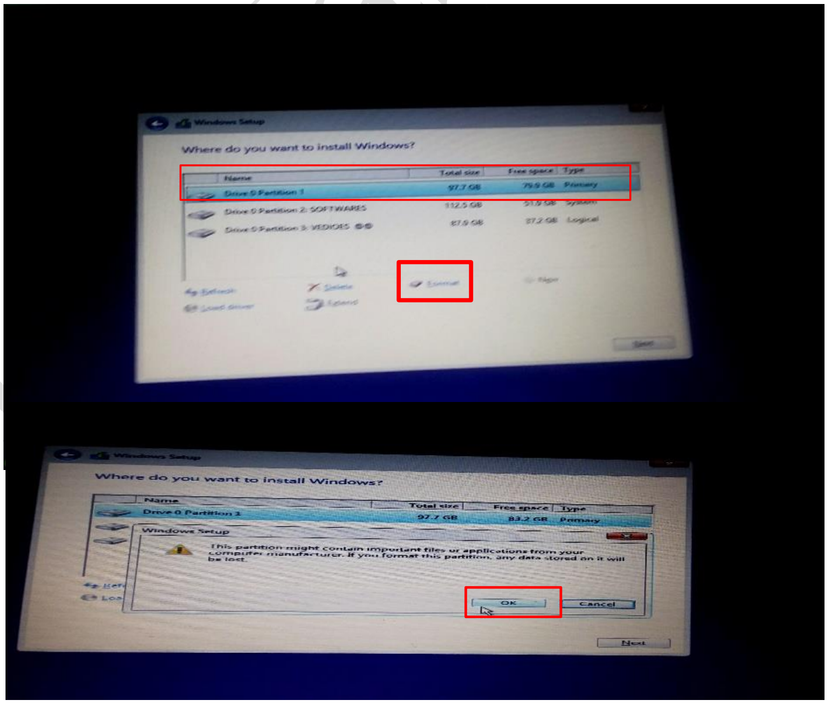

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ځو زړه ویندو له منځه لاړه شي او بیا وروسته د خپلي خوښي Drive د نوي ویندو لپاره انتخاب او په Next باندي کلیک وکړی چي په لاندي ډول تاسو ته ښودل شوي دي. او وروسته بیا انتظار وکړی چي په دي مرحله کي ستاسو کمپیوټر څو واري Restart کیږي خو تاسو به لاسو هنه نه کوی او نه به خپل کمپیوټر بندوی او په خپل کمپیوټر کي لاسو هنه مه کوی او خپل سر ته يي پریږدی تر ځو بلي مرحلي ته ورسيږي چي تاسو ته لاندي په بل ستيف کي ښودل کيږي.

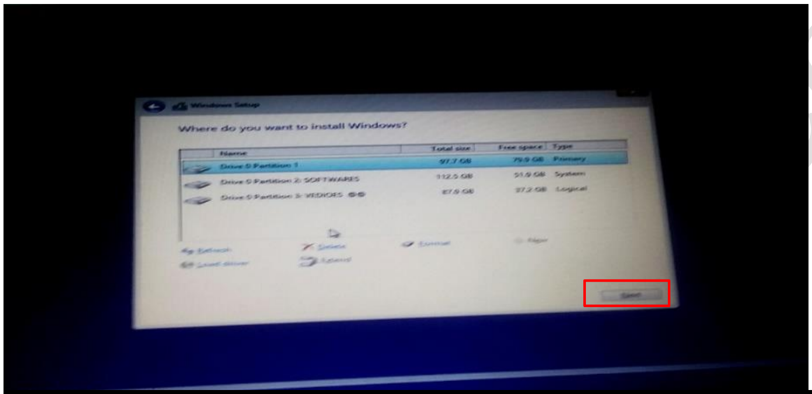

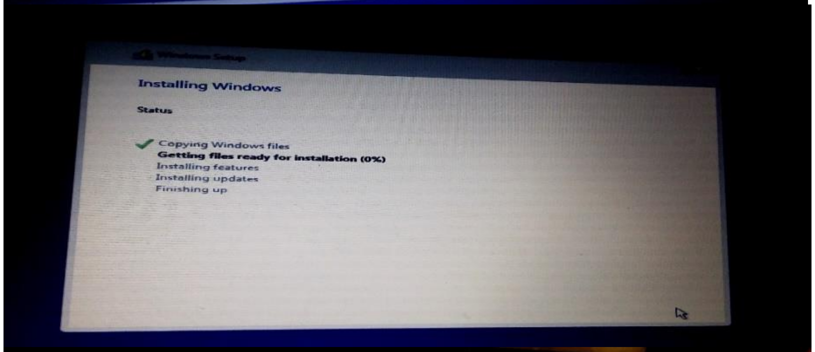

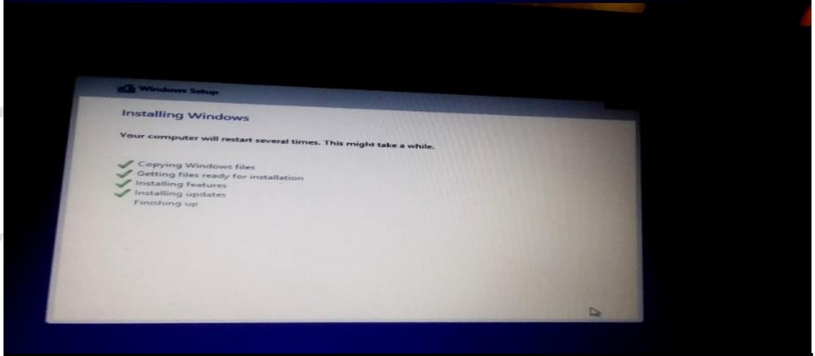

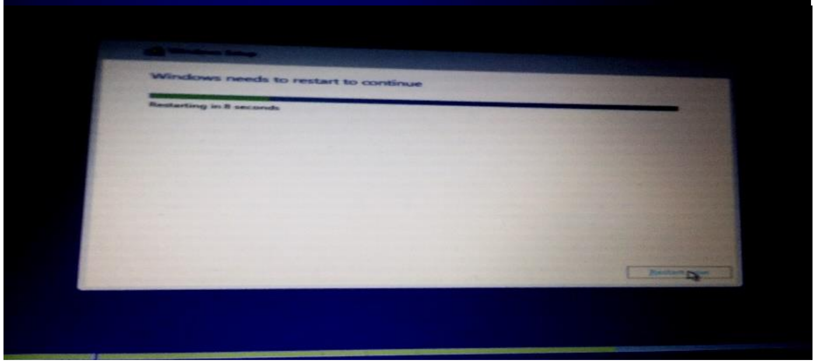

(c) ketabton.com: The Digital Library

(9) لاندي پرده چي د Personalize پرده ده په دي پرده کي تاسو کولی شئ د موجوده رنګونو څخه يو انتخاب کړی او همدارنګه د PC name په برخه کي د خپل کمپيوټر نوم وليکی او يا د خپلي خوښي يو نوم وليکی او بيا د Next بټن کليک کړی

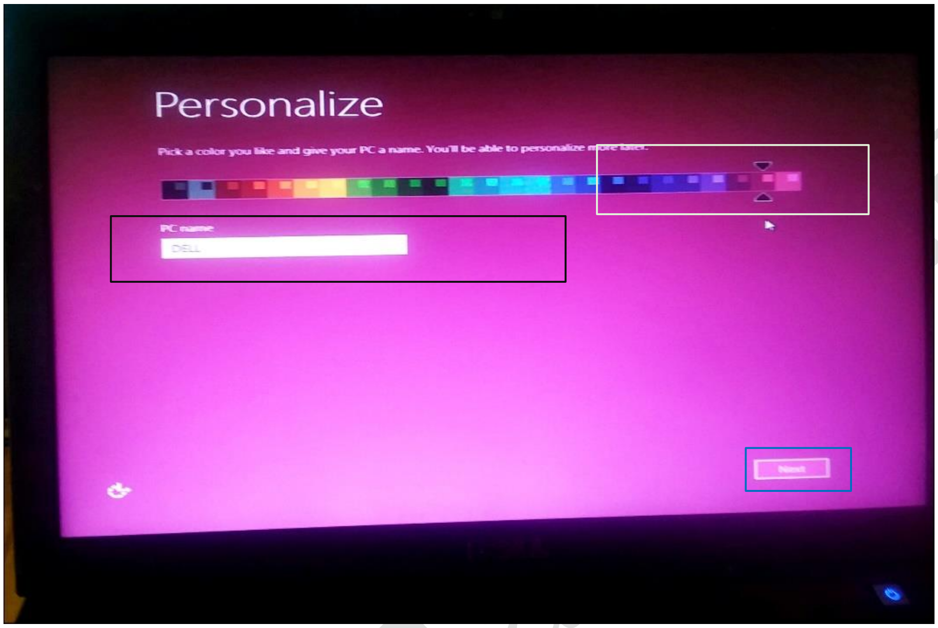

(10) په لاندي پرده کي په Use Express setting کليک وکړی

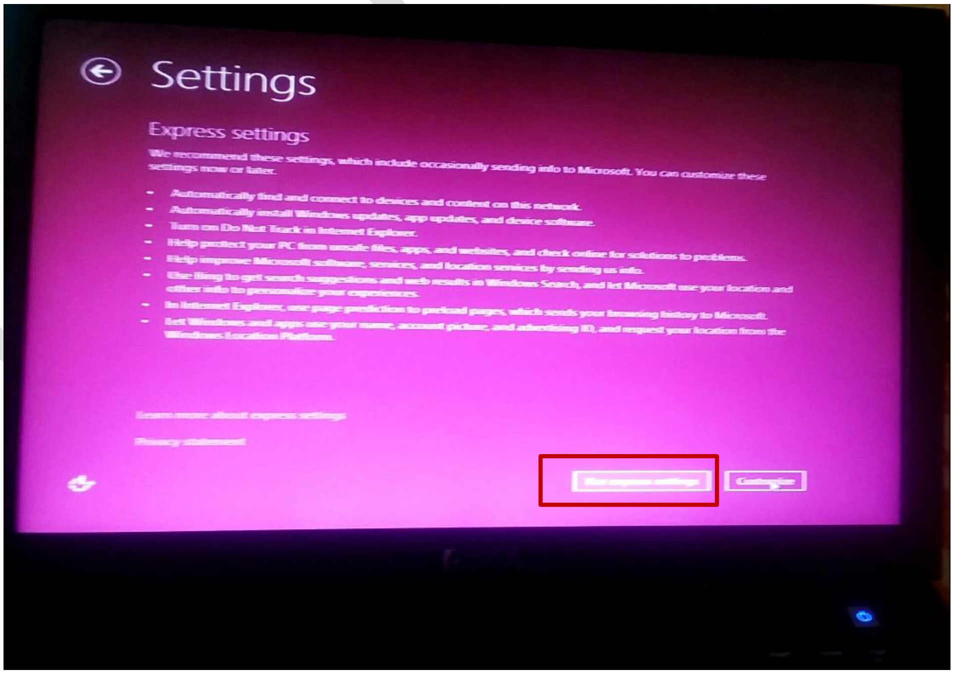

(c) ketabton.com: The Digital Library

(11) په لاندي برخه کي تاسو د User name په بکس کي خپل نوم او د Password په بکس کي پاسورډ ولیکئ او د
Re Enter Password په بکس کي ورکړل شوی پاسورډ بیا داخل کړئ او همدارنګه د Password Hint په بکس کي داسي نوم استعمال کړئ که چیري پاسورډ ستاسو له ذهن څخه ووځي چي د دغه نوم په لیدلو سره ستاسو ذهن ته خپل هیر شوی پاسورډ راشي.
او وروسته بیا په Finish باندي کلیک وکړئ

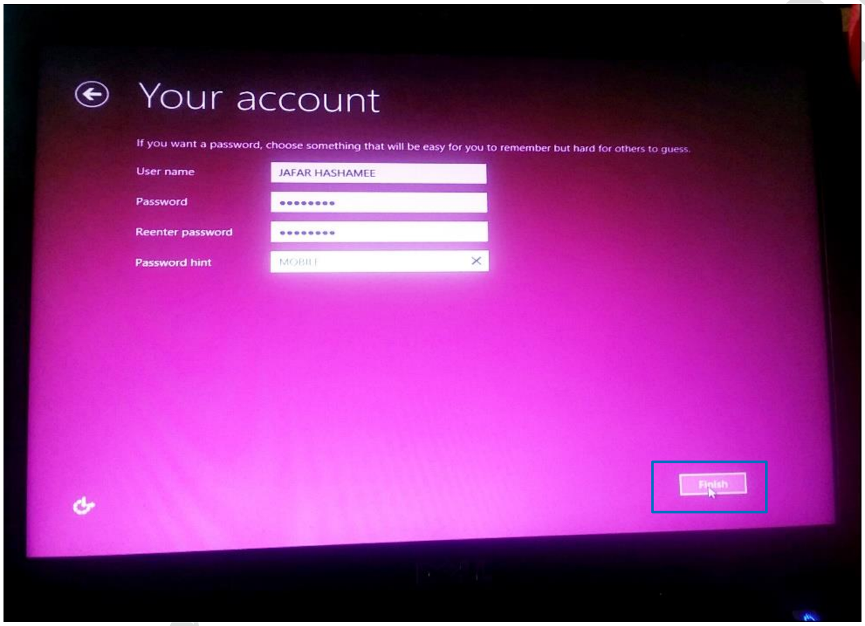

او بیا انتظار وکړئ چي په دي سره به ستاسو ویندوز مکمل شي او تاسو تر هغه پوري انتظار وکړئ تر څو لاندي پرده راښکاره شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادوونه: د پورته طريقو په ترسره کولو سره تاسو کولی شئ په
خپل کمپيوټر کي وينډوز7-8.1-10 له Windows CD څخه انسټال
کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Windows installation from USB

د USB له لاري کمپيوټر ته د وينډو انسټالولو لپاره بايد لومړی USB د وينډوز لپاره Boot يا جوړه شي چي د يوي Bootable USB د جوړولو لپاره لاندي دري شيانو ته ضرورت دی تر څو USB د وينډوز لپاره جوړه شي.

- USB چي سايز يي 8GB او يا له دي څخه زيات وي.
- Windows ISO File
- ISO2Disk سافټوير

Windows ISO file: دا پايل مونږ له دوه لارو څخه ترلاسه کولی شواول د انټرنيټ له لاري او دوهم کله چي مونږ غواړو چي Windows iso file په خپله جوړ کړو نو ددي کار د ترسره کولو لپاره دوه شيانو ته ضرورت دی.

- Windows CD
- Ultra ISO سافټوير

د Ultra ISO سافټوير مونږ له دوه لارو څخه ترلاسه کولی شو اول د انټرنيټ له لاري او دوهم د Windows CD له لاري چي اوس مهال دا سافټوير په هره Windows CD کي موجود وي چي د Ultra Iso premium Edition په نوم پولډر کي موجود وي چي انسټالول او استعمال يي په لاندي ډول دی.

(1) په لاندي پرده کي تاسو هغه پولډر وينی چي د Ultra ISO setup په کي موجود دی په دي پولډر باندي ډبل کليلک وکړی چي خلاص شي.

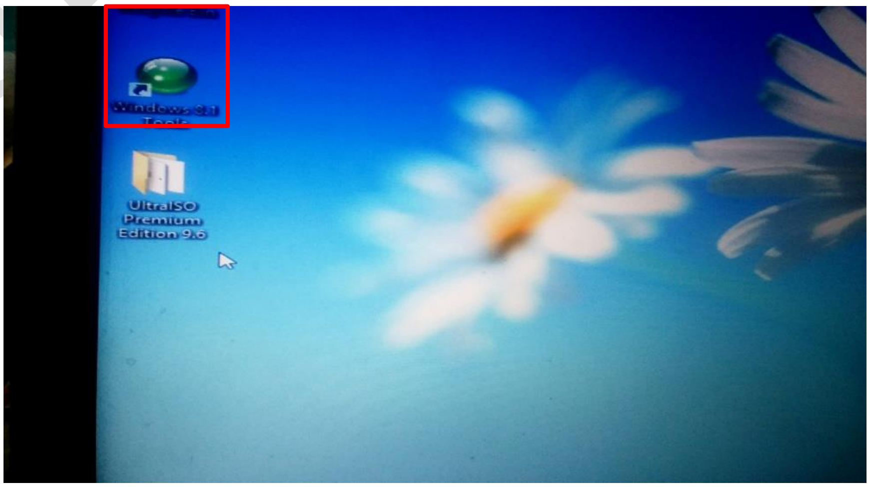

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) له پاس پردي څخه وروسته په لاندي پرده کي په Setup.exe باندي ډبل کليک وکړی.

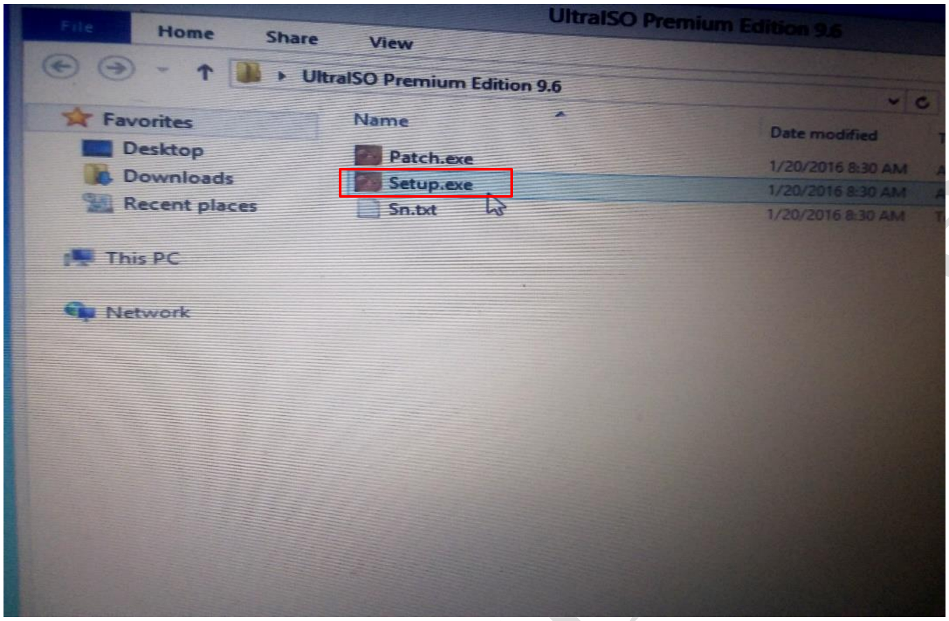

(3) په لاندي پرده کي په OK باندي کليک وکړی

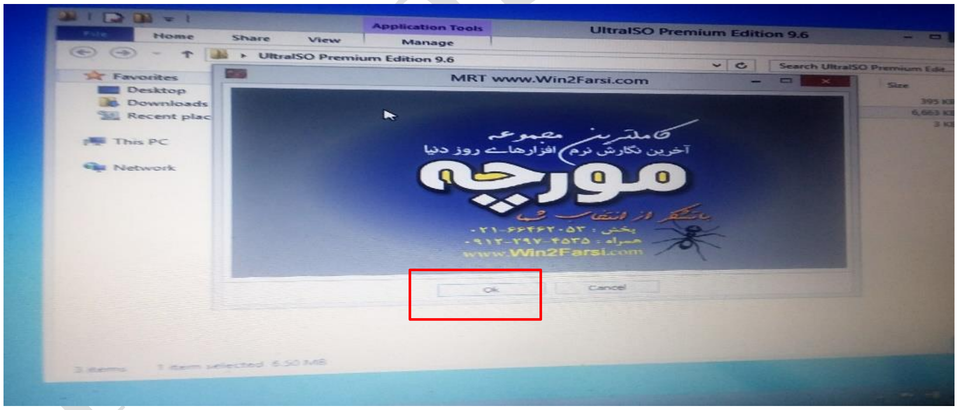

(4)

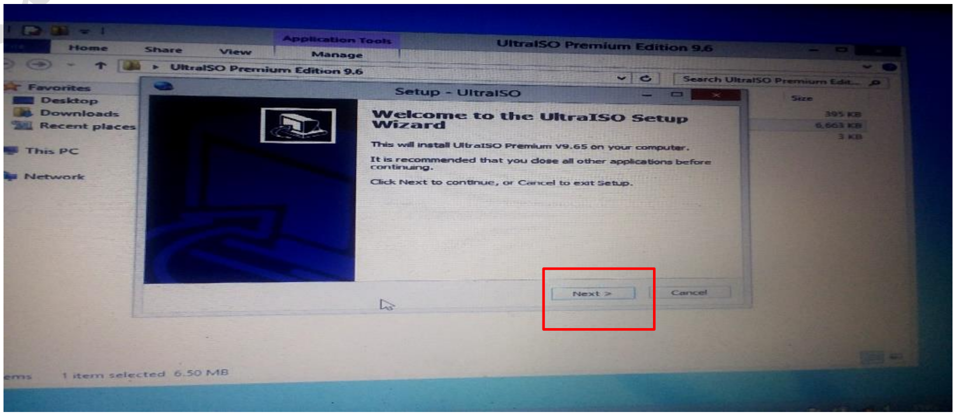

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5)

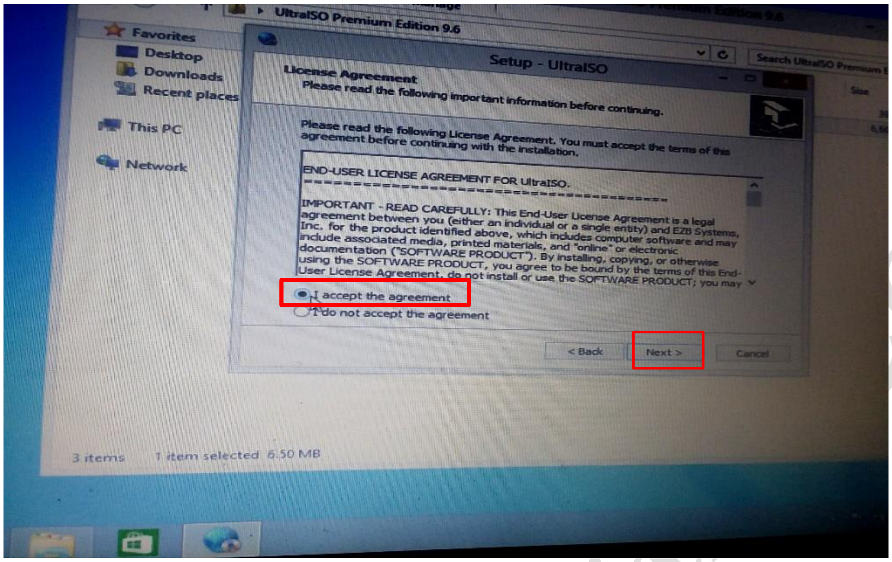

(6)

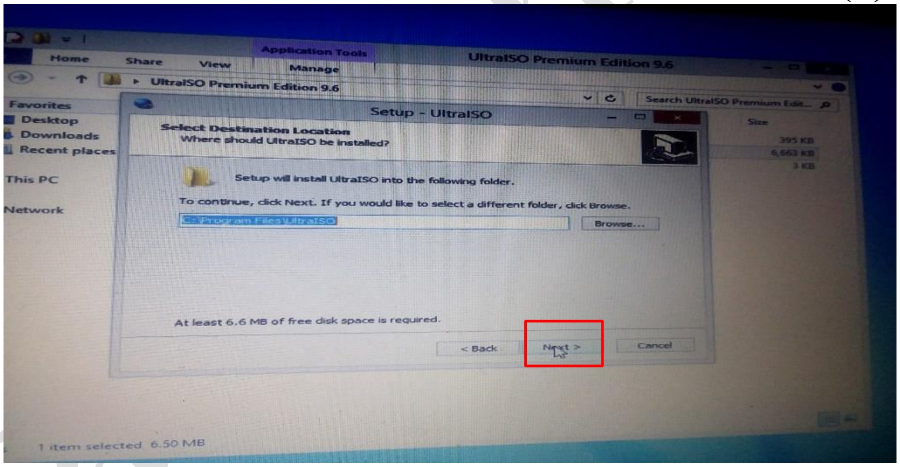

(7)

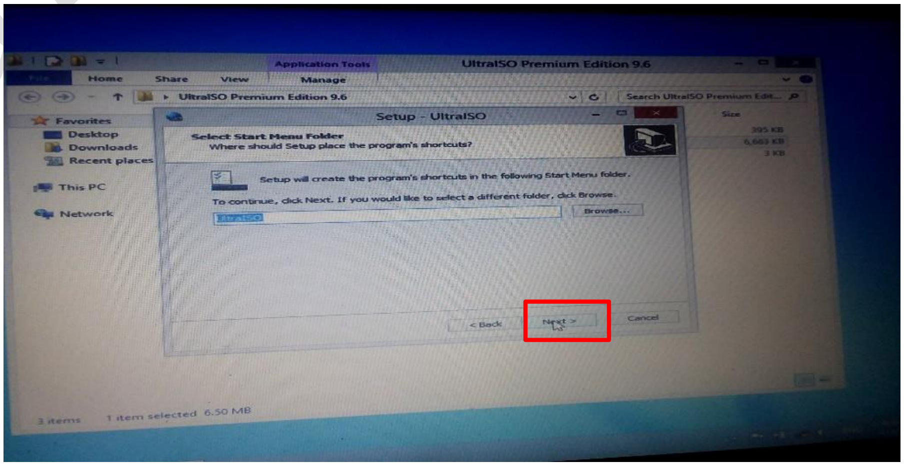

(c) ketabton.com: The Digital Library

(8)

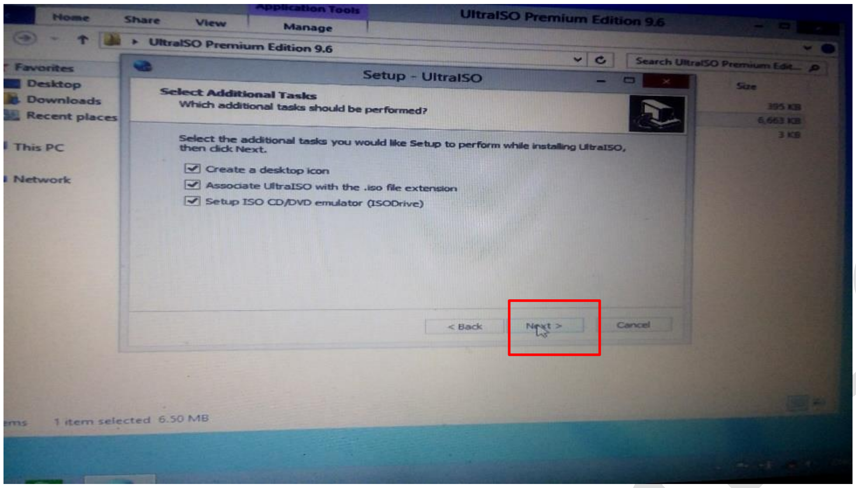

(9)

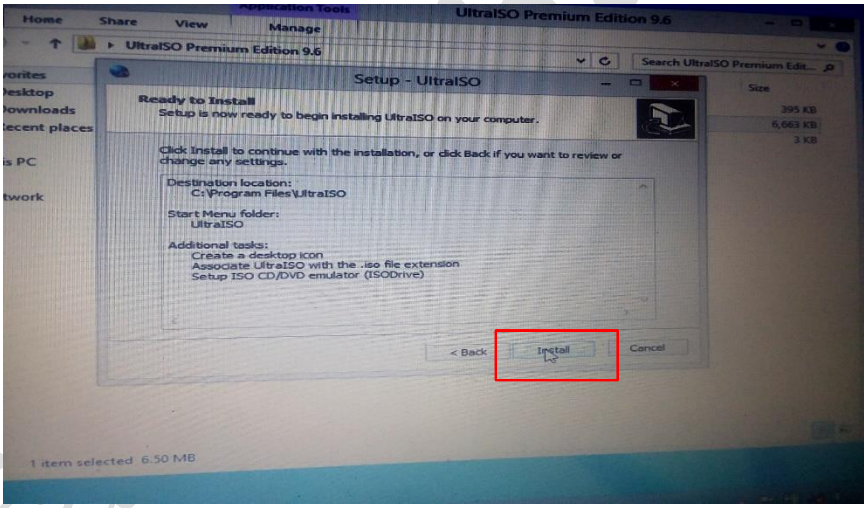

(10) Finish باندي کليک وکړی

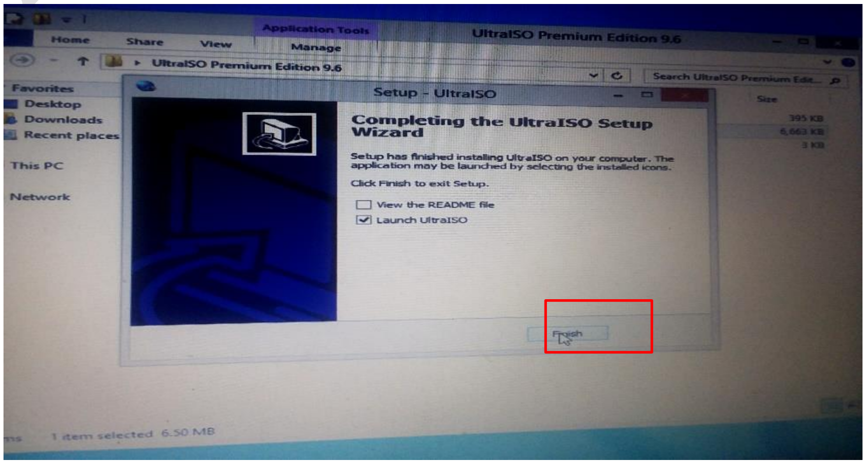

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپه اخره کي په لاندي میسج کي په OK باندي کلیک وکړ

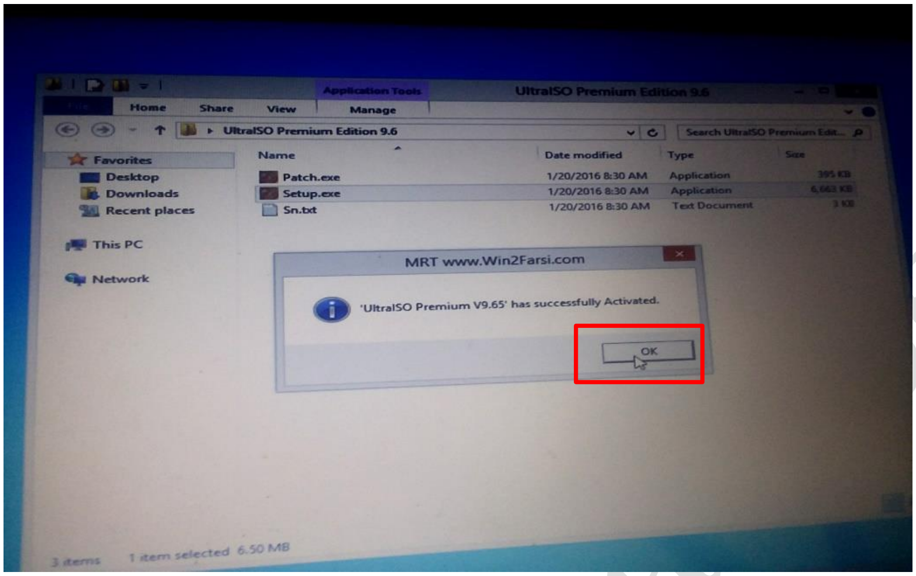

چي د Ok په کلیک کولو سره به ستاسو په کمپیوټر کي Ultra Iso سافټویر انستال شي او لاندي پرده به خلاصه شي . څرنګه چي د Windows ISO پایل د جوړولو لپاره Ultra iso سافټویر او Windows CD ته ضرورت دی او څرنګه چي Ultra iso سافټویر مو خلاص کړو نو اوس چي تاسو هره Windows CD لری خپل کمپیوټر ته يي په صحیح ډول داخل کړی او د Ultra iso سافټویر په لاندنی پرده کي په نبنه شوي شکل باندي کلیک وکړی.چي د CD شکل لري

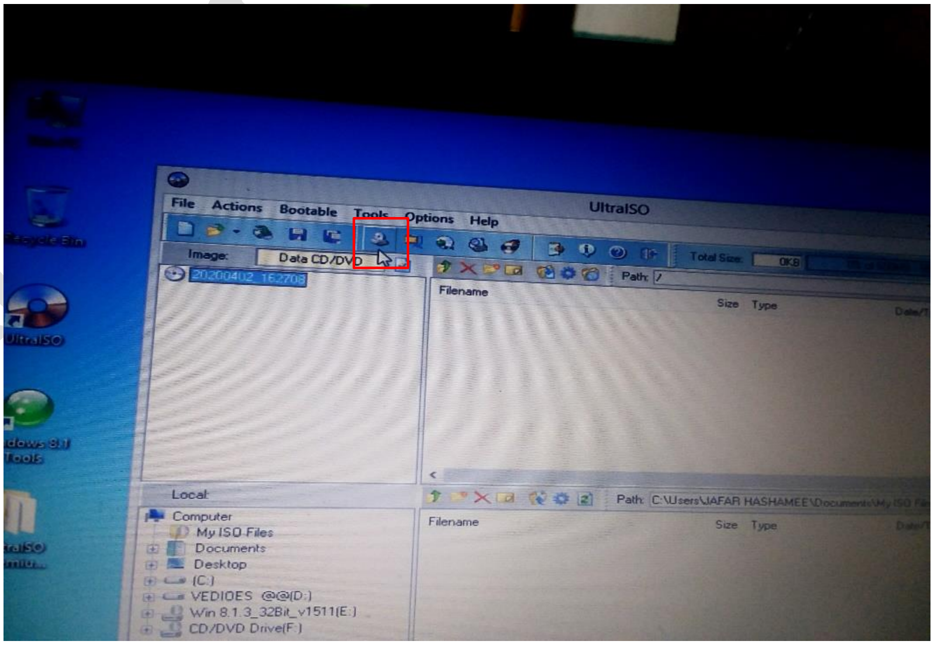

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاندي پرده کي په Make باندي کلیک وکړی او 20 دقیقي او یا له دي
څخه زیات او یا کم انتظار وکړی.

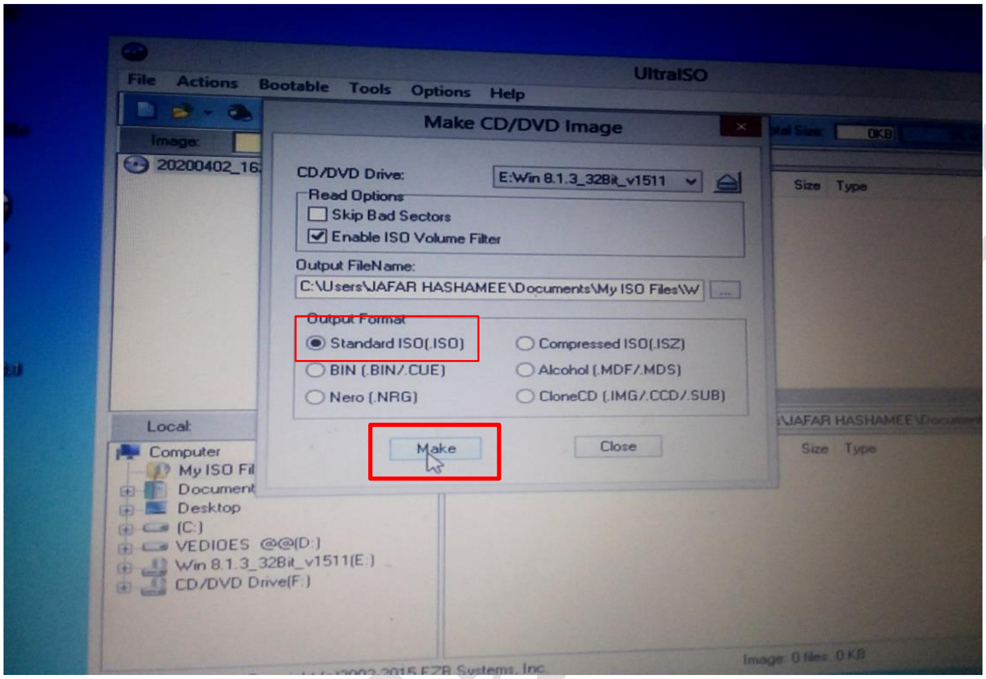

د پورته کار په تر سره کولو سره به لاندي کړښنه روانه شي او کله چي
دغه کړښنه پوره شو تاسو ته به یو میسج درکړل شي او په دغه میسج کي
به په NO باندي کلیک وکړی او CD به له کمپیوټر څخه اوباسی.

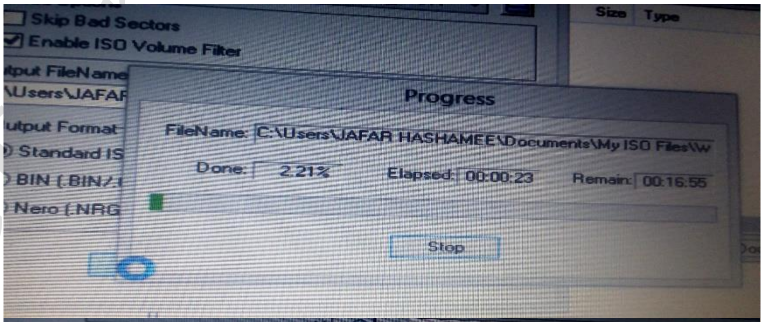

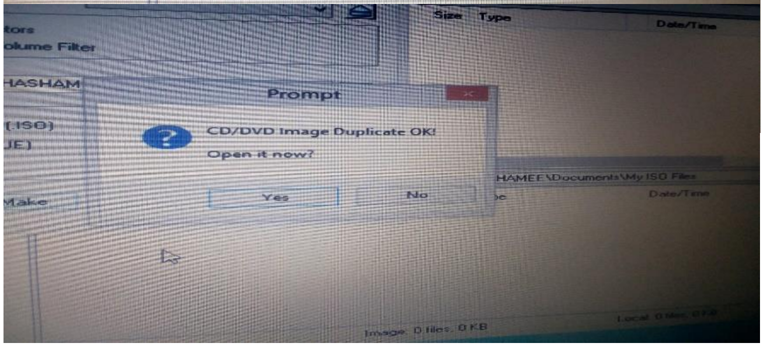

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله مو چي پورته ټول کارونه یا مرحلي په کامیابۍ سره ترسره کړي نو ستاسو Windows iso file به جوړ شي چي په لاندي طریقه یي پیدا کولی شی. په لاندي برخه کي ډبل کلیک په This pc باندي وکړی

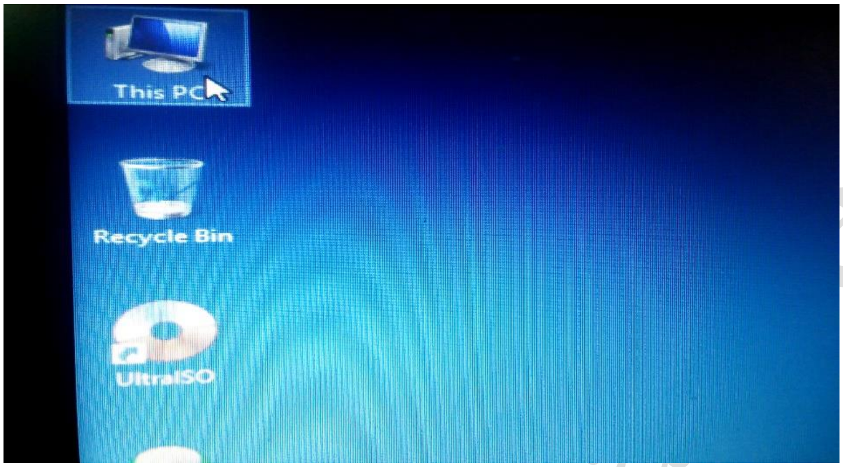

(2)

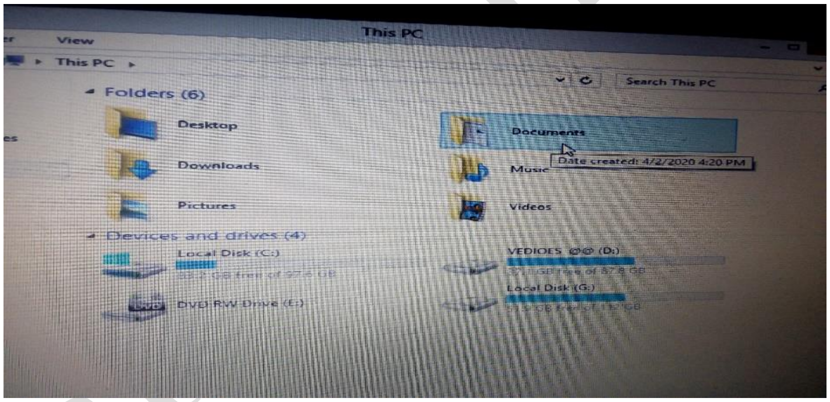

(3)

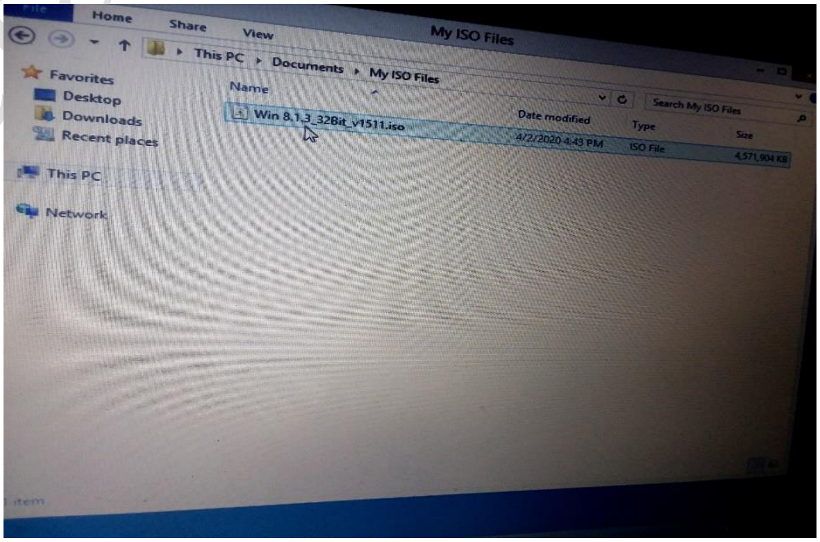

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته پرده کي ستاسو جوړ شوی ISO پایل ښکاریږي چي تاسو کولی شی دا پایل هر ځای ته کاپي کړی. او همدارنګه په دي طریقو سره تاسو کولی شی له هري Windows CD څخه دهغه وینډوز لپاره ISO پایل جوړ کړی او د USB په جوړولو کي يي استعمال کړی.

Making Bootable USB for Windows 10-8.1-7

د USB د جوړولو لپاره تر څو د وینډوز کولو لپاره جوړه یا چمتو شي نو ددي کار د ترسره کولو لپاره 3 شیانو ته ضرورت دی چي په لاندي ډول ذکر شوي دي.

- USB 8GB
- Windows ISO file
- ISO2Disk سافټویر

څرنګه چي پورته ذکر شوي شیانو څخه مونږ دوه شیان چي USB او Windows ISO file چي مخکي مو له Windows CD څخه جوړ کړو .

اوس ددي لپاره چي د Windows ISO file یوزبي یا USB ته لوډ کړو نو ددي کار د ترسره کولو لپا یو سافټویر چي ISO2Disk

نوميږي له انټرنیټ څخه ډاونلوډ کوو چي انستالیشن او استعمال یي په لاندي ډول دی.

(1)ډبل کلیک په لاندي Setup باندي

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

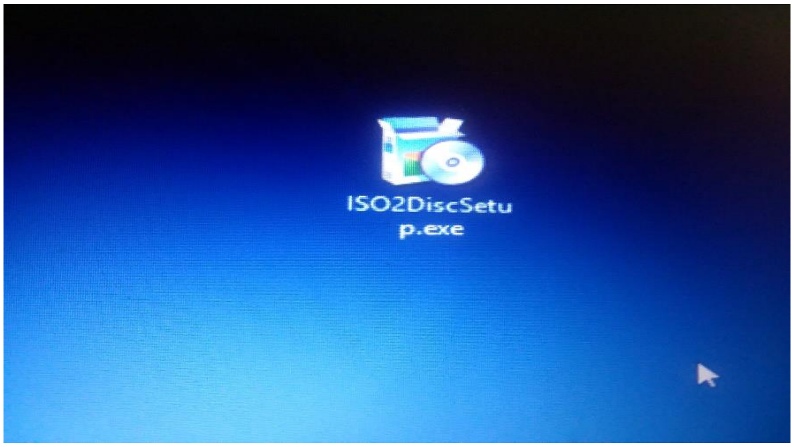

(2)

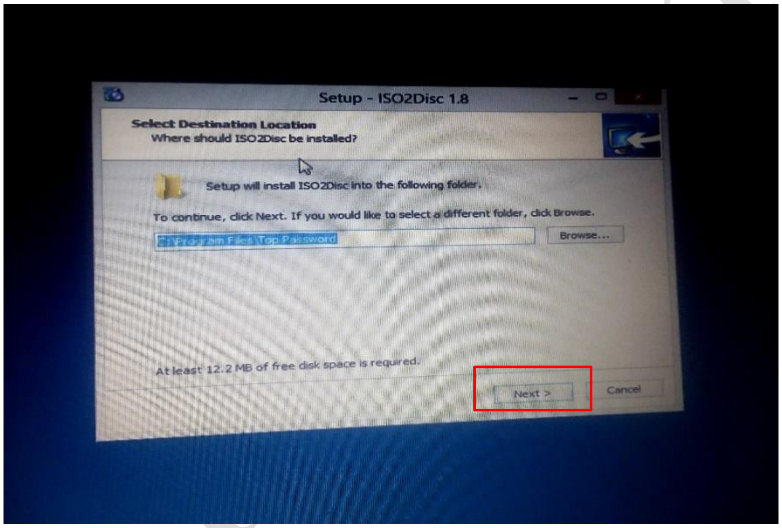

(4)

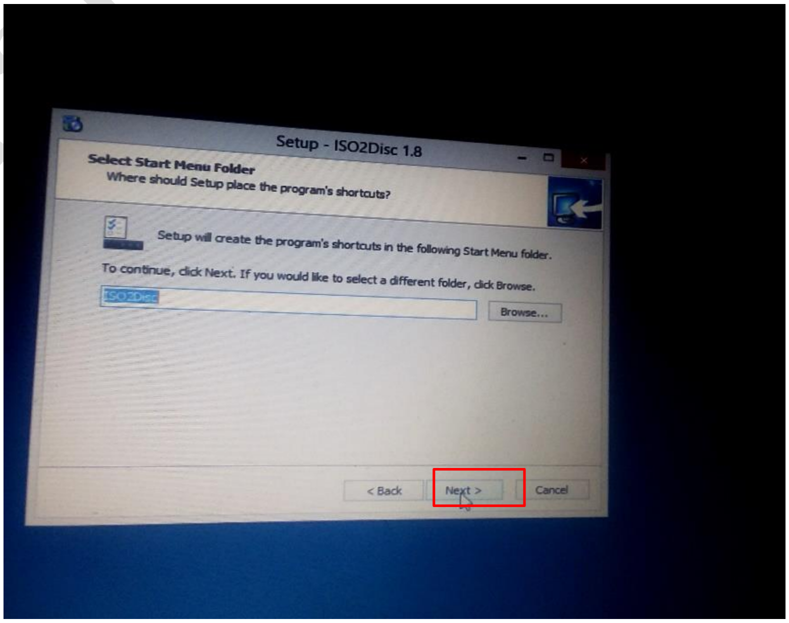

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5)

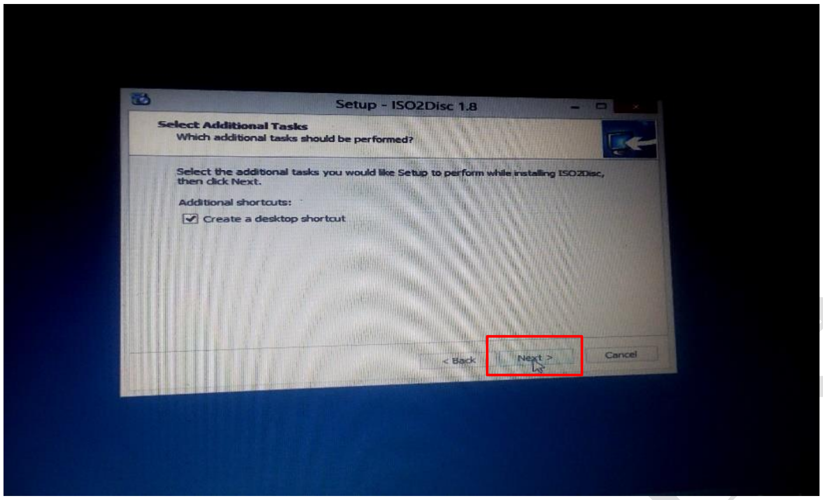

Install (6)

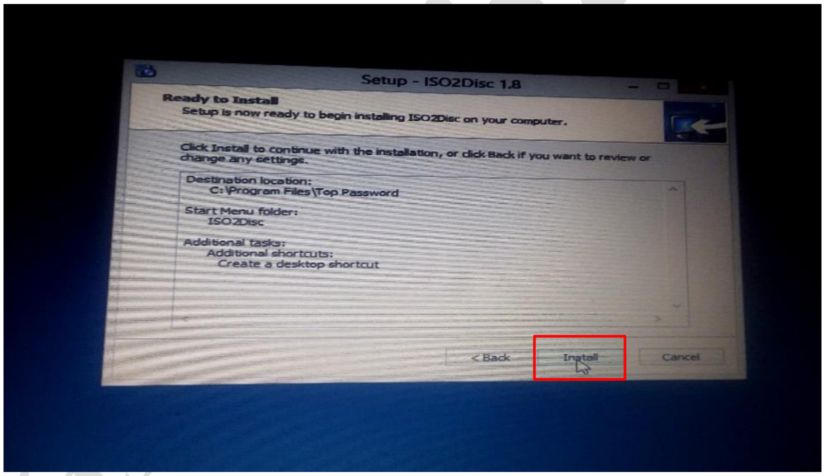

Finish (7)

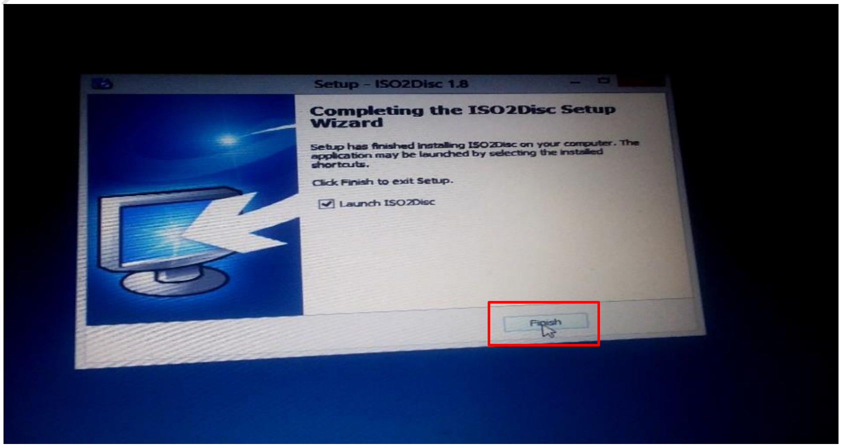

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي مو پورته مرحلي په کامیابۍ سره ترسره کړي او په پورته پرده کي مو په Finish باندي کلیک وکړو نو ستاسو سافټویر به انسټال شي او لاندي پرده به خلاصه شي په لاندي پرده کي :ISO Image بکس ته د Windows ISO File هغه پایل چي تاسو يي لرئ د هغه د راوستلو لپاره په Browse باندي کلیک وکړئ .

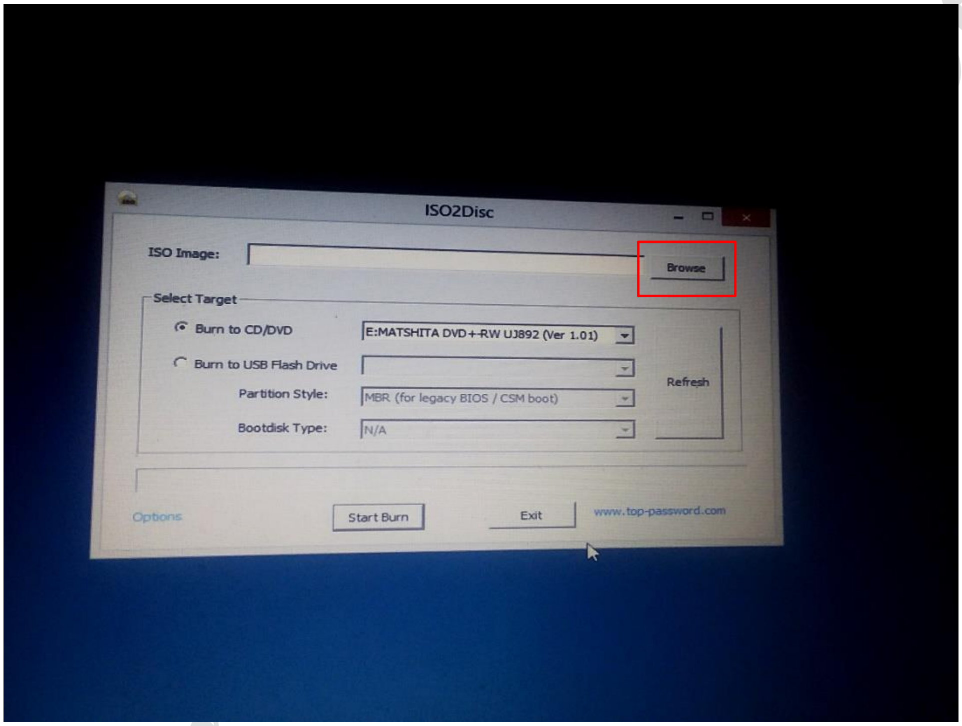

کله مو چي په پورته بکس کي په Browse باندي کلیک وکړو له هغه ځخه وروسته لاړ شئ هغه پولډر ته په کوم کي چي ستاسو سره د Windows ISO file موجود وي هغه پایل انتخاب کړئ او وروسته بیا په Open باندي کلیک وکړئ تر څو ستاسو انتخاب شوی پایل د ISO Image بکس ته راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

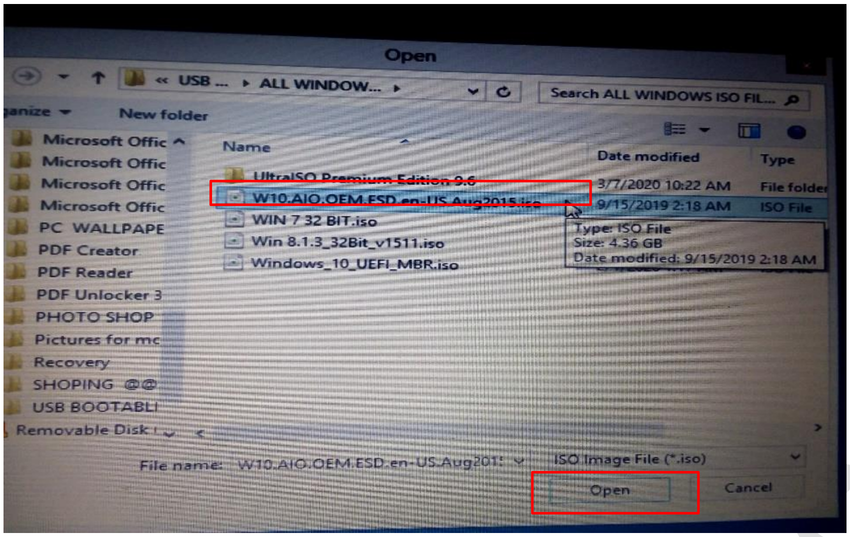

کله مو چي پورته کار ترسره کړو نو په دي سره به ستاسو انتخاب شوی Windows ISO File به ISO Image بکس ته راشي چي په لاندي ډول يي ليدلی شی.

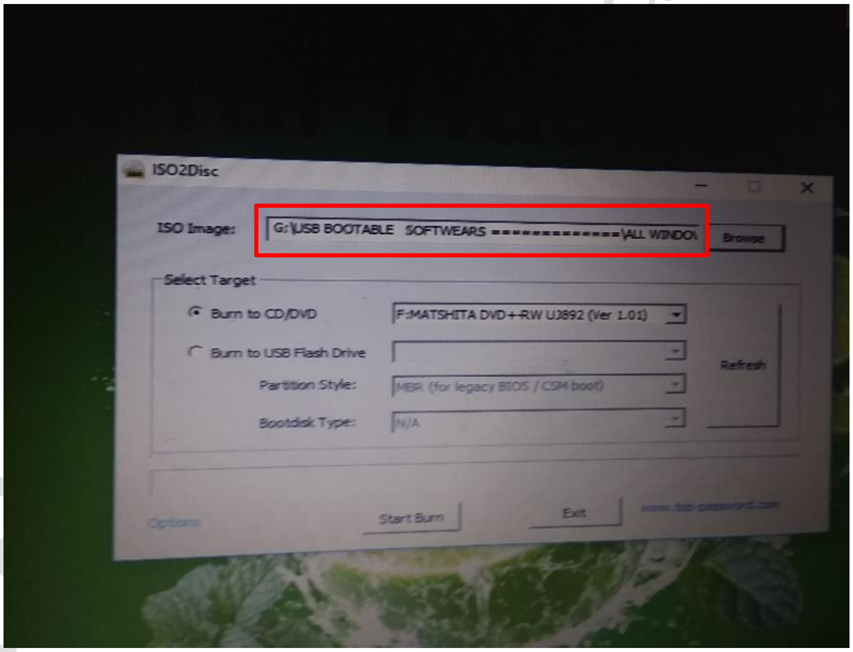

کله چي پورته مرحله ترسره شوه بيا خپل کمپيوټر ته USB په صحيح ډول داخل کړی او په لاندي پرده کي په Refresh بټن باندي کليک وکړی تر څو ستاسو داخل شوي USB سايز په لاندي بکس کي ښکاره شي تر څو دا معلومه شي چي ستاسو USB په صحيح ډول داخل شوي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

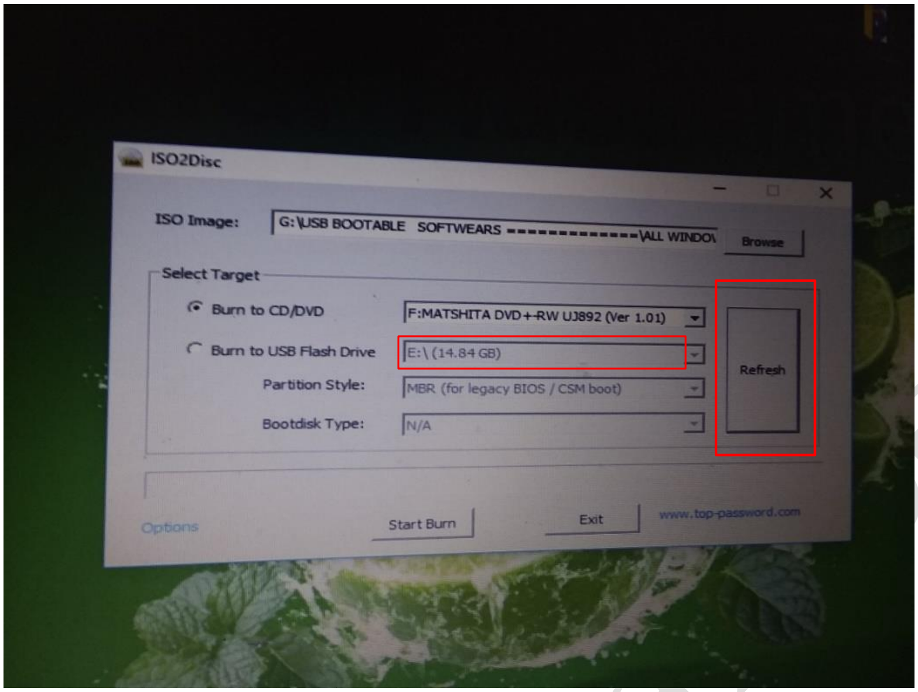

کله مو چي پورته کار ترسره کړو بیا وروسته په لاندي پرده کي Burn to USB flash Drive ته ټکی On یا ولګوی او وروسته په Start Burn باندي کلیک وکړی.

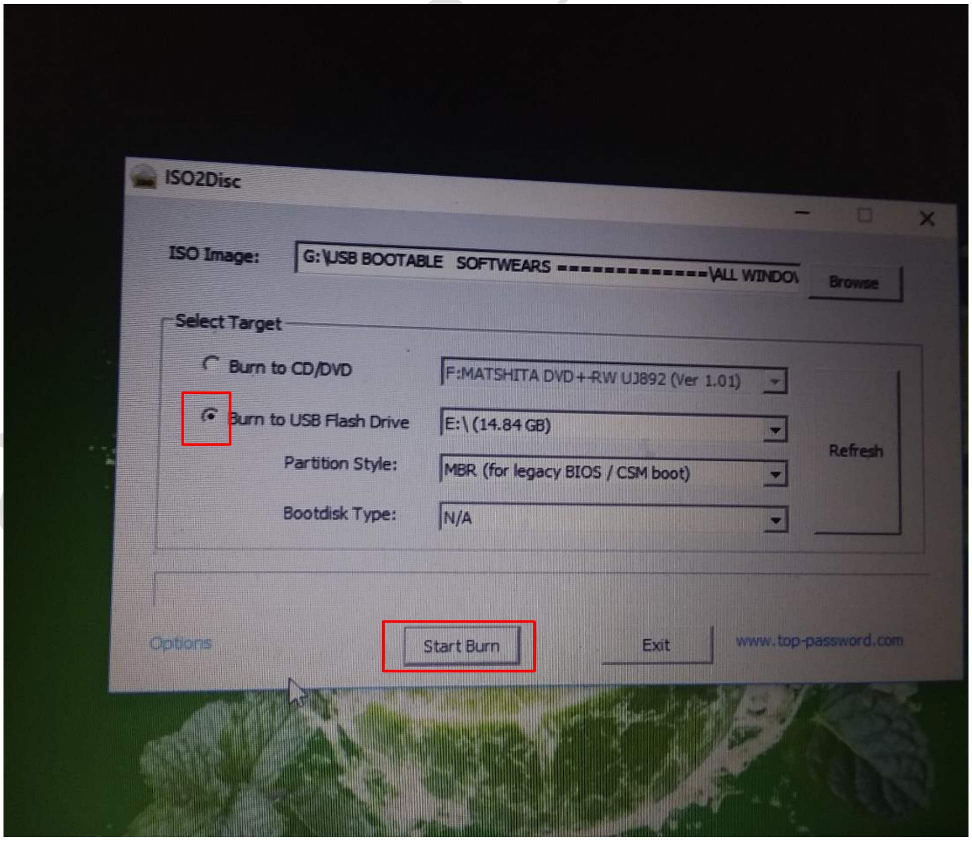

(c) ketabton.com: The Digital Library

او وروسته په Yes باندي کليک وکړی

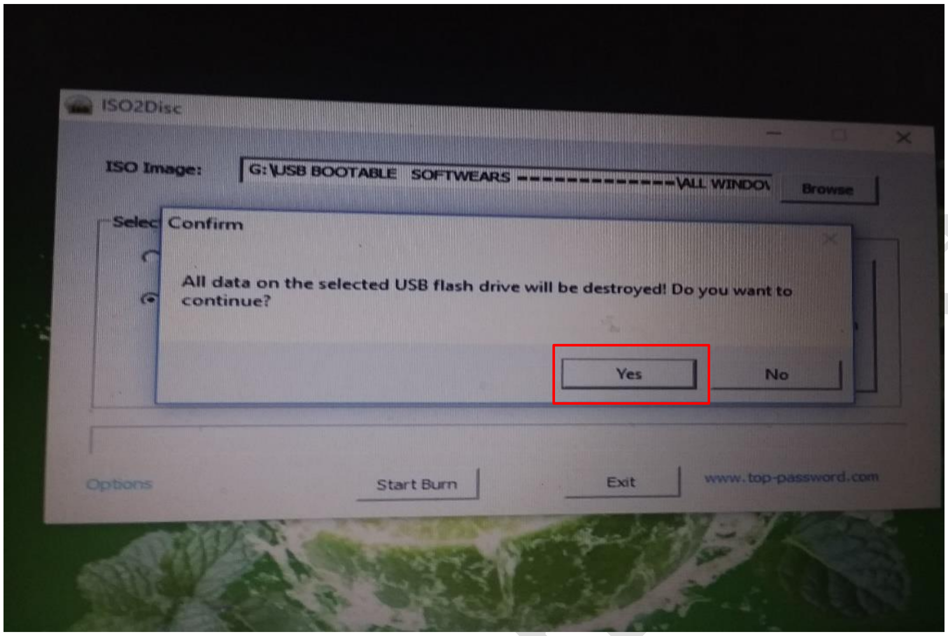

کله مو چي په پورته پرده کي په Yes باندي کليک وکړ لاندي کړښه به روانه شي او بيا 20 او يا 30 دقيقي انتظار وکړی تر څو دا کړښه ور سيرې او ستاسو USB د وينډوز کولو لپاره تياره شي.

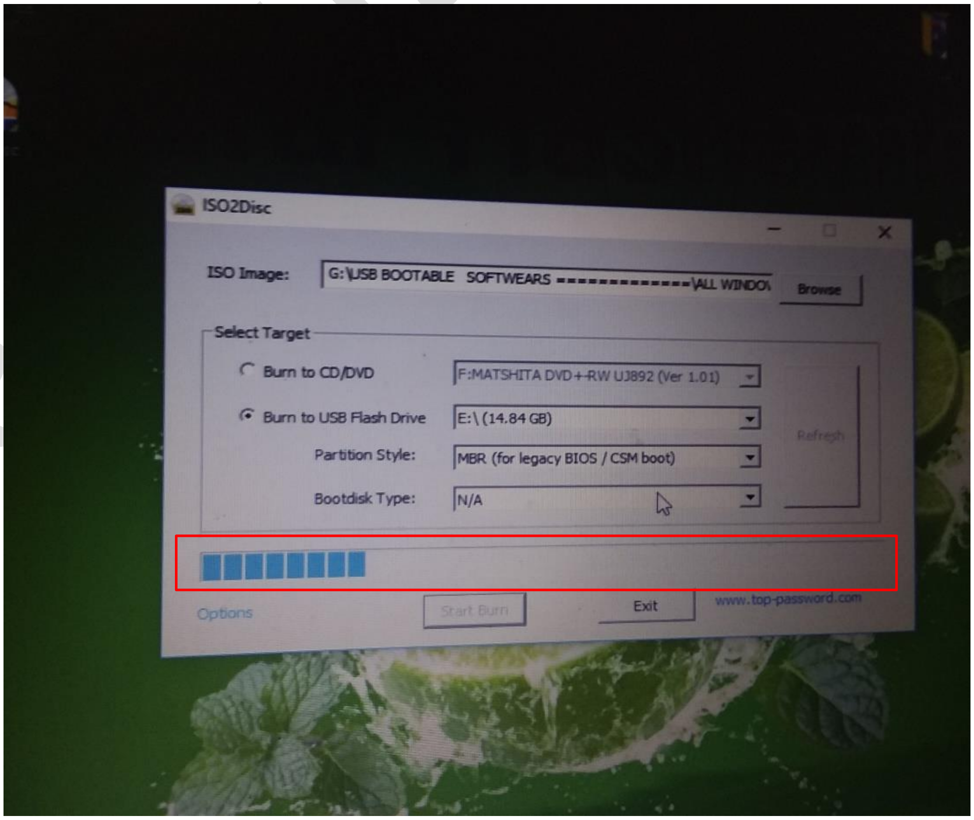

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي پاس کربنه پوره شوه په لاندي پرده کي په OK باندي کليک وکړی او خپله USB له کمپيوټر څخه اوباسی .

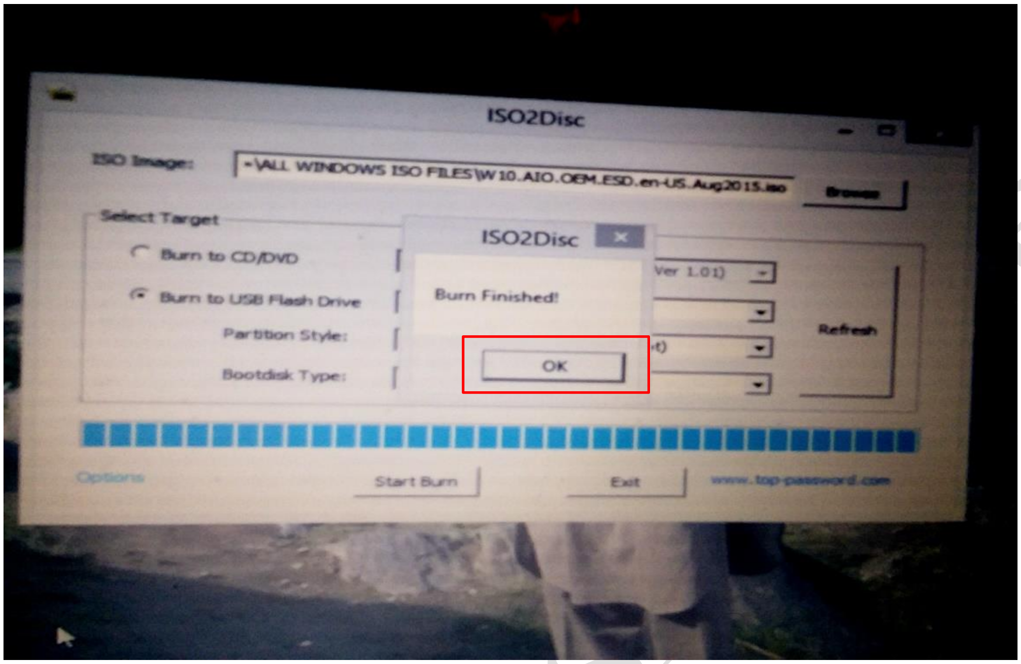

يادوونه : همدارنګ اوس تاسو کولی شی چي ددي USB له لاري هر ځای ،هرکله،او هر کمپيوټر ته ويندوز وکړی . څرنګه چي مونږ دلته د Windows 10 لپاره USB جوړه کړه خو په هر حال د پورته طريقو په عملي کولو سره تاسو کولی شی د هري ويندوز لپاره ځان ته USB جوړه کړی د خپلي خوښي Windows لپاره د هغه Windows ISO file راواخلی او پورته عملييورباندي ترسره کړی ترڅو ستاسو د USB ويندوز لپاره جوړه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Windows 10 Installition from USB

ددي کار د ترسره کولو لپاره Bootable USB د وینډوز 10 لپاره په کار ده چې مونږ په پورته ډول جوړه کړه چې اوس مهال مونږ سره موجوده ده

د USB له لارې د وینډوز د انسټالولو طریقې په لاندې ډول دي .

خپله د Windows لپاره جوړه شوې USB راواخلئ او هغه کمپیوټر ته يې په صحیح ډول داخل کړئ کوم ته چې وینډوز کوئ یا انسټالوئ کله مو چې USB کمپیوټر ته داخله کړه خپل کمپیوټر Restart کړئ اوپه دغه وخت کې زر تر زره د Dell کمپیوټرونو لپاره F12 او د hp کمپیوټرونو لپاره F9 بټن په پرلپسې ډول څو واري ووهئ تر څو لاندې پرده ښکاره شي کله چې لاندې پرده ښکاره شوه USB Storage Device انتخاب کړئ او وروسته بیا د Enter بټن ووهئ او بیا انتظار وکړئ.

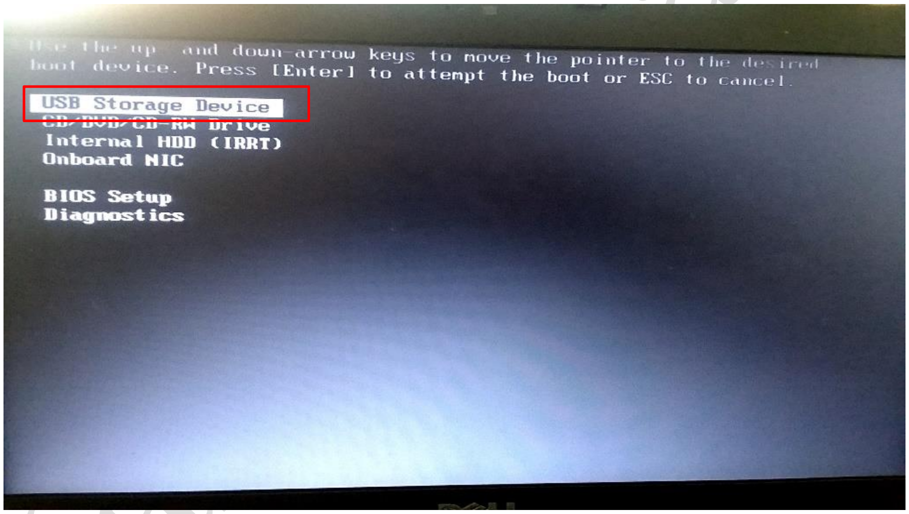

Next (2)

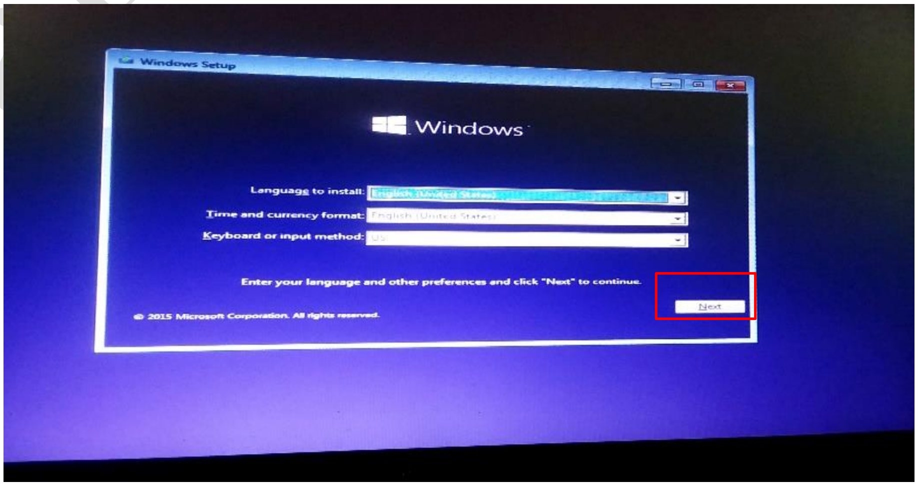

(c) ketabton.com: The Digital Library

Install now (3)

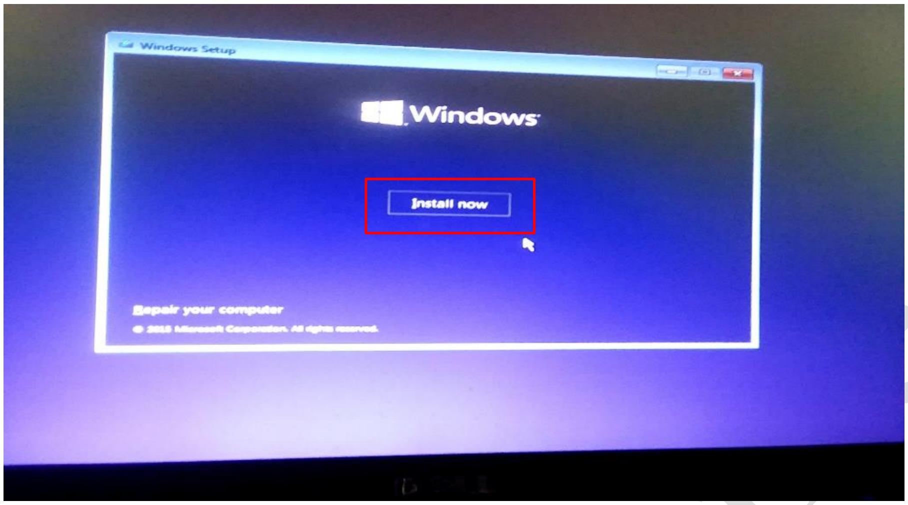

(4) په لاندي پرده کي که چیري ستاسود کمپیوترRAM څلور 4GB او یا له دي څخه پورته وي X64 انتخاب کړی او که چیري ستاسو د کمپیوټر RAM له 4GB څخه کم وي X86 انتخاب کړی او وروسته بیا په Next باندي کلیک وکړی.

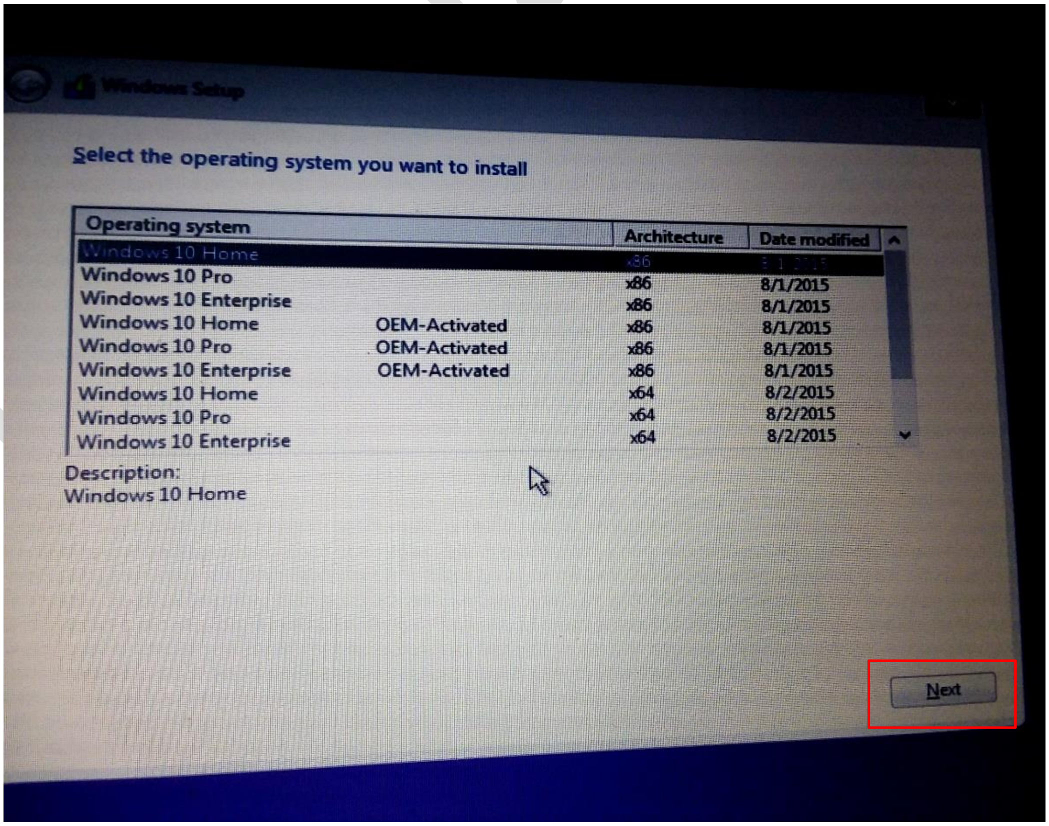

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5) ته تیک مارک ولګوی او بیا Next I accept the licence term

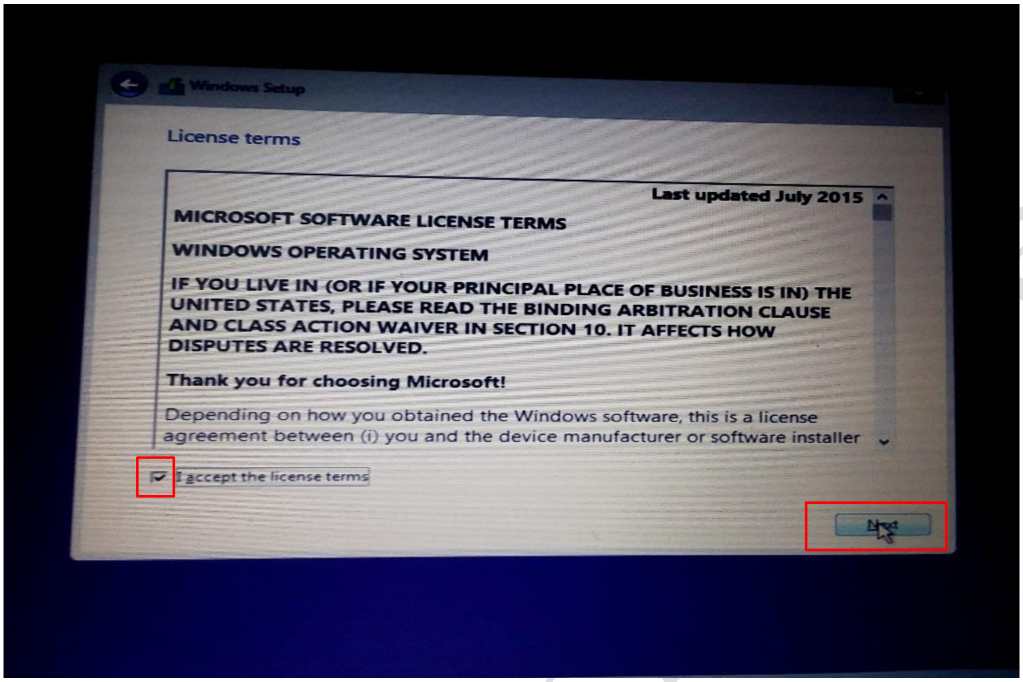

(6) لاندي په Custom : Install باندي کلیک وکړی

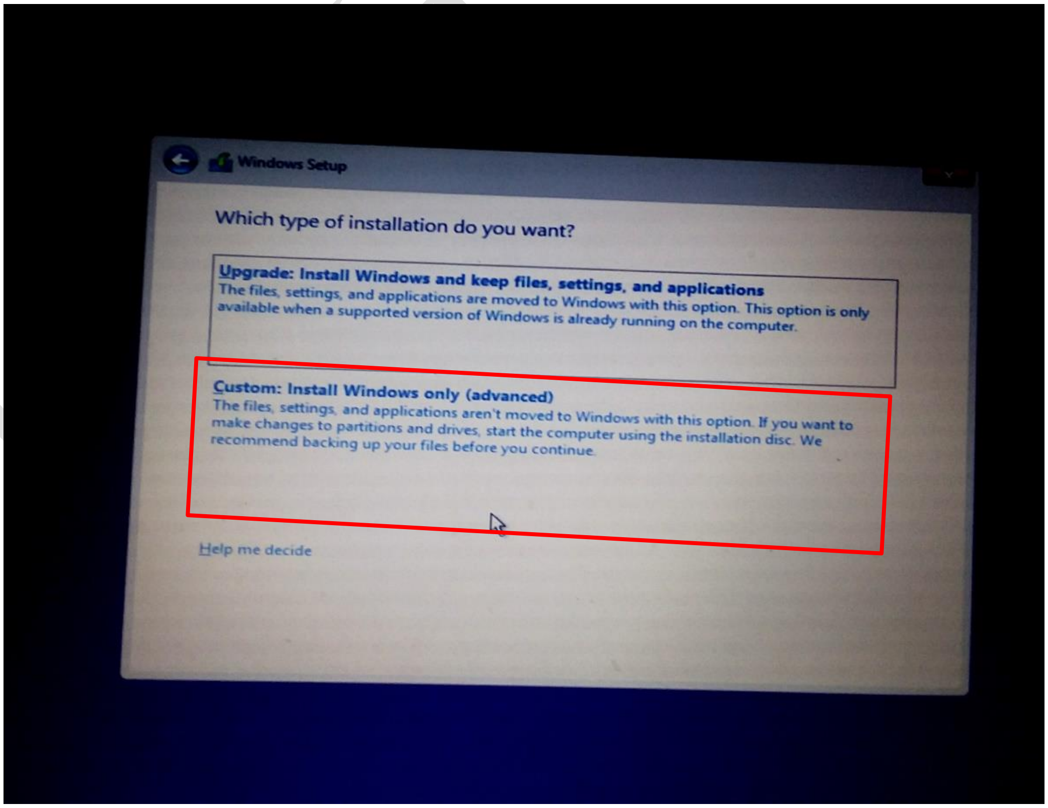

(c) ketabton.com: The Digital Library

(7) د زړي وينډوز د ختمولو لپاره هغه Drive انتخاب کړی په کوم کې چې زړه وينډوز انستال وي او وروسته بيا په Formate باندي کليک وکړی او ورسره په OK کليک وکړی چي زړه وينډوز ختمه شي.

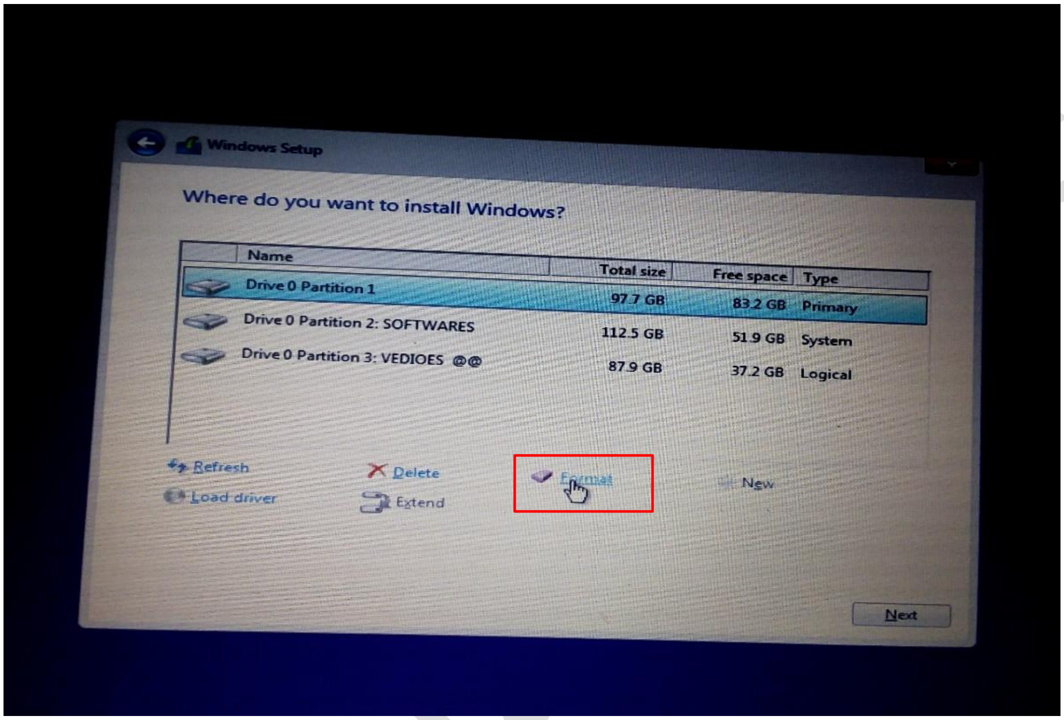

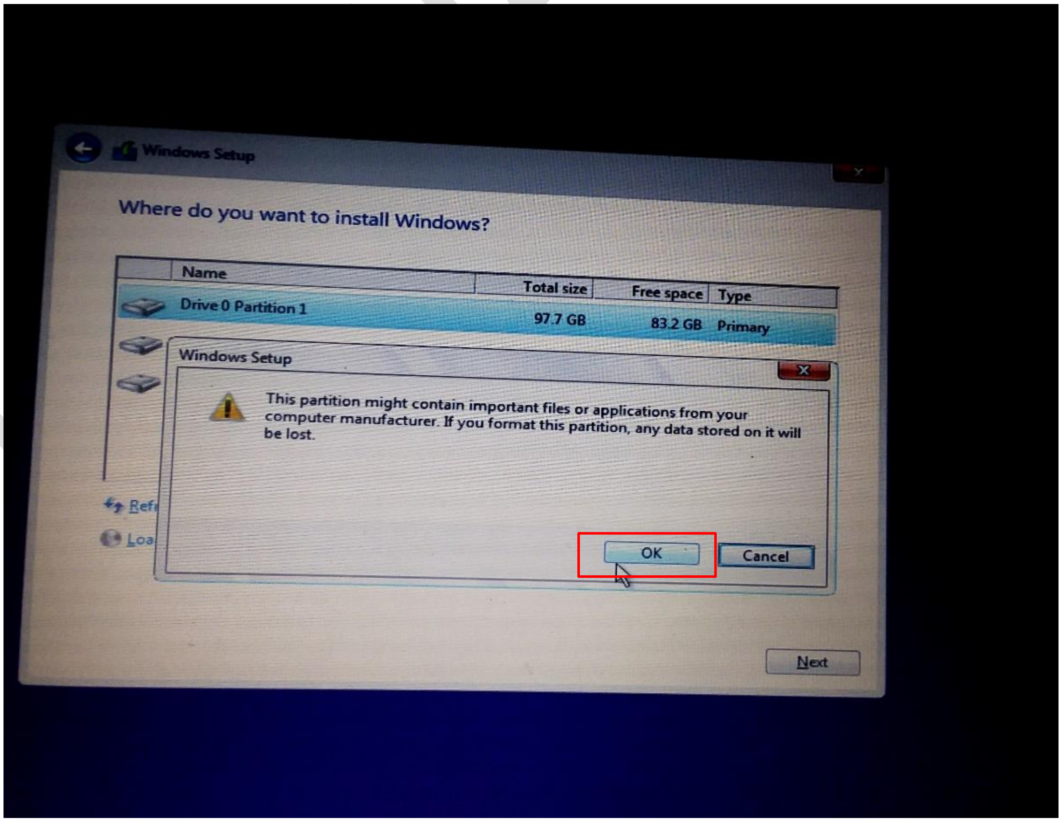

(c) ketabton.com: The Digital Library

(8) په لاندي پرده کي د نوي وینډوز لپاره د خپلي خوښ Drive انتخاب کړی او وروسته په Next باندي کلیک وکړی.

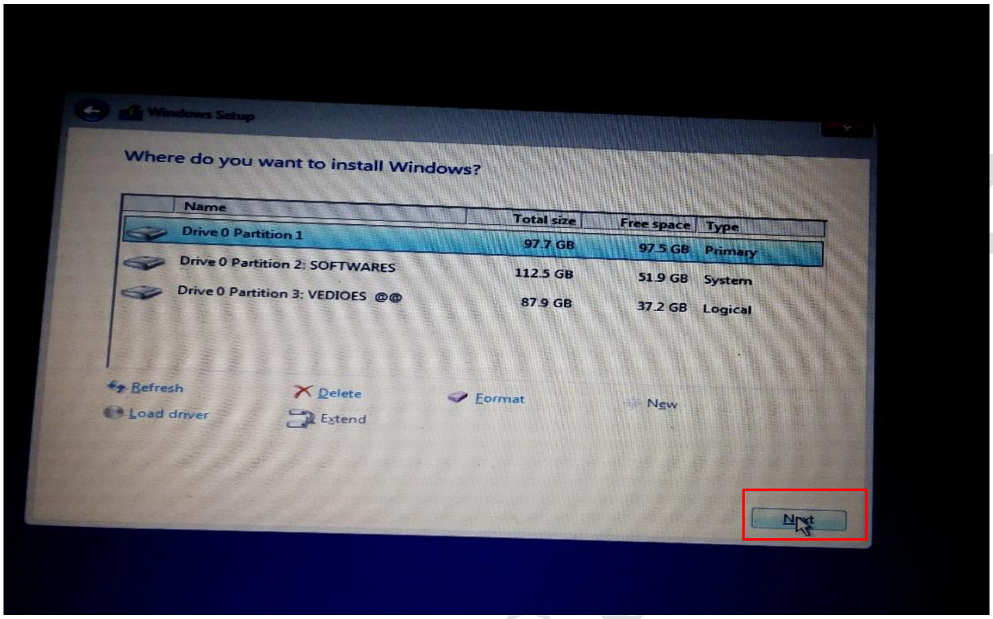

او له دي ځخه وروسته د لاندي مرحلو د ترسره کولو لپاره کمپیوټر خپل سر ته پرېږدی او تاسو لاسوهنه مه کوی . په دي مرحله کي به ستاسو کمپیوټر څو واري Restart کیږي خو تاسو باید هیڅ لاسوهنه ونه کړی.

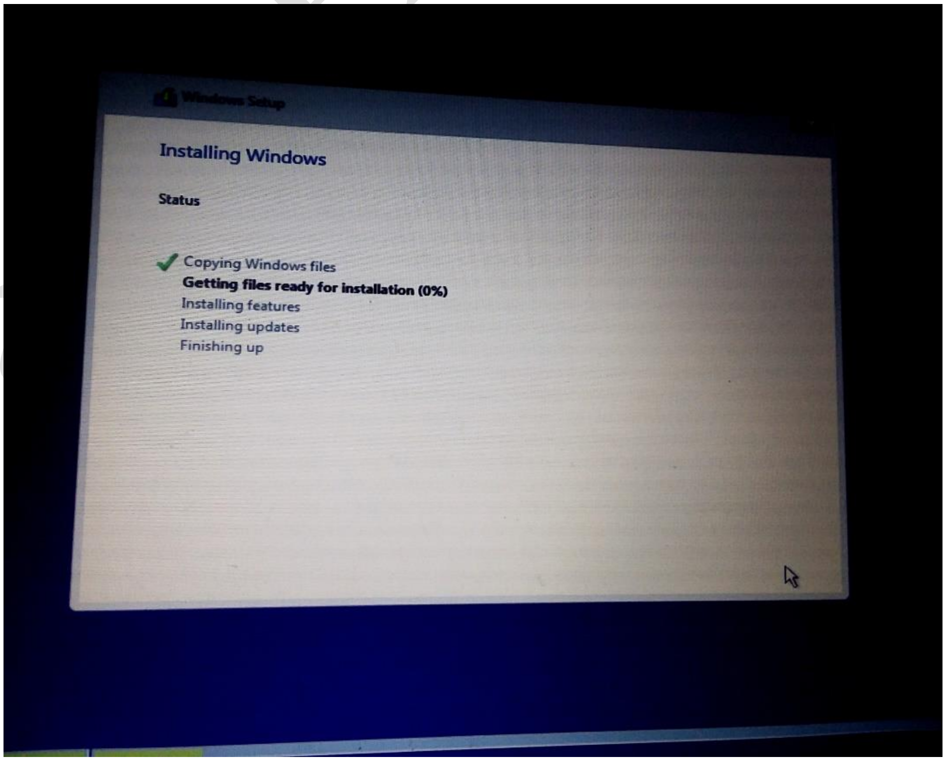

(c) ketabton.com: The Digital Library

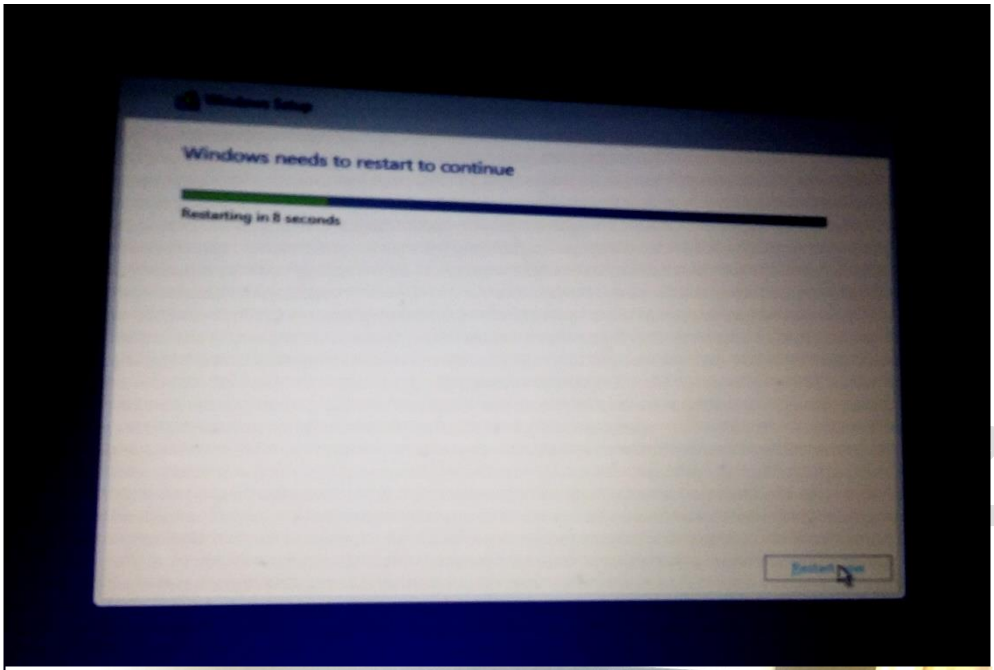

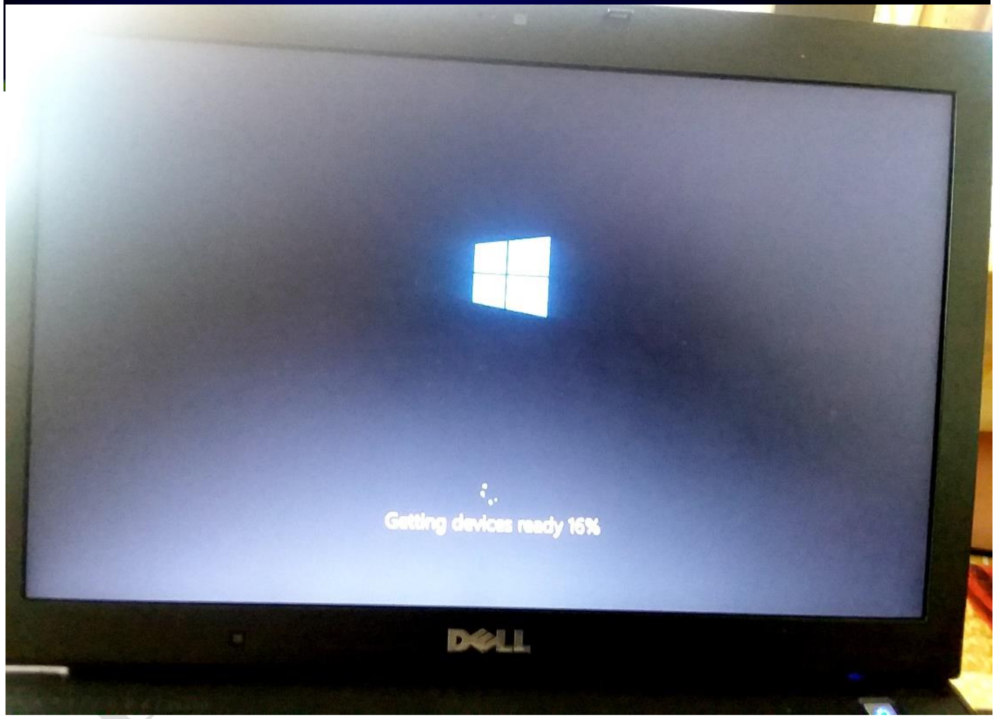

او کله چي کمپيوټر خپلي پورته مرحلي په اتوماد ډول اوپه کاميابۍ سره ترسره کړي نو په Windows 10 کي به بيا تاسو ته لاندي پرده ښکاره شي چي په لاندي پرده کي تاسو اول په Do This later باندي کليک وکړئ او وروسته بيا په Next باندي کليک وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

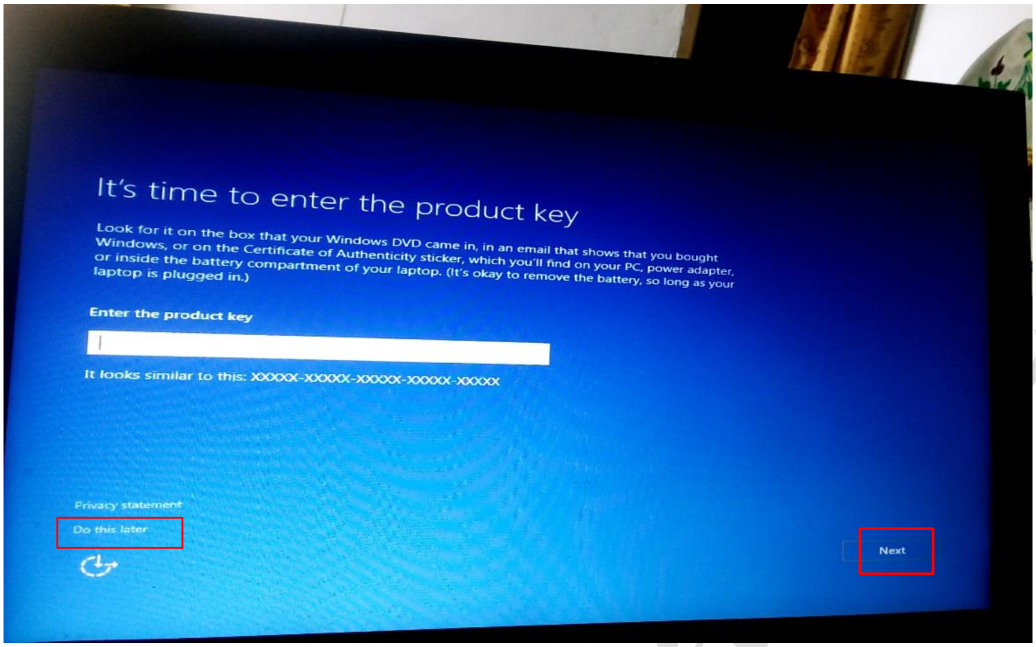

په لاندي پرده کي په Use Express Setting کليک وکړی

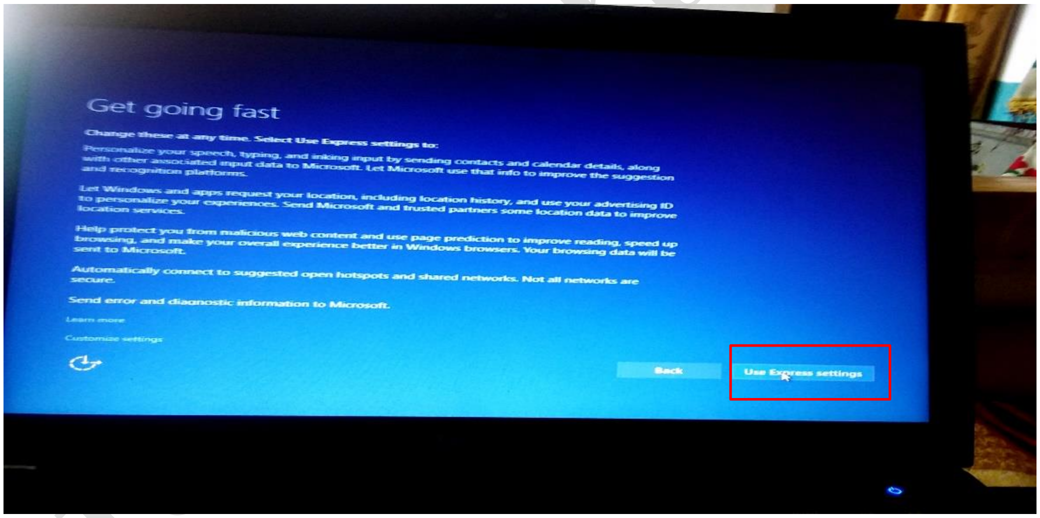

په لاندي پرده کي د کمپيوټر د استعمالوونکي نوم او پاسورډ ورکړی.

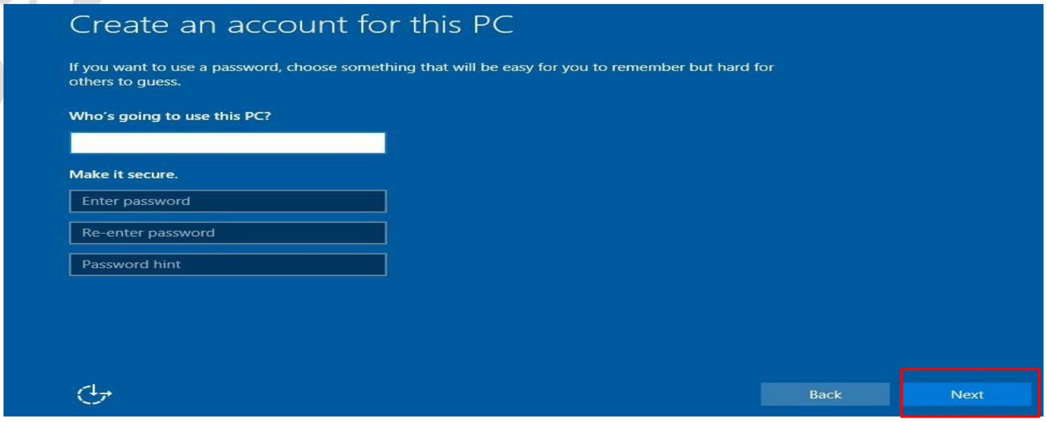

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورته مرحلو څخه وروسته انتظار وکړی تر څو ستاسو وینډوز مکمل شي.

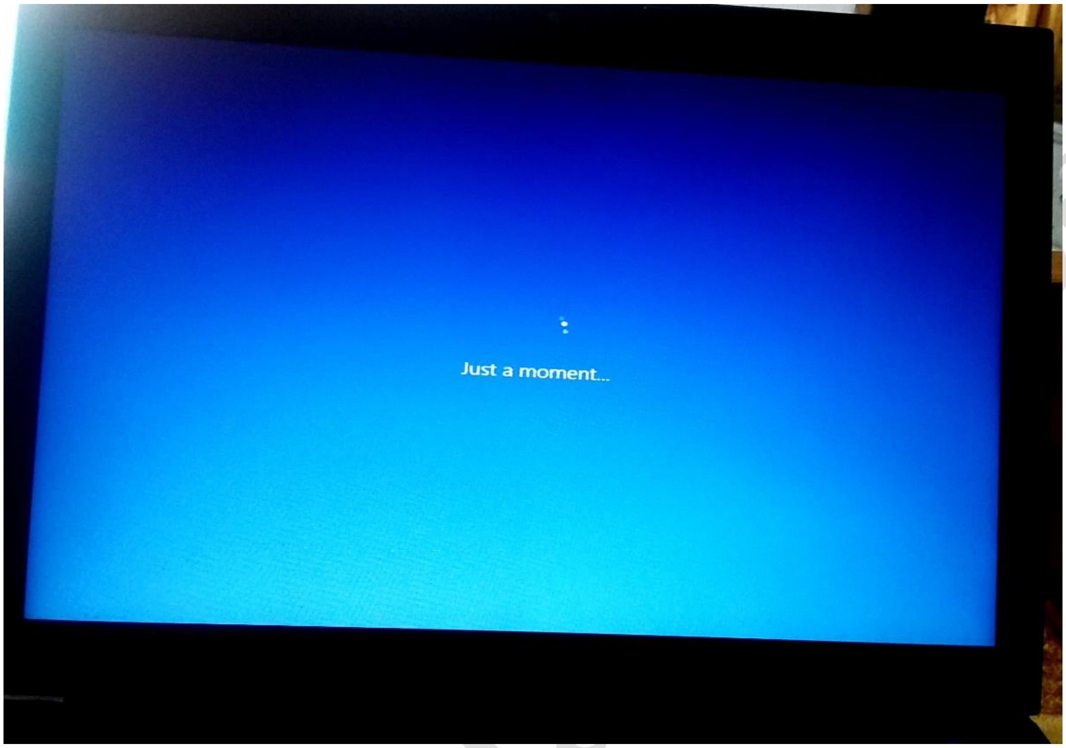

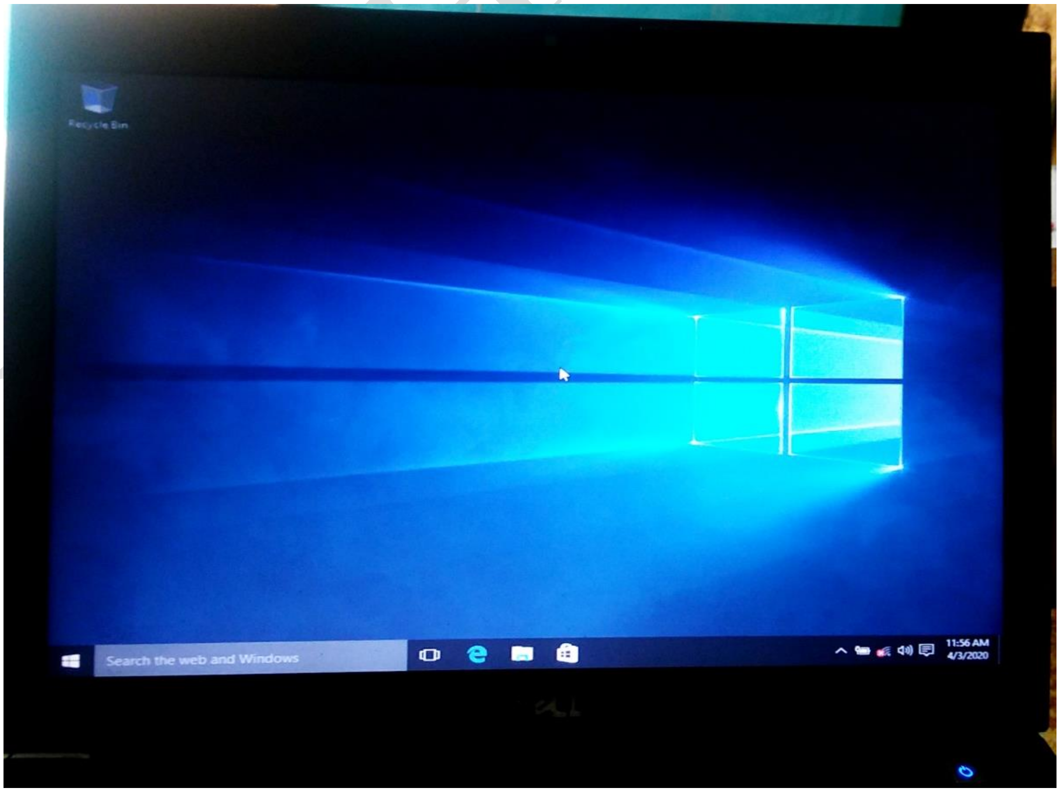

(c) ketabton.com: The Digital Library

څرنګه چي په پورته ډول ستاسو د ويندوز انستاليشن پوره شو نو اوس سکرين ته د خو مهموشيانو Icon لکه Controlpanel, This PC د راوستلو لپاره لاندي عمل ترسره کړی.
Right click يا د موس ښي طرف بټن ووهی.

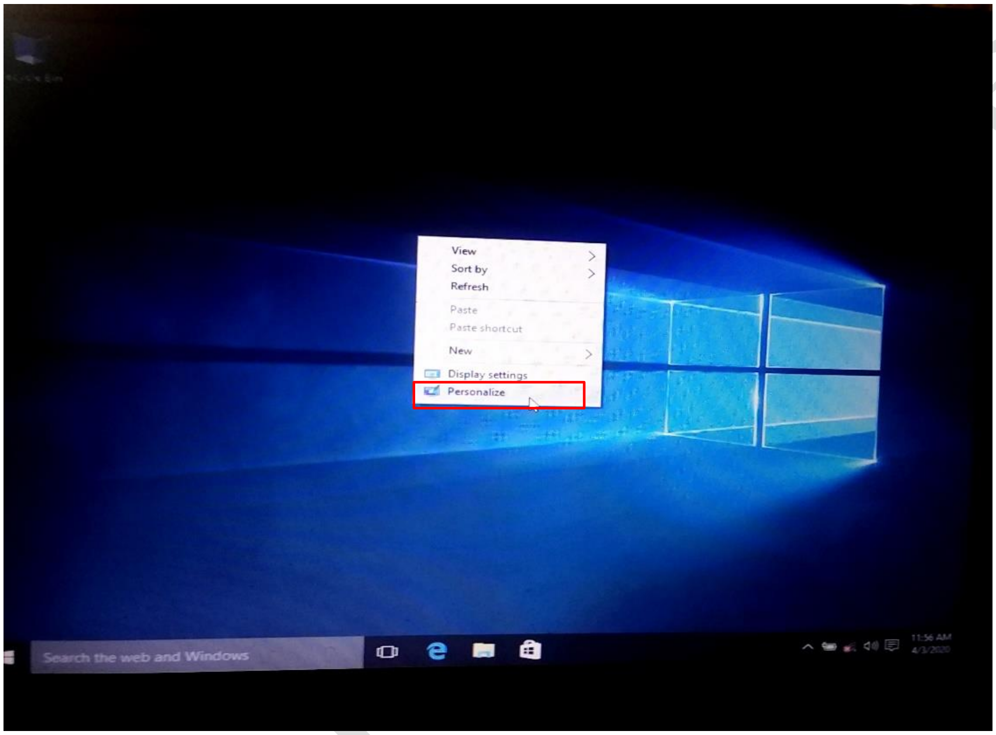

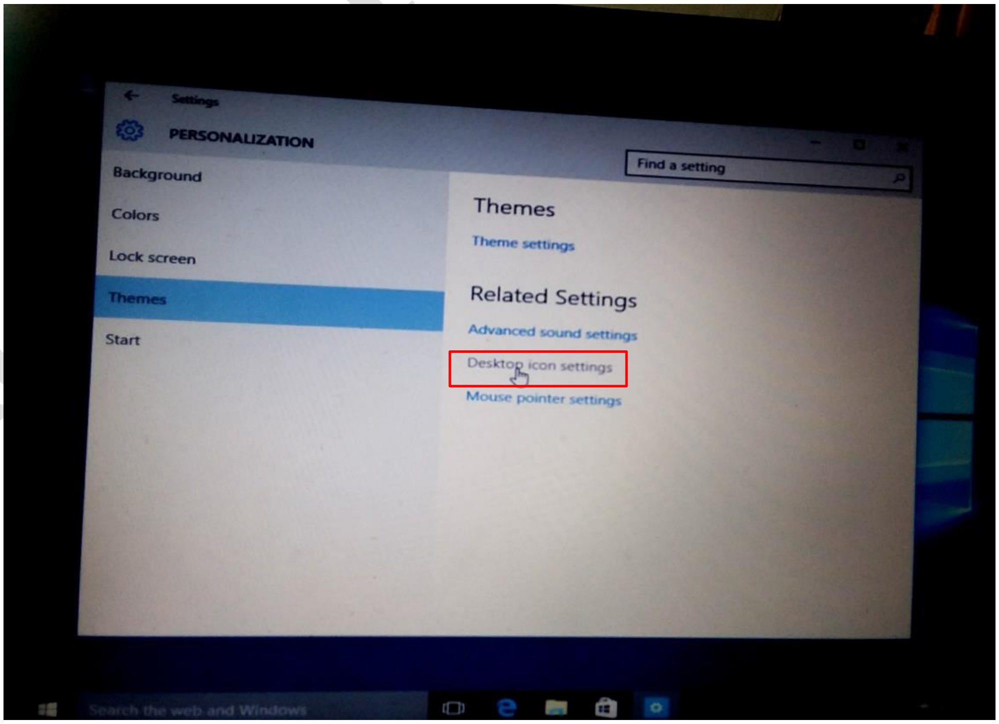

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاندي پرده کي د خپلي خوښي وړ شکلونو یا Icon ته تیک مارک ولګوی او په Apply باندي کلیک وکړی او وروسته یي Ok کړی چي په دي سره به ستاسو انتخاب شوي شکلونه ستاسو سکرین ته راشي.

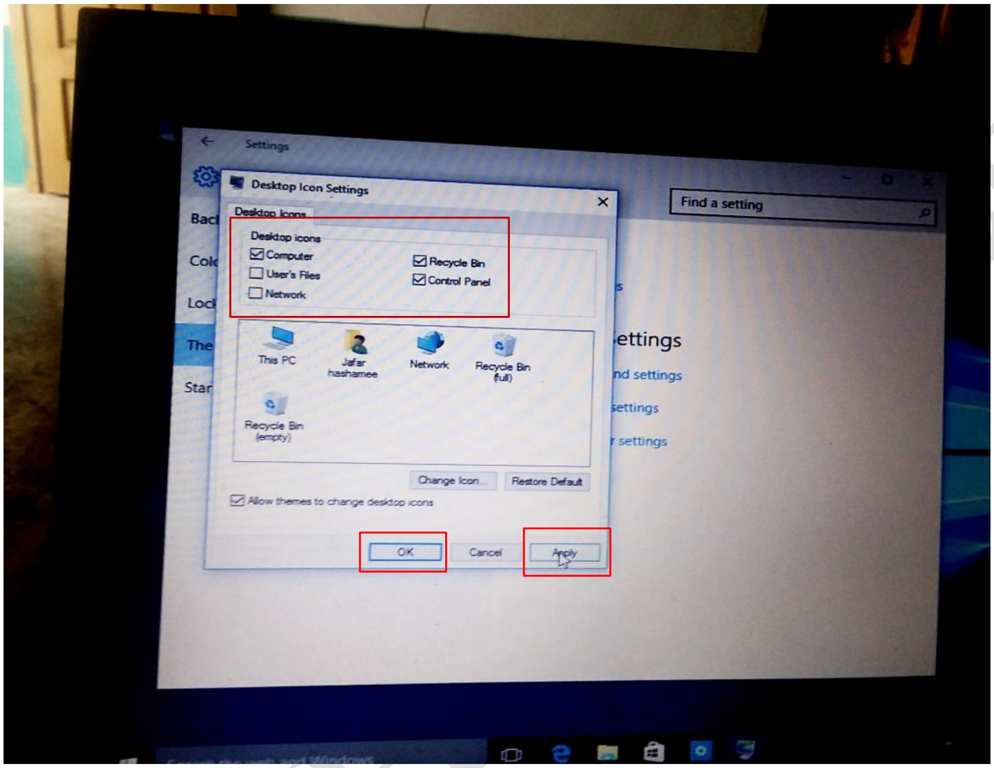

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ماخذونه   *Book References*

Learn Computer Tutorials 2020 Mobile App (1)
Computer Guide Mobile App (2)
Computer Graphics Mobile App (3)
Computer Basic Mobile App (4)
All about Computer Mobile App (5)

Jafar Hashamee

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library